NEMOKAMAS PRIEDAS PRIE „DRAUGIJOS“ 55-56 №

T. I. **ATEITIS** N 6-7.

Į JAUNIMĄ.

Skaistusis jaunime, gyvenimo grožė,
Tamsiosios šviesa ateities!
Kol žydi, lyg mielą pavasarį rožė,
Krauk vaisių žaliosios vilties.

Sustiprink sau dvasią kulturos galybe,
Žengk drąsiai pirmyn prie šviesos,
Sugriovęs, išardęs tamsos viešpatybę,
Skink taką kitiems prie tiesos.

Senuolius po darbo ramiai atilsėti
Jau užkvėtė angels mirties,
Ir taugi, meilutis, šit laikas padėti
Blaškyti tamsybes nakties.

Sutiksi ant kelio gal narsųjį priešą
Ir jo kareivijos burius;
Reiks stoti į kovą tau kruviną, viešą,
Net smugius kentėti aštrius.

Padangės' gal taipgi išvysi rustybę:
Plauks jose juodi debesiai,
Išgirsi kerštaujant perkuno galybę,
Ir plaukus šiauš jo bildesiai.

Bet baimę prašalink, maldauk Sutvėrėją
Pagelbos, palaimos darbams,
O moksle jieškoki stiprybės davėją—
Atrasi tuoj galą vargams.

P. M-jas,

LAIKAS.

Graitas, oi kaip graitas tasai laikas duotas!
Bėga nesulaikoms, lekia kaip sparnuotas.
Lekia lygiai žaibas keliu išmatuotu,
Amžinybės uostan, atskaitos išduotų
Augščiausiam Teisėjui, iš darbų ne savo,
Bet žmogaus—kokiuos tikt' kelyje pagavo.
Įdomus tas laikas, savoje galybėj'
Ko jis nenuveikia visatos platybėj'.
Tai kalnus pajudin, tai ištrieškia ugnį,
Tai net išdžiovina vandenyno dugnį.
Į silpnutį vaiką vyro spėką pila,
Iš vyro padaro seneliuką žilą...
Visas melagystes puikiai nagrinėja,
Prietelius ar priešas jis ištyrinėja;
Parodo kiekvieną kas ko vertas buvo,
Ar mylėjo dorą, ar piktan įkliuvo,
Parodo ką žmogus galėjo nuveikti,
Kokį varė darbą, ar mokėjo baigti...
Graitas, oi kaip graitas tasai laikas duotas
Bėga nesulaikoms, lekia kaip sparnuotas.
Lekia lygiai žaibas keliu išmatuotu,
Amžinybės uostan atskaitos išduotų
Augščiausiam Teisėjui iš darbų ne savo,
Bet žmogaus—kokiuos tikt' kelyje pagavo.

A. Š.

ŠVENTO JONO VAKARAS.

Švento Jono vakaras daug turi apeigų ir yra žmonių labai gerbiamas. Pasakoja, kad švento Jono naktį papartis žydįs ir kas tą žiedą krintant sugaunąs ir įpjovęs delną į žaizdą įdedąs ir ten jį užgydąs, tas paskui viską žinąs. Taipgi žmonės kalba, buk tą naktį visi paukščiai giedą neskiriant nei ančių nei kitų bebalsių sparnuočių; o švento Jono rytą buk saulė rėdantis. Kas nori pamatyti, kaip saulė rėdosi, turi per visą naktį nemiegoti ir

saulei užtekėjus atidžiai į ją žiurėti. Gerai prisižiurėjęs gali pamatyti, kaip saulė rėdos, mainydama septynius kartus savo spalvų.

Augščiau paminėjom šv. Jono vakaro apeigas. Jos prasideda tuojau po pietų. Pirmiausiai apie pusdienį (maždaug nuo penktos iki septintos vakare), eina moters kupoliotu, tai yra rinktu visokių žolių vaistams. Po vakarienės, kada pavargę nuo darbo žmonės eina gultų, jaunimas pradeda savo darbą. Pirmiausiai mergaitės rutas sėja, nes rutos, švento Jono vakare sėtos, buk daug gražiaus augančios. Paskui prasideda vainikų pinimas ir kryžių kaišymas. Kiekviena mergaitė laiko savo priederme aprėdyti kryžių, stovintį kieme arba daržely. Kryžius, kurie randasi laukuose, kaišo viso kaimo mergaitės. Ir užtai šventame Jone nerasi nei vieno kryžiaus, kuris nebutu gėlėmis papuoštas. Po to mergaitės eina kupoliotų. Kupoliodamos dainuoja, renka švento Jono vabalėlius, kurie nakties tamsoj žiba, kaip žvaigždutės. Vaikinai be dainavimo ir vabalėlių rinkimo, dar uždega seną stebulą bei degutinę ir užmovę ant ilgos kartės, kelia į augštą, kad ugnis toliau matytusi. Kaip nepaprastai ta naktis išrodo: vidunaktį, kada visa gamta nutilsta ir vėjas nustoja putęs iš visų pusių plusta malonųs dainų balsai. Apie aušrą pavargę kupoliotojai grįžta namo ir krinta į lovą, o kiti laukia saulės užtekant, kad pamatyt, kaip ji rėdosi.

Dabar tos visos apeigos iš mados išeina, o ypatingai Liaudėj mergaitės seniai jau užmiršo kryžius kaišyti.

M. J.

Kaip tai kaikurių savo kojomis vaikščiojama.

(Feljetonėlis).

—:—

Musų kapelionas per tikybos lekcijas visai neblogą patarimą yra mums davęs. Vieną kartą, man ketvirtoje klasėje beesant jis šitaip kalbėjo:

— Gyvenime susitiksite nekartą su visokiais žmonėmis. Jie įkalbinės jums, kad mokslas jau seniai visus dievus išgainiojęs, net ir šį paskutinįjį, krikščioniškąjį, kurs rodėsi už kitus stipresnis. — Netikėkite, bet patįs pažiurėkite, ar ištikro taip ir bus mokslas pasielgęs. Rimtam žmogui, ypač svarbiuose dalykuose, butinai reikia savo kojomis vaikščioti.

Bet man tada besiklausant, atėjo į galvą kebekliukas ir prieš jį, butent, kad mes dabar jokiu budu negalime pamatyti patįs, ką ištikro mokslas yra pasakęs apie Dievą. Jeigu mes kitų kalbai neturime taip lengvai tikėti, tai kodėl mes Tamstelės mokymą turime priimti, nežiurėdami ant ko jis remiasi. Kuo Tamstelė geresnis už kitus? Tuotarpu kapelionas vėl pradėjo kalbėti.

— Bet gi jųs galite manęs užklausti, kodėl jau tikybos paduodamąjį mokslą reikia priimti be jokių abejojimų, nežiurint pamatų, ant kurių remiama tvirtinimai, kad Dievas ištikro žmonėms apsireiškęs.

Girdėdamas tuos žodžius aš pradėjau kaisti. Rodėsi, kad kapelionas mano mintis sugavo. Kunigas toliaus kalbėjo.

— Tarp manęs ir kitų, kurie kalba apie Dievą, yra didis skirtumas. Aš esu mokinęsi to dalyko gana ilgą laiką, o jie dažniausiai vien tikt dėlto apie tikybą pagalvojo, kad, beeidami kitus mokslus, kaip iš netyčių ir su ja užkliudė. Beto, juk mokinančioji Katalikų Bažnyčia, kurios mokslą aš paduodu, turi savo tarpe gana apsčiai mokyčiausių vyrų, kurie visą savo gyvenimą to dalyko tyrinėjimui yra atsidavę, kaip antai kaikurių universitetų profesoriai.

— Hm... ir universitetų profesoriai... Čia tai jau pačios mokslo palubės, mąsčiau sau. Bet visgi neprošalį butu ir pačiam pažvelgus į tuos tikybos pamatus. Ir kapelionas čia vėl pridurė.

— Kaip busite užtenkamai mokyti, galėsite ir patįs tyrinėti Bažnyčios mokslo pamatus, lyg pat dugno, niekas to jums negins.

— Aha, taip tai aš suprantu, galvojau sau.

Ir apskritai sakant, musų kapeliono lekcijos man gana patikdavo. Ypač man gerai užsiliko galvoje tas jo raginimas buti atsargiu, visur pačiam žiurėti, pačiam rupinties viską sau išaiškinti — žodžiu sakant, visur ir nuolat stengties „savo kojomis vaikščioti“. Jis mums kart-kartėmis tą taisyklę net kalte kaldavo į galvą. Ilgainiu aš pradėjau į tą taisyklę atsižvelgti ar tai kningas ar laikraščius skaitydamas, ar tai su draugais ir kitais žmonėmis kalbėdamosi.

Per praėjusiasias vakacijas aš mačiaus su vienu universiteto studentu, kurs jau antri metai kaip medicinos mokosi. Pasikalbėjusiu apie gyvenimą universitete neikiek netrukus perėjova prie musų laikraščių, kningų, tikybos etc. Apie Dievą ir tikybą jis kalbėjo, kad tokiomis idėjomis universitete niekas nesirupinąs, kad tai esą senovės vienuolynų pelėsiai, kuriuos labai artimi mokslo spinduliai visai išdžiovinę. Darvin'as ir Haeckel'is visus dievus išblaškiusiu. Kokie dar ištikro prietarai apie dievus begalėtu užsilikti prieš neapsakomą Newton'o matematikos preciziją.

Išgirdęs, kad ir Newton'as gerokai prisidėjęs prie tikybos išnaikinimo, aš labai nustebau, nes dar visai neseniai besklaidydamas francuziską gramatiką D. Margot iš netyčių anttikau, kad tas matematikas neištardavęs Dievo vardo kepurės nenusimovęs. Man tai jam priminus, jis trumpai atsakė, kad tai ką kalbąs, jis esąs girdėjęs iš universiteto profesorių lupų. Aš tada priminiau sau savo kapeliono žodžius: „reikia butinai savo kojomis vaikščioti", o tu, brolau, čia matomai vien savo profesorių kojomis vaikščioji, ir tai tuose dalykuose, kurių visai jie nėra profesoriais. Paskui jau balsu priduriau: kad įsitikrinti apie tai, reikėtu patį Newton'o gyvenimą ištirti. Kaslink Haeckel'io, tai, kiek girdėjau, visi sako, kad sulig jo mokslo pasaulė jokio Dievo nereikalaujanti. Bet gi taipogi visi sako, kad jis savo mokslui paremti apgaulingus embryonus taisęs. Kaslink Darwin'o, tvirtinau, kaip kapelionas buvo mums sakęs, kad jis pats tikėjęs į Dievą, ir tiktai Darwin'o pasekėjai Jį atmetę. Tada medikas man atšovė, kad kapeliono nėsą ko klausyti, nes jis galįs turėti savo tikslus šitaip mokindamas, o beto, jis negalįs savo mokslu lyginties su tais tikrais mokslo šventyklos kunigais, t. y. universitetų profesoriais. Toliaus jis šitaip kalbėjo:

— Kapelionas taip mokina, kaip jam vyskupas liepia, o šis tokiuo tonu giedos, kokį kamertoną jam raudonieji Vatikano tėveliai paduos. O jųs gimnazistai turite dabar auseles suskliautę to visoko išklausyti ir išmokti kad dvejukės negautumėte. O paskui, ir tai neilga trukus, tas viskas puikiai išdulkės, o, kaip išdulkės!...

— Kaslink pašalinių kapeliono tikslų, sakiau jam, neesą ko kalbėti neesant nei mažiausios priežasties šitaip manyti. Kaslink mokslo, sakiau, kapelionas galįs geriau žinoti apie tikybinius Darwin'o įsitikrinimus, negu ir kaikurie universiteto profesoriai, nes jam tai daug daugiaus rupėjo, kaip šiems pastariesiems. Vėl norint tikrai tai žinoti reikėtu patį Darwin'o gyvenimą ištirti.

Ant to man studentas gana ruščiai tarė: Taip eidamas Tamsta negreit ir n e t o l i k u r t e n u e i s i.

— Gali buti ir tiesa, atsakiau, bet užtat nedaug ir n e t a n k i a i p r i s i e s m a n a t g a l g r į ž t i.

Paskui jau bekalbėjova apie tai, ar daug jų universitete lietuvių studentų yra, apie bendruosius pažįstamus ir k. Atsisveikinimas buvo gana šaltas.

Iš čia paduotojo pasikalbėjimo aišku, kad tas studentas negalėjo man pasirodyti stipriai ant savo kojų stovįs.

Tos man kapeliono įkaltosios taisyklės aš neužmirštu taipogi ir po šiokią ar tokią literaturą bebraidydamas. Taip štai aš, skaitydamas tokiuos laikraščius, kurių vedėjai ir sandarbininkai iš kalno pasisako esą be jokių prietarų, taigi gryniausi, be pelų grudai, taipogi ir tai tuolabiaus neniekinu ir tų, kurie pasisako nuolat kelio viduriu eisią, nes nėra ko taip jau, sakau sau, į vieną, ar į kitą įsidomėti ir kaip kudikis, į motinos žiurstą įsikibęs, glitenti, bet reikia pačiam žiurėti, taigi vėl, kaip kapelionas sakė, savo kojomis vaikščioti. Bet gi tos mano taisyklės čia taikinimas man gana brangiai atsieina, aš negaliu eiti greitai. Kiti kad skaito laikraščius, rodos, kad jie ne horizontališkai paraleliškomis eilelėmis juos pareina, bet taip rodos iš vienos kertės nuo viršaus parveda akimis liniją išskypai į antros pusės kertę nuo apačios, taip sakant, ketvirtainiškame puslapyje padaro diagonalę, ir viskas. O aš šitaip negaliu. Aš turiu sulyginimus daryti su tuo, kas buvo augščiaus to paties laikraščio pasakyta, priminti ką kiti laikraščiai bus apie tą patį dalyką pasakę ir k. Ai, pažiurėkime, su kuo man prisieina susitikti tuose laikrasčiuose, šitaip juos beskaitant.

Vienas iš jų, šios pasaulės šviesą išvysdamas, atamenu, apsiskelbė vien liaudies reikalų žiurėsiąs, praščiokus nuo galiunų priespaudos ginsiąs. Tas jo apsiskelbimas man labai pritiko prie širdies. Galvojau sau: musų ponai dažniausiai svetimiems dievams tarnauja. Lietuvos liaudis išdirba jų žemę, o jie atliekamąjį savo turtą ne tos pačios liaudies reikalams atiduoda, bet siunčia jį į Galiciją ar kur kitur. O juk kas turtuolių reikalus užganėdinus atlieka, tas priguli neturtėliams, ypač kurių prakaitas tuos turtus nupelnė. Taigi aišku, maniau sau, kad musų liaudies reikalais rupinties tai teisingas ir naudingas daiktas. Beto, maniau sau, visa musų šalelės ateitis, ponams kitur žiurint, remiasi ant liaudies. Todėl, keli susitarę, ir išsirašėme tą laikraštį.

Ilgainiu patėmijau, kad jis kaip ir kliudyte nekliudo vieno iš svarbiausių liaudies reikalų, t. y. tikybos. Bet gi iš-

siaiškinome su draugais, kad tai kitiems laikraščiams tą dalyką jis palieka, nes, sakėme, viso Baublio vienas neapkabinsi. Bet štai, neilgai trukus, jis knapt... knapt... kaip gervė su snapu ir čia įkirto. Taip jo vadinamieji kuniginiai laikraščiai tuoj sukilo prieš jį, išvadino jį bedieviu. Aš pats maniau, kad bedieviu jį už tai išvadinti buvo perdaug. Paskui, nuėjęs pas savo pažįstamus klėrikus įsikalbėjau apie tą dalyką. Jie man išaiškino, kad iš kaikurių jo sakinių reiktu išvesti, kad to laikraščio vedėjai Dievo nepripažįsta. Bet gi, ar ištikro jie norėję Dievo buvimą atmesti, sunku tikro ką pasakyti. Teologija tai esąs mokslas, kur labai ir labai tampriai reikią galvoti. O to laikraščio vedėjų protas taip tam nepritaikintas, kad jį skaitydamas, sakė, gauni žmogus įspudį kokį gantumei, matydamas ką nors ne su dalgiu, o su kirviu šieną piaunant. Kuniginiams laikraščiams šitaip užsipuolus, mususis apsiskelbė tikįs į Dievą. Ilgainiu tas jo dievas taip pasirodė sumenkėjęs, kad tai bebuvo vien tikt supratimas apie dorą, teisybę, bet gi didėliosiomis raidėmis rašomą. Ant galo, iš to jo tikėjimo į Dievą beliko vienas paprasčiausis supratimas, kurio žmogus prisilaiko, priimdamas žinias, kurių prityrimo keliu negali patikrinti, arba kada tam tikras eksperimentas yra kitų jau padarytas. Aš ilgą laiką nesugebėjau sau išaiškinti, kam šitas sukimas čia reikalingas. Aš vėl nuėjau į parletoriją pas savo pažįstamulius klėrikus. Tarp kitko pasipasakojau jiems, kur aš, benorėdamas tiesiu keliu eiti savo laikraštyje, užkliuvau. Ant to vienas klierikas man atkošė, kad aš visai bereikalo ieškąs tiesių kelių ten, kur jų nėsama. Jis čia papasakojo ką esąs girdėjęs nuo vieno iš jo vedėjų. Pradėdami leisti tą laikraštį, jie buvę, girdi, nutarę nei tikybos, nei kunigų neužpuldinėti. Kaikurį laiką ir ištikro jie gerbę tą savo taisyklę, nors turėję gana apsčiai korespondencijų apie „netikusius“ kunigų pamokslus. Bet gi paskui verste buvę užversti visokiais net įžymių skaitytojų ir korespondentų laiškais, grasinimais atsimesti nuo laikraščio etc. O antrą vėl pasakius, jie neturėję ko rimtesnio spausdinti. Tuo budu, girdi, jie buvę spirtinai prispirti atsisakyti nuo savo taisyklės.

Klausanties tokių pirma mano mylimojo laikraščio apkaltinimų, man net šiurpulys ėjo per kuną. Tai šitokios jusų kojelės!... pamislijau sau. Man labai neramu pasidarė. Čia vėl man atėjo į galvą, kad ir tas jų kryvuliavimas tikybos dalykuose taipogi galėjo buti iššauktas vėl kokių nors įžymių skaitytojų, ar korespondentų, o ne iš jų pačių įsitikrinimų paeiti. Tai šitokios jusų kojelės!...

Ko ko, bet jau laikraščių tai Dievas mums davė negailėdamos. Tarp jų, kaip jau minėjau, yra vienas kurs apsiskelbė eisiąs kelio viduriu. Rodos, jis patogiausiai ir galėtu sau keliauti. Ir ištikrųjų, beskaitydamas jį ne daug antėjau atsitikimų, kur jis skolintus nuo ko nors kojas. Bet gi atsitinka. Štai vienas iš jaunųjų musų rašytojų, prie kairiųjų priguliš, kasdienios duonos reikalų prisakymus pildydamas, kaip buvo aiškinta, apleidęs lietuvių dirvą pradėjo rusų laukus arti. Kelio viduriu einąs laikraštis stipriai už tat jam nugarą išrungavo. Sakyčiau lai bus ir taip. Bet kad jau tokią giesmę pradėjai giedoti, tai giedok ją ir toliau. Bet kur tau! Štai kiek paskiau kitas taipogi jaunas plunksnos mylėtojas prie dešiniųjų priguliš pradėjo lenkų laukus dirbti. Bet čia minėtasis laikraštis visai kitoniškai elgiasi; jis čia nebepyksta visai, o sako, kad tai esą „Lietuvių dalyvavimas svetimose literaturose". Ir kas gi galėtu pasakyti, kad tame atsitikime tas laikraštis vien savo įsitikrinimais vaduodamosi už tokį-pat darbą vieną rašytoją stipriai papeikė, o kitą kaip ir girte pagyrė.

Štai kaip kaikurių savo kojomis vaikščiojama.

Gimnazistas *A. Galinis.*

SVAJONĖ.

Kada vaidai pasaulyj liausis?
Kada skriaudimai pasibaigs?
Kada sau liuosas žmogus jausis?
Kada vaitoti nebereiks.

Kada vienybė bus ant žemės?
Kada silpnų druti nespaus?
Kada dangus bus neaptemęs?
Kas tai iš mus' regėti gaus?...

V. Vyšniunas.

11 liepos 1911 m. Ka...liai.

KANKLĖS.

Graudųs kanklių balsai
Nebeskamba visai:
Jų raktas dirvonais užklotas..

Taip skundžiasi musų žinomas dainius, ir ne be priežasties!

Kanklės! kanklės! Koks tai malonus žodis! Kiek dumojimų, atsiminimų su juo surišta! Tuoj vaidentuvėje stojasi paveikslai iš praeities Lietuvos, kada ji buvo galinga, tęsėsi nuog jurių iki jurių, kada plačiai skambėjo musų galingų kunigaikščių vardai, o Lietuvoje jų garsųs darbai buvo apdainuojami kanklininkų kurie vaikščiodami iš kaimo į kaimą žavėdavo musų bočius savo muzika.

Štai da ką pasakoja senukai apie kanklių atsiradimą.

Daug, labai daug metų atgal buvo Lietuvoj maras. Žmonės mirė, kaip musės. Kaime likdavo kokie du—trįs. Graudu buvo likusiems susitikti, atminti savo tėvus, brolius, sesėris, mylimas ir artimas žmogystas! Kad pamiršti savo vargas, pradėjo jie tempti ant lentučių dvi—trįs stigas ir skambindami ant jų, nors trumpam laikui užmiršdavo savo nelaimę. Paskui pradėjo tempti daugiaus stigų, tuo budu ir atsirado kanklės.

Ir ištikro, ar nenuramina širdį tie švelnųs akordai? Ar nepalengvina galvą, vargu-rupesčių suspaustą? Ar neperneša mus tas švelnus skambėjimas į kitus, laimingesnius laikus? Ant kanklių skambindamas, garbino savo dievus senovės lietuvys. Kanklės buvo mylimiausis musų bočių instrumentas. Apsižvelgkime gi dabar. neužtiksim kanklininko!

Prisiklausykime!?

Bet veltui: „Graudųs kanklių balsai nebeskamba visai“. Vietoj „kanklių balsų“ girdi, draskančius klausą armonikų ir kitų birbynių balsus.

„Jų raktas dirvonais užklotas“—skundžiasi toliau dainius. Taip, tik tuloj trioboj dar užtiksime ant augšto branginamas musų bočiu supelėjusias kankles.

Lenkai turi lyrą, gudai balalaiką, mes gi—laikykimės kanklių!

Mums, draugai ir draugės, priguli ateitis, ir nuo musų priguli sugrįžt prie mylimojo musų bočių instrumento, ar pamiršti jį. Taigi grįžkime prie jo! Tegul kiekvienas įgija kankles.

Tegul jos primena mums senovę! Tegul jos suramina mus varguos, ir palinksmina sunkiame darbe!

Tegul jų žavėtini akordai skamba po Lietuvą, skrenda į padanges, Dievo ir Tėvynės garbei!

Butu geistina, kad ilgainiui susidarytu jaunų kanklininkų ir kanklininkių chorai. Kokį tai įspudį padarytu jie pasirodę teatre ant scenos[1]).

Studentukas.

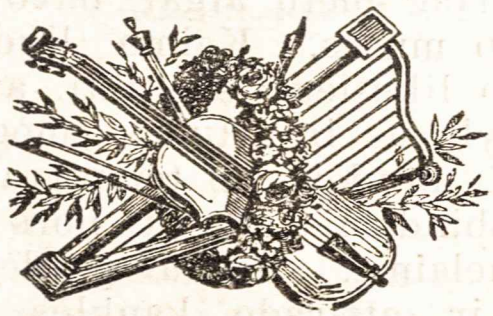

[1]) Pažįstu vieną karštą kanklių mylėtoją, uolų jų platintoją Įrengėjai vakarų galėtu jį pasikviesti paskambinti per vakarus ant kanklių. Jo antrašas; Suvalkų gub., Marijampolės apskr. bažnytkaimys *Skriaudžiai*, (per Veiverius), vargonininkui *Pranui Puskunigiui*. Lietuviškas kankles galima įgyti pas p. *Garalevičių*, Kaune. Gaila tik kad jo kanklių stylius nevisai užlaikytas. Nuo kanklių reikia atskirti citrą (su klavišais), kurią p. Garalevičia savo apgarsinimuose vadina „patobulintonis kanklėmis“; bet jas negalima pavadinti kanklėmis. *S.*

MOKINIO ŽODIS
Į DRAUGUS IR DRAUGES ATEITININKUS.

Brangųs Broliai ir Sesers!

Mums išpuola sunki našta! Mes, jau, nors iš vienos tėvynės meilės, turime pasistatyti sau augščiausiu tikslu, —ginti visomis savo spėkomis Lietuvoje šv. tikėjimą. Tai mes galime atlikti su pagalba mokslo, kuris niekados negal priešintis tikėjimui ir kas svarbiausia, su pagalba „gyvenimo faktų“, apie kuriuos ir buvo rašyta 1-jam „Ateities“ numeryje.

Mes tuo budu sugrąžinsime nuplėštą šlosę moksleivijai akyse musų tėvų prasčiokų, pripratusių žiurėti į mus, kaip į kokiuos iškrypėlius bedievius.

Sunki musų kelionė! Kadugiais ji išklota! Nevienas gal toj kovoj sunaikinti savo sveikatą ir net pabaigti savo gyvenimą. Nors Lietuvoj ir prireiktu gamintis sau katakombas—nenusiminkim! Su Kristaus vardu ant lupų—viską nuveiksime. Kas mums turi rupėt, kad viduramžyj buvo tula inkvizicija ir t.t. Kas mums tur rupėt, kad kai-kurie ir dvasiškieji negyvena sulig tą prisakymų, kuriuos jie išguldo iš sakyklų! Kiekvienas lygiai atsakys už savo darbus prieš Dievą. Mes tik žiurėkime savo gyvenimo kelią.

Ir da kartą sakau: svarbiausis įrankis—tai gyvenimo faktai.

Taigi uoliai pildykime netik Dievo ir musų Bažnyčios-Motinos įsakymus, bet prisilaikykime ir smulkesnių apeigų, kaip antai: žegnojimos prieš ir popiet, pagarbinimo Jezaus vardo sveikinanties ir t.t. Tada kitaip pradės žiurėti į mus musų kaimiečiai. Tada noriau leis į mokslus savo vaikus.

Tegul Dievas mus saugoja nuo peržengimo VI prisakymo! Užlaikykime pilną abstinenciją: nei lašelio į burną alkoolinių gėralų! Tai—svarbiausios žaizdos musų moksleivijos (kalbu apie moksleivius, ir suprantama, tik apie jų dalį). Liaukimės net ir rukę! Ir musų vyresnieji drau-

gai—studentai, manau, pabrieš dar ne vieną straipsnį apie šiuos dalykus „Ateities“ skiltyse. Mylėkime artimą: taigi gerai gyvenkime su savo broliais—„aušriniečiais“, nors jie mus durnina ir kvailina (faktas) ir pranašauja, jog „Ateitis“ žlugsianti(!). Tegul nevienas šiurkštus žodis neišeina iš musų lupų.

Tegul sau „Žinios“ su „Ukininku“ sveiki ir vadina mus „kunigais“ (jiems turbut ir sapnuojas vien kunigai) mums iš to da ir „unaras“ didesnis, ypač draugėms.

Melskimės tik už juos geriausiam musų Dievui, kad jiems nurodytu tikrą kelią, nes jie, anot Kristaus žodžiu, patįs nežino ką darą.

Ateityje mus ir jų rezultatų darbai parodys: katrie buvo tikri pirmeiviai, o katrie tikri atžagareiviai. Ateitis parodys, ką gali nuveikti „klerikalas“ Dievo, tėvynės ir žmonijos meilės apginkluotas! Bukime linksmi! Kam buti paniurusiems? Sąžinė juk—gryna!

Dar vienas žodis. Rašant į „Ateitį“, nėra visai reikalo slėptis, jog esate mokiniai. Kam davinėti progą p. Petrui R., ir k. spėlioti, buk ji—vien studentų laikraštis.

Mokinys E.

DORA—MUSŲ GALYBĖ.

Visur tamsa. Naktis išplėtus savo juodus baisingus sparnus rodos visa nori paskandinti tamsybių bedugnėse. Klaiku pelkėse. Ten ana niukso miškas, bet toks baisingas, toks tamsus.

O keleivis vis eina lazda grabaliodamas kelią. Jam baisu. Vos pasigirs vėjo šlamesys, ar keleivio koja nugrims į dumblą, šiurpuliai pereina jo kuną; jam rodosi, kad tai kas jį šaukia, traukte-traukia, kad išvestu iš tikro kelio ir nubugdintu pelkių gilumon. Keleivis dairosi, kreipiasi į kitą šoną —bet čia, o nelaimė,—įsmuko iki juostos į dumblą. Vos ne vos išsimukdino iš purvyno. Bet dar klaikiau darosi. Visas

sušlapo, sustiro. Jau nebesuranda nei takelio, kuriuom pirma buvo ėjęs. Nebežino nei kur stoti, nei kur eiti—visur tamsa. „Ar tik ne paskutinoji“, mąsto keleivis.

Bet štai sužibo ant dangaus žvaigždelė it žiburėlis sukumpusioj grinčutėj. Po jos antra, trečia, ketvirta—ir visas dangus išsipylė lyg deimantu mirgančiom akelėm. Rytų pusėj dangus paraudo it juros ištarpinto aukso. Iš užu dangaus skliauto išsirito raudonas, raudonas lyg kraujas, ugnia žėrintis kamuolys — mėnulis. Žvaigždelės dar aiškiau, dar skaisčiau sužibo-sumirgėjo.

O mėnulis it toji gulbė plaukia sau dangaus skliautu vis augštyn ir augštyn. Štai iš raudono lyg ir ataušęs, lyg išsigandęs pradėjo blankti. Ilgainiui visai nublanko, pabalo it gryniausias sidabras ir ramiai nušvietė pelkes.

Pradžiugo keleivis. „Jau nebeklaidžiosiu tamsumoj“, mano jisai, „be baimės, be vargo pasieksiu platų vieškelį“.

O mėnulis rodos suprasdamas jo mintį dar aiškiau šviečia iškėlęs savo balsganą veidą. Keleivis apsidairęs drąsiai žengia mėnulio nušviestu takeliu. Jau jis nesibijo nei paklysti, nei purvynan įsmukti—mėnulis jam šviečia.

Štai už kelių žingsnių šale takelio mėnulio šviesoje matosi plačiausias, gražiausias vieškelis. Keleivis dar labiau nusidžiaugė. „Štai ir vieškelis“, prabilęs pasuko iš tako. Bet čia vėl nelaimė, vos paėjęs kelis žingsnius įklimpo iki kaklo. Mat ten buta nepereinamų pelkių apdengtų išdžiuvusiomis, pabalusiomis žolėmis. Mėnulio šviesoje išrodė lyg geriausias kelias.

O blizganti mėnulio šviesa toki graži net akį veria. Visur rodos gražiausi vieškeliai, takai, pelkių nei nepastebi.

Ilgai ten kamavosi keleivis, butu ir dingęs, kad ne išganingi saulės spinduliai. Tik šieji išvedė jį iš balos. Pamatė jis savo baisingą padėjimą. Pamatė kur klampynė, o kur tvirta po kojų žemė. Jau tada drąsiai ir be paklydimo baimės išėjo iš pelkių.

Tai tolygus, lašas į lašą galima sakyti panašus, dabartinis Lietuvos visuomenės stovis.

Tamsuma, prietarai blaško musų brolius-kaimiečius pelkėtu gyvenimo keliu. Dejuoja jie vargų našta prislėgti. Tai nelaimingieji musų broliai. Nesuranda jie tojo plataus vieškelio, kuriuom laimingesni galėtu žengti gyvenimo keliu. Vien tamsumas, neapšvieta gludo apsupus. Tiesa, turi jie taką ir tai taką tiesų ir tikrą, nušviestą teisybės ir meilės šviesa—tikėjimą, bet nėsant mokslo šviesos dažnai, oi dažnai grimzda pelkių gelmėsna, deriškai ir medegiškai nupuola.

Kurkas nelaimingesnė visuomenės dalis tai musų inteligentija, tie jaunosios tėvynės žiedai ir besimokinanti jaunuomenė, iš kurios Tėvynė tikisi sulauksianti taip reikalingų tvirtos valios ir nenuilstančios energijos darbininkų. Šioji dalis yra tai keleivis klaidžiojantis pelkėse mėnesienoje. Ir žvaigždės ir skaistusis mėnulis—mokslas jiems šviečia, rodo tikrąjį taką,—bet ne, jie kreipiasi į šalį, juos vilioja platusis vieškelis, į kurį inėję nei patįs nepasijunta grimzdę prapulties bedugnėn. Ir klaidžioja, ir grimzda musų inteligentija bei besimokinančioji jaunuomenė gyvenimo pelkėse. Grims ir nugrims jei nesužibės jujų širdyse skaisti tikėjimo ir doros saulutė.

Gražus ir rodos visa pergalintis yra žodis „mokslas“. Yra tai kaip toji skaisčioji saulutė nušvietusi kelią klaidžiojančiam tamsumose keleiviui ir išvedusi jį iš pelkių.

Mokslas apšviečia žmogaus protą, išdirba tvirtą valią, įdiegia širdin visa kas yra gražu, gera, prakilnu, ir tuom pačiu duoda energijos pasišventus dirbti. Bus tai mokslas tikroje to žodžio reikšmėje,—mokslas sujungtas su krikščioniškaja dora ir tikėjimu. Be tikėjimo-gi, be doros (nesakau krikščioniškosios, nes kitokios ir doros negali buti nors ir kažinkaip kalbėtu musų „pirmeiviai“) mokslas yra niekas žmogaus gyvenime. Tebunie kažinkaip išsiplėtęs mokslas, bet jei nebus tikėjimo, nebus doros, kaip žuva žmonija, taip ir žus. Mokslas be doros yra tasai mėnulis, ačiu kuriam keleivis nugrimzdo į dumblą. Taip, tik mėnulis, nes vienui viena krikščioniškoji dora sujungta su mokslu yra toji skaisčioji saulutė išvedusi keleivį iš pelkių į platųjį vieškelį. Kaip mėnulis gauna šviesą tik nuo saulės, taip ir mokslas žmogaus gyvenime įgauna tą stiprybę tą nepergalimą jiegą tik ačiu dorai, ačiu tikėjimui. Be doros mokslas yra niekas. Imkime pavyzdžius. Kur, paklausiu, daugiau ištvirkimo, daugiau visokio pikto ar pas bemokslius, ar inteligentijos tarpe? Kas apatijos paimtas žudosi, ar bemokslis-kaimietis ar inteligentas? Kur daugiau visokių nedorybių, neteisybių, apgavimų? Vis tai ir vis inteligentijos tarpe. Tos inteligentijos kuri puikinasi savo mokslu, savo protu visa išmananti, o atmeta, niekina tikėjimą, Bažnyčią.

Dėlko taip yra? Dėlto, kad bemokslis-kaimietis yra tikintis, dar jojo širdyje keroja dora tikėjimo įdiegta. Dar jo sielos nesudrumstė „laisvasai“ mokslas be tikėjimo ir doros. Inteligentija-gi visa tai yra atmetusi, paniekinusi kaipo seną, atgyvenusį savo laiką prietarą.

Dar musų inteligentija bei besimokinanti jaunuomenė nėra ačiu Dievui visiškai tokia kaip augščiau aprašytosios. Dar

nėra taip paimtų apatijos-savyžudžių, ištvirkėlių, nedorėlių, bet toli gražu jau prie to ne žingine bet prošuoliais einama. Atsiminkim įvairius, kad ir musų „Giltiniečių“ darbus ir kitokias „Laisvės metų“ baisenybes.

Iš to neišeina, kad mokslo nereik, kad kai buvo kaimietis tamsus, taip ir tebunie. Anaiptol, reikia mokslo ir tai kuodaugiausia, tik mokslo ne „laisvojo“, bet tikrojo, *prigulmingo nuo patikrintų faktų, nuo gamtos dėsnių ir neniekinančių nei doros nei tikėjimo.*

Mums, draugai „Ateitininkai“, jau sužibo toji skaisčioji saulutė ir išvedė iš klaikių pelkių į platųjį teisybės vieškelį. Turime tvirtą žemę po kojų. Musų tikslas aiškus ir prakilnus—tat į darbą, branguș broliai, moksleiviai! Lavinkime protą ir širdį, stiprinkime valią ir dorą. Nei žingsnio atgal, bet pirmyn ir pirmyn tiesos ir dorybės keliu! Tikėjimas mums kelią rodo:

„*Omnia instaurare in Christo!*“

Rgn.

NULIUDIMO VALANDOJ.

Miels paukšteli, pačiulbėki
Man dainelę jautrią, graudžią;
Tik čiulbėti tu skubėki:
Man liudnumas širdį spaudžia.

Tu, padangių lakunėli,
Man liudnam suteikk ramumą,
Duok linksmybės nors šešėlį,
Nuo širdies nuimk sunkumą.

Mane vargšą suraminki;
Man širdin įpilki jausmo;
Mano sielą atgaivinki,
Ir apsaugoki nuo skausmo.

Na, paukšteli, tik čiulbėki,
Kad linksmumą aš turėčiau;
Man liudnumą užžavėki,
Kad jo jausti negalėčiau.

V. Vyšniunas.

13 liepos 1911 m. Ka..liai.

Sąžinė ir laisvė.

V.

Bet įrianties ir visiškai Bažnyčios autoritatės ribose gali atsitikt kad tulo doriško įstato egzistavimas ir jo pritaikymas yra *abejotini.* Aš galiu įstato reikalavimus pildyt, bet ar yra mano priedermė juos pildyt? Kaip tokiuose atsitikimuose elgtis—tarp moralistų viešpatauja nevienodos pažiuros. Taip vadinamas *tutiorizmas* (tutior—ištikimiau) tvirtina: reikia įstato klausyt, kol nebus aiškiai priparodyta, kad jo nėsama. T. v. *probabiliorizmas* (probabilior—tikėtiniau) reikalauja klausyti tos pusės, kurioj daugiau tikėtinumo; jei tikėtiniau, kad įstatas egzistuoja, tai reikia jo ir klausyti. T. v. *ekviprobabilizmas* (aequiprobabile —lygiai tikėtina) leidžia nepildyt įstato reikalavimų, jei už jo ir prieš jo egzistavimą matosi lygios vertės argumentai. T. v. *probabilizmas* (probabile — tikėtinai) mokina, kad įstatas nestato priedermės, jeigu prieš jo egzistavimą galima privesti tikėtiną argumentą. Visos šios nuomonės rymo ant teologų priimtos taisyklės, kad abejotinas įstatas neuždeda priedermės, o jei nori ją uždėti, tai turi but aiškus.

Šias nuomones apie abejotiną įstatą palietėme užtai, kad apie jas, ypač apie probabilizmą, galima sutikt prirašyta įvairių nebutniekių, dažniausiai tokio pavidalo: tai esą speciališkai jezuitiškos doros taisyklė, kurios pasigaunant sąžinę galima paversti į guminę, išvengt visokio įstato reikalavimų ir išsiteisint nuog visokių piktadarybių. Bet visi šie apkaltinimai ir nesąmonės kyla ar iš piktybės ar iš dalyko nežinojimo. Pirmiausiai tokių abejotinų įstatų, apie kuriuos moralistai ginčijosi teorijoj praktiškame gyvenime labai nedaug ir jei jie butų atmetami, tai dar iš to nebut daug nelaimės, jei tik butu gyvenime užlaikomi visi svarbiausi įstatai kaipo tai: Dievo ir artimo meilė, tėvams paklusnumas, skaistybės užlaikymas, saugojimasis užmušimo, vagystės, melagystės, prigaudinėjimo, pavydo, neapykantos ir tt.,—kurie įstatai išreikšti kuoaiškiau ir savyje netur nieko abejotino.

Probabilizmas—tai žmogaus laisvės gerbimas; jis rodo protingą kelią žmogui turinčiam sąžinę ir norinčiam ją sekti.

Visą ką ligšiol kalbėjome apie sąžinės autoritatę trumpais žodžiais galima taip išreikšti: *ištikimo sąžinės balso mes visur ir visuomet kaip dideliuose taip ir mažuose dalykuose privalome klausyti, jei nenorime priešintis paties Dievo balsui; augščiausia gi žmogaus sąžinės autoritatė ant žemės — tai Kristaus Bažnyčia, kurios neklaidingas sprendimas tikėjimo ir doros dalykuose yra visuomet teisingas sąžinės tiesai kriterijus.*

Pigiai galima numanyt, ką apie tokią musų nuomonę pasakys „laisva“ musų gadynės pasaulėžvalga. Ji giliai pasipiktinus tokia peršama „klerikalizmo“ „vergija“, atkreips į mus savo patrankas. Kadangi buvo rašyta,[1]) kad pilna pasaulėžvalga susideda iš gamtos mokslų + filosofija + teologija tai tuo budu „nauja, laisva“ pasaulėžvalga susidės iš „naujo, laisvo“, gamtos mokslo + „nauja, laisva“ filosofija + „nauja, laisva“ teologija. Užtatai paklausysime, ką kiekvienas „naujos, laisvos“ pasaulėžvalgos elementas atskirai pasakys apie šią musišką nuomonę kas link sąžinės autoritatės.

Gamtos mokslo vardu išgirstame:

„Nėra jokio Dievo“[2]). „Tikrą Apreiškimą... galima rasti tik gamtoj“[3]). „Viduramžių mokslo historija ant kiekvieno savo puslapio rodo mums, kad per 12 liudnų šimtmečių (4—16) savystovė mintis ir empiriškai moksliškas tyrinėjimas tikrai visiškai buvo palaidotas po visagalio papizmo spaustuvais“[4]). „Pasaulinio papizmo viešpatavimas pirmiausia viduramžiams uždėjo savo juodą dėmę; ji reiškia viso laisvo dvasios gyvenimo mirtį, viso tikro mokslo atgaleivą, visos grynos doros žlugimą“[5]). „Apskaitė, kad šiame bujojančiame papizmo laikmetyje dėlei fanatiškos, tikėjiminės neapykantos... pražuvo viršaus per 10 milionų žmonių; o kiek daugiau milionų paslaptingų žmogiškų aukų apsiėjo *celibatas*, *ausinė išpažintis* ir *sąžinės prievarta*, tos kenksmingiausios ir prakeikčiausios (gemeinschädlichsten und fluchwürdigsten) popiežinio absolutizmo institucijos!“[6])

Taip kalba „doras ir sąžiningas (ehrliche und gewissenhafte) darbas“ gamtos mokslo srityj.

Dabar klausome kas eina filosofijos vardu:

---

[1]) Ateities № 3, M. Reinio straipsnis.

[2]) *Prof. E. Haeckel*, Die Welträtsel, Volksausgabe 231—240 Tausend, L. 134.

[3]) t. p. 141.

[4]) t. p. 145.

[5]) t. p. 144.

[6]) t. p. 146.

„Jis (protas) yra visagalis (selbstherrliche) visų klausimų teisėjas apie teisingą ir neteisingą, gerą ir piktą. Virš jo nėra jokios instancijos, nėra jokio Apreiškimo, kuris jam statytu ribas“[1]). „Tai protestantizmo Magna Charta, kad aš vidujiniai surištas tik mano protu (ratio) ir sąžine, o ne kokia nors žmogiška instancija šale manes“[2]). „Ant žemės nėra jokios neklaidingos mokimo autoritatės ir negal jos but“[3]). „Filosofija ir mokslas turėtu patis savęs išsižadėti, jei prisipažintu prie to (prie neklaidingos mokymo autoritatės tikėjimo dalykuose)“[4]). „Katalikybės principas, absolutiškos autoritatės principas veda sunkų pikta su savimi: jis užmuša individuališkumą. Visoks absolutizmas pagalios veda prie paralizavimo apsireiškimų... prie intelekto, sąžinės ir pagalios pašalinės jiegos paralizavimo“[5]). „Absolutizmo mokslas, mokslas apie pašalinės autoritatės neklaidingumą yra .. nuodėmė prieš Šv. Dvasią, yra negacija Dievo visuresybės žmonijos gyvenime“[6]). „Su kraštutiniu nuoseklumu pravesta dvasios absolutizmo systema daro žmogų automatu, kuris be svyravimo, be išbandymų ir be nuosavos atsakomybės tiki ir daro tai, kas jam pakišama. Vienintelė geradarybė paklusnumas protą ir sąžinę daro bereikalingais, kurie kaipo nevartojami organai pradeda skursti ir ant galo numiršta. Tobulo absolutizmo korelatas — tai idiotizmas. Aš netikiu, kad idiotizmas butu pažangos arba apgalinčios pasaulio užkariavime jiegos principas“[7]). „Katalikiškas mokslas tai mokslas tik turintis ištart „taip“ prie to, ką mokina Bažnyčia... Laisvas tyrinėjimas, ar neklaidinga mokymo autoritatė... ar—ar“[8]). „Kas nori turėt neklaidingumo ir vieninteliai išganymą duodančio mokslo garbę, tas tame pat laike negali turėt mokslo ir laisvo tyrinėjimo garbės“[9]).

Taip kalba „kovojanti su klerikalizmu filosofija“.

Ant galo teologijos vardu išgirstame:

„Ar naujos gadynės žmogui yra augštesnės dvasiškos vertybės kaip tikėjimo, sąžinės ir minties laisvė? Protestantimas turi juos ir saugoja su bailiu šiurpuliu (mit peinlicher

---

[1]) *Prof. Fr. Paulsen*, Philosophia militans gegen Klerikalizmus und Naturalizmus S. 43.
[2]) t. p. 53.
[3]) t. p. 52.
[4]) t. p. 52.
[5]) t. p. 68.
[6]) t. p. 72.
[7]) t. p. 78.
[8]) t. p. 96.
[9]) t. p. 96.

Sehen)“[1]). „Laisvė—neišgriaujama protestantizmo pirmesnybė“[2]). „Pirmiausiai tikėjimo prasmėj laisvė yra tame, kad tarpe tikinčio krikščionies ir jo Dievo nėra daugiau tarpininkaujant jokio kunigo“[3]). „Savo laisvame tikėjime jis (protestantas) kartu turi ir sąžinės laisvę, didžiausią naujos gadynės žmogaus brangenybę, teisę paties už save atsakymo prieš Dievą ir visą pasaulį“[4]). „Romos Bažnyčia tikėjimo ir sąžinės laisvę palaidojo inkvizicijos kaliniuos“[5]). Romos kataliko sąžinė—tai popiežius. Šie du šimtu milionų žmonių visi turi tik vieną sąžinę; ji gyvuoja Romoj, Vatikane, ten esančio popiežiaus krutinėj“ [6]). „Sąžinės laisvė, kurią naujos gadynės žmogus gerbia kaipo brangų gavinį, popiežiaus valstijoj reiškia „kvailystą“[7]). Nuosekliai elgdamasi Romos katalikų draugija turi but netolerantiška“[8]). „Romietiškos katalikybės dora — tai nuog savo valios atsisakymas; nuog valios gi atsisakymas — tai asmens sunaikinimas. Taip kad romietiška katalikybė giliausioj prasmėj—nedora (unsittlich)“[9]). „Kaip gi kitoki evangeliškoji dora!“ [10]). „Angščiausiame sąryšyje su tuomi (su tikėjimo ir sąžinės laisve) stovi laisvas tyrinėjimas, kurio teisės nieks iš mus atimt negal“[11]). Katalikybėj „visi paliečiantieji tikėjimą ir dorą raštai turi but duodami bažnyčios valdžiai peržiurėti. Spausdinti leidžiama tik kada nieko priešingo ten nerandama“[12]). „Nepatinkami raštai įtraukiami uždraustų knygų indeksan“[13]). Taigi protestantizme„ su laisvu tyrinėjimu angščiausiai rišasi laisva filosofija ir minties laisvė“[14]), o „katalikybės protas nešioja vergijos pančius“[15]).

Taip kalba „grynos Evangelijos“ teologas.

* * *

---

[1]) *Prof. Tschackert*: Modus vivendi S. 27.
[2]) t. p. 25.
[3]) t. p. 25.
[4]) t. p. 26.
[5]) *Tschackert*: Evangelische Polemik gegen die katholische Kirche S. 187.
[6]) t. p. 168.
[7]) t. p. 168.
[8]) t. p. 202.
[9]) t. p. 169.
[10]) t. p. 181.
[11]) Mod. viv. 26.
[12]) Ev. Pol. 126.
[13]) t. p. 216.
[14]) Mod. viv. 27.
[15]) Ev. Pol. 216.

Na šiam ypui, rodos, užteks. Iš to ką čia pasakė nauja, laisva, ar kaip kitaip mėgstanti didžiuotis musų gadynės pasaulėžvalga aišku, kad jos mastu mastuojant tikrą sąžinės laisvė ir Bažnyčios autoritatė suvienyti absolutiškai negalima, kaipo du griežčiausiai vienas kitam priešingu, griežčiausiai vienas kitą išskiriančiu dalyku. Tegul anot jos bus taip. Mes gi, katalikai, pirmiau padėkoję gerbiamiems tos pasaulėžvalgos atstovams už jų gražius komplimentus kaipo („prakeikčiausia institucija", „idiotizmas", „giliausioj prasmėj nedora" ir kt.) atsišaukiame į principą a u d i a t u r e t a l t e r a p a r s ir prašome leisti mums irgi apie tą viską išreikšti savo nuomonę; nes, viena, bepartiviškas teismas ir niekšiausiam prasikaltėliui duoda pasiteisinimo žodį, o, antra, mes šį kartą jaučiame stačia savo priederme išrodyti, kiek tuose užmetimuose tiesos, o kartu ir aptarti santikius įvykstančius tarp sąžinės ir minties, tyrinėjimo, mokslo ir laisvės. Pradedame.

(T. b). *A.*

NEJAU-GI?

(Atsakymas į *P. Bytauto* „Ar-gi?).

2. Fyzikalis atomizmas[1]).

Dar daugiau ginčijosi tarp savęs fyzikai dėl atomo esmės bei prigimties. Bet vis-gi yra punktų, kuriuos galima paskaityti bendrais fyzikoje visiems atomizmo užtarėjams. Paduodami šituos punktus, mes seksim čia tik Fechnerį[2]), kuris taip pasakoja: „svari materija reik suprasti, kaipo padalyta į dalis, erdvėje nesusiglaudžiančias, tarp kurių randasi tula besvarė substancija—aiteris. Apie šios pastarosios prigimtį, ir jos svariojon materijon atsinešimus daugeliu dar atžvilgių maž kas mums tėra žinoma. Bet aiteriui nemažiau negu svariajai materijai turi but duodama vieta erdvėje, ir jisai taippat reik suprasti, kaipo suskaldytas į nesusiglaudžiančias daleles... Visos mažiausios dalelės (atomai) savo kruvoje, lygiai svarios kaip ir besvarės sątikiuoja tarp savęs, kaip ir regi-

[1]) Pradžią žiur. „Ateitis" № 5, 176 psl.
[2]) Über die physikalische in philosophische Atomlehre, Leipzig, 1864.

mi gamtoje kunai, savo spėkomis ir priklauso nuo apskričiausių lygsvaros ir judėjimo dėsnių. Šie dėsniai pagal griežtos mechanikos mokslo vienaip reguliuoja masą, kaip didžiausiąją, taip ir mažiausiąją, kaip svarią, taip lygiai ir besvarę. Mažiausieji atomai arba visai yra nesutrupinami, arba jiems sutrupinti truksta įrankių fyzikos bei chemijos valstybėje[1]). Toliau skelbia mums Fechneris, kad atomai svarieji iš pradžios grupuojasi į molekules, molekulės-gi sudaro visokius pasaulyje kunus. Koki-gi yra atomų forma, apie tai mes nieko tikro nuspręsti dar negalim. Atomų spėka turi jau tai traukos jau tai atspiros budą. Jie veikią sulig kokios ten funkcijos, prigulinčios nuo dalelių tolumos. Fechneris susilaiko nuo pasakymo, ar atomai duodasi mastuoti, ar ne, nes francuzų fyzikai: Gay-Lussac'as, Ampère'as, Cauchy, Seguin'as žiuri į atomus, kaipo į netęsius ir paprastus kunelius: atomai jų supratime esą spėkos centrai. Kiti-gi fyzikai, kaip Redtenbacher'is ir Du Bois-Reymond'as tvirtina visai ką kita; jų atomas yra kaž-kas kuniško ir tęsaus. Dar labiau svyruoja fyzikų nuomonė kas link atomų spėkos. Kaikurie, kaip pav. paminėtasis Redtenbacher'is[2]), užsistoja už atomų spėkas, kiti-gi, kaip antai jezuita Secchi[3]) visai nenor tų spėkų atomams pripažinti. Šis pastarasis, kaip ir jo tautietis Galileo, mato gamtoje tik atomus ir jų nuo mechaniškųjų įstatų priklausantį judėjimą. Du Bois-Reymond[4]) skaito atomų spėkas vien grynais išmislais ir retorišku išsireiškimu. Pfeilstieker'is[5]) apskelbė atomą, esant visai be jokių ypatybių. Jo atomas nėra nei tęsus, nei toksai, kurin pašalinis atomas galėtu įsibriauti, bet tiktai pajudinamas. Todėl jisai ir pavadino savo systemą „Kinetsystem", nes anot jo visas pasaulis susideląs tik iš pajudinamųjų atomų. Bet judėjimo pradžia vienok esanti už pačių atomų, kuris atsibunąs pagal tam tikrų mechaniškųjų taisyklių. Anotgi Wiessner'io[6]) atomai esą tik bėgiojantieji punktai, taškeliai (Laufpunkte). Atomas ir spėka esąs tik bėgiojąs punktas. Atomo ir spėkos tapatybę skelbia maž daug ir visi naujosios gadynės fyzikai. Vienas tarp jų, garsusis Faraday[7]), panašiai kaip ir jezuita Boscovich, pripažįsta atomams centrinę spėką. Kiekvienas atomas besitęsiąs per visą musų saulės systemą,

[1]) Ten pat, p. 93 ir 55.
[2]) Das Dynamidensystem, Mannheim 1857 m. p. 12.
[3]) L'unità delle forze fisiche, Roma 1864 c. 4.
[4]) Untersuchungen über tierische Elektricität, Berlin, 1864 m.; I, p. 40.
[5]) Das Kinetsystem, Stuttgart 1873.
[6]) Das Atom; Leipzig 1873.
[7]) Zöllner; w, n. Abhdl. I, s. 74.

bet nuolat užlaikąs savyje sau priklausantį spėkinį centrą. Todėl, jo nuomone, materija esanti nepertraukiama (kontinuierlich). Zöllner'is, prisisavinęs Faraday'o teoriją, mokino, kad ne tik galimas, bet ir vienatinis gamtoje veikimas esąs veikimas į tolumą (actio in distans), kunai ir veikią tiktai į ten, kur jų visai nėsama. Užgirdę apie tokiuos dalykus, nesistebėkim, kad toksai Droschbach'as padėjo gamtos pamatan „spėkinius kamuolius" (Kraftkugeln), kurių didumas užimąs visą ruimą tarp saulės ir žemės. Pagal Thomson'o ištisą pasaulį, visoj jį apimančioj erdvėj, užpildąs tulas „fluidas" (skysčius). Materiją sustato „fluido" dalis, arba atomai bejudantis verpetiniu judėjimu. Kiekvienas atomas turi sau, tik jam vienam priklausančius šiuos privalumus: savo masą ,nuosavų judėjimą ir kitas ypatybes, užsilaikančias amžinai tam pačiame stovyj. Taip, kaip rukant taboką, dumas išeinąs iš burnos gal skrajoti visokioje pakraipoj, sulig to, kaip jį rukęs asmuo išleis iš savo burnos[1]).

Nesunku yra čia sau įsidėmėti, kad atomizmas pas kaikuriuos iš virš paminėtų mokslo vyrų laibai panėši į Leibnizo monadologiją, jeigu atimti atomams jų privalumai kuniški bei kiekybiniai. Atomas čia pavirsta į nesuskaldomą substanciją. Kitų-gi atomistų mokslas niekuom beveik nesiskiria nuo Demokrito bei Epikuro mechanizmo, nes sulig jų atomai, ar bus jie kuneliai tęsus, ar paprastos spėkos centrai, įgauna sau judėjimą nuo susitrenkimo tarp savęs bei susimygimo. Visokios rųšies judėjimas, atsibunąs ar tai tiesioj, ar tai kreivoj linijoj, ar tai dar kitoniškoj pakraipoj, suskiria vienodos prigimties atomus į visokio pavidalo kunus, tai gyvus, tai negyvuosius. Tuščia erdvė, atomai ir jų judėjimas gludi kiekvienoje mechaniškojo atomizmo systemoje .Todėl nėr ko ir stebėtis, jei musų laikų atomizmo šalininkai stato augščiau Demokritą už Platoną ir už Aristotelį, kaip apie tai išsitarė Lange[2]).

3. Filosofiškas atomizmas.

Dabartinis atomizmas, viešpataująs vienoje arba kitoj formoj visose gamtamokslio srityse, pavirto jau į bendrą filosofijos lobį. Viena dalis naujosios gadynės filosofų stačiai sau pasiskolino iš gamtamokslio kaikuriuos atomizmo tvirtinimus, kuno prigimčiai aptarti; kitų-gi vėl dalis ištobulino gamtos tyrinėtojo atomą, suteikdama atomizmui filosofiškąją užbaigą.

---

[1]) Zöllneris; p. 101.
[2]) Tomas I, p. 62.

Dar-gi trečioji dalis sutvėrė mokslą apie atomus visai neprigulmingai nuo empirijos, galop atsirado ir tokių, kurie pasistengė sutaikinti filosofijos atomus su tokiais pat gamtos mokslo. Prie pirmųjų filosofų prigul kaikurie ir žymus kat'alikų vardai: Dmovski, Romano, Tongiorgi, Palmieri, Hagemann ir Schwetz. Jie skelbiasi, kad tarp scholastiškojo hylemorfizmo ir naujojo mokslo esanti niekuomet nesutaikoma priešingybė. Kas prisilaiko scholastiškosios doktrinos apie materiją ir formą, privalo visai atmesti šalin naujos gadynes gamtamokslį, ir atvirkščiai. Tą pat tvirtina ir Ulrici savo reikale „Gott und die Natur".

Fechneris surado, kad su fyzikaliu atomizmu galima gan pakankamai išaiškinti kaikurie fyzikoje apsireiškimai, kaip antai: šiluma, elektra, šviesa nors ir čia daug dar kas palieka neaiškaus ir abejotino, bet chemiškiems bei fyziologiškiems apsireiškimams moksliškai pamatuoti tai jau atomizmas visai nebetinkąs[1]). Fechneris taipogi pripažįsta, kad gilus mąstymas negalįs užsiganėdinti vien tik atomizmu. Dėl tos tai priežasties jisai pasistengė fyzikalį atomizmą privesti prie filosofiškos užbaigos, pridurdamas bendram gamtamokslio atomizmui dar filosofijinį atomizmą, jo paties pavadintą „paprastoji atomistika" (die einfache Atomistik). Fechnerio atomistikos pamate tuno jezuito Boscovich'o atomizmas. Jo atomai yra absolutiškai nesudėti, nesusikabinami ir nepadalinami. Kunų tąsa esanti tik šmėkla. Visas pasaulis susidarąs tik iš mažų punkčiukų, nesusiduriančių viens su kitu, nes juos valdo spėkos, neprileidžiančios jų prie šio susidurimo; gamtos mokslas daugiau niekuom ir nebesirupinąs, kaip tik šiais mažais punkteliais. Tasai Fechnerio filosofiškas atomizmas visai panėši į Pytagoriečių mokslą, nes jisai prisipažįsta, kad jo mokslas apie veikiančius gamtoje dėsnius, esąs tik vien skaitliavimo systema, kuri tik viena ir tesanti galima.

Hartmannas stato savo „besąmonumos" filosofiją (Philosophie des Unbewussten) taippat ant gamtinio atomizmo pamatų. Jo atomai yra tik spėkų punkteliai. Hartmannas apibudina atomą, kaipo «patraukiantį arba atstumiantį (abstossende), pozitivų, arba negatyvų spėkos punktelį»[1]). Iš šių spėkinių punktelių susidaranti ir visa medega arba materija. Tai-gi jo systema ir vadinasi spėkų systema (Dynamidensystem). Panašiai į Leibnizą Hartmanas pripažįsta savo atomams valią ir įsivaizdinimą.

---

[1]) Schneid, p. 33.
[2]) Philosophie des Unbewussten, Berlin 1874, p. 470.

«Kuno atomas yra patraukos spėka, jo «kas» ir «kaip», t. y. patrauka sulig šio arba sulig kito dėsnio (Gesetz) yra įvaizdas (Vorstellung); jojo-gi «todėl» (dass), jo buitis, reališkumas ir spėka yra tai valia»[1]).

O kadangi kiekvienas kunas yra tik surėdymas atomiškųjų spėkų, lygsvaros stovyj, iš to logiškai išeina, kad visas kuniškas pasaulis yra tik valia bei įvaizdas.

Neprigulmingai nuo gamtos mokslo rezultatų yra sustatęs savo dynamiškąjį atomizmą Herbartas. Šisai filosofas mano, jog pirmutinieji materijos elementai sulig savo kokybės ir kiekybes esą visai pozitivios ir nepadalinamos esybės, kurias jisai vadino „realėmis“ (Realen). Realės, kaipo nepadalinamos substancijos, negalinčios viena į kitą veikti, nes vientik savyje teturi išsilaikymo spėką. Pavienios realės savo kokybe tarp savęs skiriasi, ir viena kitai priešinas, iš to išeina, kad viena realę naikina su savo kokybe kitą realę, sužadinant tuo budu abipusinį veikimą (Wechselwirkung), kursai yra ne kas kita, kaip tik patraukos ir atspiros spėkų veikimo pavidalas, pagaminantis galų gale ištisą materiją su jai priklausančiomis ypatybėmis, bet pavieni realė neturi nei vienos ypatybės, apčiuopiamos pas materiją[2]).

Herbarto mokinys Cornelius[3]) bando sutaikinti savo mokytojo reales su empirišku atomizmu. Tam tikslui jisai Herbarto atomizman įspraudžia aiterį, kurio uždaviniu yra sujungti reales tarp savęs ir tuomi pagaminti jų abipusinis veikimas. Kitas vėl Herbarto mokinys Martin[4]), panorėjęs suvartoti reales gamtos moksle, o už-vis labiausia chemijoj, savo teorijos pamatan padėjo šiuos punktus:

1) Pirmutinieji medegos elementai yra apribotos, vienstipios ir nebesimainančios kokybės.

2) Kiekvienas vienstipis chemijoje elementas susideda iš neapriboto skaitliaus netęsių ir be jokios formos ėsybių, nesusikabinančių tarp savęs.

3) Visokių chemiškųjų ir fyzikalių apsireiškimų priežastis paskutinėje savo instancijoje yra ne kas kita, kaip tik vienstipių elementų su jų visokiomis kokybėmis įvairumas.

4) Vienstipių substancijų atomai yra perlendami (durchdringlich) ir visai bemedegiai (bematerialiniai).

Maža kuom skiriasi nuo Herbarto bei Leibnizo ir Hermanas Lotze su savo monadologija. Jo monadas sujungia

---

[1]) Ten pat, p. 756.
[2]) Schneid, p. 35.
[3]) Grundzüge der Molekularphysik, Halle, 1866.
[4]) Die letzten Elemente der Materie, p. IV.

ir jose veikimą sužadina viena esybė, esanti substancialio pasaulės pamato butina vienybė, kuri yra substancialiai nesibaigiama. Visos monados yra tik tos absolutės esybės persikeitimas ir išreiška. Monadų veikimas įvyksta pagal mechaniškuosius dėsnius, nes mechanizmas yra toji forma, kurioje absolutė esybė užsibaigia (verendlicht). Visos monados gyvena, jaučia ir gerisi. «Kiekviena pavieni esybė yra visybės atrodžiu, atjaučianti savyje visybės susipinimą (Zusammenhang) ir atspindžianti ypatingą norą (Ansicht), kurį visybė jai t. y. monadai toj vietoj kur ji yra, paskyrė. Neįjoki dalelė nėra be gyvybės ir be dvasios»[1]). Čia aišku, jog Lotzė's monadologija yra tik Spinozos panteizmo bei panpsychizmo pavidalas.

Kaip Fechneris taip ir kiti mokslo vyrai negalėjo užsiganėdinti monadų arba kinetų mechanika, nes tokiam tik apie atomus supratimui, paprastosios Fechnerio atomistikos neužtenka, kad galutinai išaiškinus pajautimų bei priežasties apsireiškimus. Dėlto tai naujieji filosofai įteikia atomams visokius žmoginius bei gyvulinius privalumus. Galų gale, žinoma, priėjo prie tos išvados, kad pasaulis jau nebesusideda vien iš negyvų ir bedvasių atomų, bet ir iš individualių bei dvasinių spėkų, kurios nuo mechanizmo nors ir priklauso, bet apdovanotos yra pažinimu bei geismu.

Atomistiškąjį panpsychizmą skelbė daugybė ir kitų filosofų, kaip antai: Nägeli, Zöllner, Meynert, o labiausiai baronas du Prel[2]). Jo nuomone negalima esą net suprasti, kaip tai chaotiška masa galėjus pati savaimi ir iš nuosavio impulso pasiekti besikryžiuojančių spėkų žaisme lygsvaros padėjimą, ir kad ji šitame chaose visoje savo samplatoj, esant visokioms, dažniausiai viena kitai priešingoms aplinkybėms, nesutrukdytu tų įstatų bei taisyklių, pagal kurių pavienės esybės, prisitaikinant viena prie kitos, tiksliai tarp savęs susikombinuoja, idant geriaus išpildytu sau bendrą tikslą, nes medegiškosios masos judėjimas lygiai gali buti tikslingas kaip ir betikslis, t. y. chaotiškas. Todėl Du Prel'is mano, kad tik pajautimo spėka viena ir tegalinti išaiškinti mums lygiai žinomus empirinius apsireiškimus, kaip ir nežinomus arba dar neaiškius.

O sulig Wundto[3]) nuomonės atomai iš pradžios yra be sąmonės, bet su palinkimu arba geismu (Trieb). Tik jiems visokeriopai susipainiojant, pakįla ir sąmonė, atsiekianti augš-

---

[1]) Mikrokosmos, I, 3 Ausgabe p. 406.
[2]) Kampf um Dasein am Himmel, Berlin 1896 p. 332.
[3]) Grundzüge der physiologischen Psychologie, II p. 459.

čiausį savo tobulybės laipsnį žmoguje. Psychiški ir fyziški apsireiškimai prigul vienai ir tai pačiai substancijai, nes viskas yra tik tos substancijos išsirutulojimas bei išsiplėtojimas, todėl pasauliui ištirti yra tinkąs vienas tik psycho-fyziškas jos aiškinimas. Spieleriui tas darbas yra dar lengvesnis; jisai atskiria atomus kuniškus nuo aiteriškųjų. Pirmieji pagimdo pasaulyje apsireiškimus fyziškus, antrieji-gi psychiškuosius[1]). Kaip matome, filosofija susitaikino su gamtos mokslu ir padavė viena kitai savo ranką. Filosofija duoda empirijai aiškesnę atomo sąvoką—atomą psychišką, o pasiėmė užtat nuo empirijos atomų mechanizmą. Visi keblumai pasilieka lauke. Silpnoji-gi gamtamokslio pusė, paeinanti iš materializmo, tampa prašalinta. Pasaulio tyrinėtojai sudaro jį nebe iš stambios ir bedvasės medegos, bet iš monadų dvasinių ir bematerialių substancijų. Lange visai teisingai pastebi, kad, pačioje atomistikoj, kuri rodosi norinti iš visų pajiegų materializmą pamatuoti, gludi principas, panaikinąs visokią medegą ir tuom-pačiu atimąs materializmui jo paskutinį pagrindą[2]). Ir tikrai, nes tai galima jau pastebėti ir pas patį Demokritą atomizmo tėvą. Jisai dvasią ir kuną skaito vienu. Yra tai tik viena medega atomų-kunelių pavidale. Bet kitas gali paskaityti šituos atomus tik dvasiomis bekunėmis, trečias-gi dar paskaitys jas kuniniai dvasinėmis. Iš čia ir paeina trejopos rušies monizmas: materialistiškas, spiritualistiškas (arba dynamiškas) ir paralėliškas, sulig to ar mes dėsim pasaulio pagrindan tik medegą, o dvasinius apsireiškimus skaitysim vien tos medegos veikimo rezultatais; ar atvirkščiai, dėdami pasaulio pamatan dvasią, į medegą žiurėsim, vien kaipo į dvasios apsireiškimus, ar dar galop dėsim pasaulio pamatan vieną substanciją medegiškai-dvasinę. Kaipo typiški atstovai pirmosios monizmo rušies yra: Demokritas, Epikuras; o naujoje gadynėje Vogtas ir Büchneris.

Prie antrosios rušies galima priskaityti: Hartmannas, Herbartas, Lotze ir kiti, o prie trečiosios: Fechneris, Wundtas, Paulsenas, Höffdingas ir daugybe kitų.

Bet iš atomizmo dar nebutinai seka vieno ar kito pavidalo monizmas. Neskaitant jezuitų Boscovich'o ir Secchi'o, daugybė buvo ir kitų atomizmo pasekėjų, kurie kurie vienok nebuvo monistai, bet atviri teistai: kaip antai: Bakonas, Dekartas, Leibnizas, Pfeilstieker'is ir kiti. Tai-gi ato-

---

[1]) Schneid, p. 37.
[2]) Tom. II., p. 202.

mizmas galima sutaikinti ir su teizmu. Bet čia vertėtu pažiurėti ir arčiaus į atomizmą, kad susekus, ar jis atsako į visus klausimus, kokiuos jam protas gali pastatyti.

(T. b.).

VASAROS NAKTIS.

Toli už kalno vakaruos
Jau gęsta saulės spinduliai;
Naktis, gimdytoja tamsos,
Va slenka, artinas bailiai.
Padangės temsta. Ant dangaus
Nušvito žvaigždės lyg—žiedai;
Tarsi po sapno nubodaus
Viena tik skundžiasi kitai.
Mėnulis, milžinas drąsus,
Išlindo rytuos; bet staiga
Užslinkęs debesys tamsus
Užliejo, lyg juros banga.
Ant žemės veido skamb, aidai
Nakties artistų įkvėptų:
Lakštutės įvairųs garsai
Skrend prie jausmų net paslėptų..
Į rytus štai iš vakarų
Per oro plačiąsias erdves
Nuskrijo angelas sapnų
Migdytų gyvąsias dvasias...
Saldi ramybė ant širdies
Lyg sidabrinė krint rasa.
Malonųs vasaros nakties
Giesmių garsai... žvaigždžių šviesa.

P. M-jas.

AR PRITINKA TEOLOGIJAI MOKSLO VARDAS?

Pasigalėjimo verti tikėjimo ir tikro apreiškimo priešai, kurie, ypatingai, paskutiniais laikais norėdami teologiją iš mokslų dirvos prašalinti, meta į ją, kaipo į pasenėjusį prietarą, paniekinimo žvilgį. Vokietijoje, net pakėlė šauksmą prieš teologijos fakultatę universitatėse. Virchov'as, Ziegler'is, Wahrendorf'as, Beyschlag'as, Ed. von Hartmannas ... ir kiti netėmydami arba geriaus nenorėdami tėmyti, jog ir teologijoje mokslo aptarimas visai randa pritaikinimą. Kad iš tikrųjų taip esama, parodys tai mums šie protavimai.

Mokslas turi dvejopą prasmę: *subiektivią ir obiektivią*. Pirmoji nurodo tikrą tiesos pažinimą, o antroji — pačią tiesą pažintą, arba surinkimą tiesų į nuoseklią tvarką, gautąjį per logiškus išvedimus. Kaip pirmame taip ir antrame aptarime mokslas tampa priparodymo vaisiumi, — tat galima jis bendrai pavadinti: tikras (aktualis ar habitualis) p a ž i n i m a s r e i k a l i n g o d a l y k o jojo saviškoje priežastyje[1]). Tojo aptarimo tikrumo nėra reikalo čia priparodinėti, kadangi po šv. Tomo Akviniečio visi maždaug jį priima; o taikinant prie Teologijos, aptarimo žodžiai patįs savaimi paaiškės.

I. Ir ištikrųjų teologija, sulig graikų kalbos, yra mokslas apie Dievą. Jį gi paliečiantįs dalykai vadindavosi θεολογικά, k. a. pas Plutarchą[2]). Aristotelį[3]). Varrą — ir kitus; dar aiškiaus pas Klemensą Aleksandrijietį[4]), šv. Joną Damaskeną — ir dabartinius teologus, kurie teologijos vardą duoda tam Dievo ir dieviškų dalykų pažinimui, kurs nuo žydų ir krikščionių paeidamas, kaipo pasemtas tarpiškai ar betarpiškai iš šv. Rašto ir padavimo, nuo Pranašų, V. Kristaus ir apaštalų, paduoda Dievo apreikštas žmonėms tiesas. Tatai teologijos medega plati, tęsiasi toliaus negu kitose mokslo šakose, nes viena jos dalis vadinamoji dogmatiškoji[5]) — turi objektu patį Dievą, kurs neišsemiamas žmogaus pažinimu—antroji-gi, vadinama *fundamentaline*, priruošdama prie dogmatikos, gvildena ypatingai du klau-

---

[1]) Institut. Log. pars I n. 396—Frizk I p. n. 148.
[2]) de defectu oracul.
[3]) Meth. Lib. 5—et.
[4]) Stromata l. 5. c. 4.
[5]) d o g m a δόγμα=vyresniojo parėdymas—teologijoje reiškia t i e s ą *apreikštą ir kaipo tokia Bažnyčios tikėjimui paduotąją.*

simu: 1) apie Dievą, kaipo apreiškimo davėją ir 2) apie nesuklaidintą Bažnyčią, kaipo apreiškimo užlaikytoją. Ar galima moksliškai tuos dogmatiškos ir fundamentalinės teologijos dalykus pažinti ir tai dar tikrai, kaip reikalauja mokslo aptarimas? Neikiek nesvyruodami, atsakome, kad galima — ir štai dėlko:

1) „tikras pažinimas“ nurodo proto stovį, jog jis nesvyruoja ir neklysta, bet tikrai žino dalyką. Teologijoje Dievui, kurs Pats neklysta ir kitų negali suklaidinti, daugybę tiesų apreiškiant, jų pažinimas randas kuoaugščiausiame laipsnyje. Nes pav. fundamentalinė teologija, kuoaiškiausiai priparodo pagal historiškai filosofišką metodą, kad Viešpats Dievas suteikė apreiškimą, kad V. Jėzus, Dievo Sunumi apsiskelbė ir taji tvirtinimą stebuklais, Bažnyčios įsteigimu, jos užlaikymu ir krikščionių gyvenimu nuolat parodo.

Skiriasi vienok tas pažinimas Dievo ir dieviškųjų dalykų nuo pažinimo, suteikiamo teodicėjoje (prigimtoje mokslo šakoje apie Dievą), kadangi šale naturalių principų teologija vartoja išvedimuose ir viršprigimtuosius. Toks dvejopų p r i n c i p ų vartojimas nei kiek nekliudo teologijai buti m o k s l u. Nes viena jos principai, kaip ir kituose moksluose yra jai nuosavi ir prieg tam artimiausieji, iš kurių ji nuosakiai išveda tolimesniuosius, o antra teologija dogmatiškoji, nors ir turi prieš akis tikėjimo dalykus, bet jieškodama jų priparodymų, daro tai pasiremdama tiesomis jau fundamentalinėje teologijoje nuosekliai iš apreiškimo išvestomis.

2. Antrasis mokslo elementas, telpąs žodžiuose „r e i k a l i n g o d a l y k o“, reiškia objektivų atžvilgį; t. y. jog medega tyrinėjimui paimta, nėra atsitikimu praeinančiu ir pranykusiu; o jei kartais ir tyrinėjama koks atsitikimas praslinkęs, tai tyrinėjama, kaipo reikalingai esamas, nes buvo arba bus, o jei buvo — tai negalima kad nebutu buvęs anot priežodžio: „*facta, infecta fieri nequeunt*“.

O kas-gi gali buti reikalingesnis už Dievą ir jo privalumus teologijoje svarstomus, už Jo darbus žmonių numylėjime, už Dievo Sunaus įsteigtą Bažnyčią su išganymo visais įrankiais, už Danguje palaimintą Dievo regėjimą? Priparodžius, tat, filosofijoje Esybės Augščiausios buvimą, ir apturėjus apreiškimą, teologijos dalykai remiasi ant kuostipriausio pamato.

3. Dalyko pažinimas „*saviškoje priežastyje*“ tartumei niekaip teologijoje neranda pritaikinimo, kadangi, Dievas budamas priežasčių priežastimi, Patsai neturi priežasties. Jan Aristote-

lis[1]) aiškindamas, kaip protas iš prigimimo jieško dalykų pradžios, atskiria priežastį tolesniąją ir artimąją, o tai suradęs vėl toliaus klausia, kodėl gi taip yra, koki yra tolesnė to dalyko priežastis ir tt. Todėl ir apie Dievą bei dieviškus dalykus galima klausti, kodėl Jis neturi priežasties, kaip Jis veikia ir tt.? O tie grynai filosofiški klausimai daug aiškesniais tampa, gavus iš apreiškimo nemaža šviesos, ypač dievišką į pasaulį veikimą teologijoje pažinus, žmogaus protas visai užsiganėdina pavieniuose klausimuose. K.-a. sužinojus V. Dievo Sunaus įsikunijimo ir Jo šv. Bažnyčios įsteigimo priežastis, aiški tampa savaimi žmonių išganymo priežastis, jų gyvenimo siekis, pasiekimo amžinos laimės priemonės ir k. p. dalykai.

II. Dar aiškiaus regima, kad teologijai tinka mokslo pavadinimas, jei jį gvildensime iš subjektivios pusės. Nes teologija fundamentaline priparodo *systematiškai, sulig hermeneutikos įstatų* apreiškimą, suteiktą per pranašus, V. Kristų, Apaštalus; tas apreiškimas randasi kningose, Dievo įkvėptose beipadavime, sergiamas šv. Bažnyčioje per Popiežius drauge su Vyskupais, teologais, tikintimis, kurių tikėjime ir mokyme neriklumas siekia ne vien tiesų apreikštųjų, bet ir su apreiškimu turinčių sąryšį.

Dogmatiškoji-gi parodo Dievą, prigimtyje vieną, asmenyse Trejybinį; skelbia jo darbus — sutvėrime visatos, suteikime malonių žmonijai, pradedant nuo Adomo iki pat pasaulio pabaigai ir tt. Taigi kad teologija subiektiviai paduodama yra mokslas, nesunku įsitikrinti, paėmus net by kokį neprakilniausį teologiškąjį rankvedį, kur systematiškai galima matyti kuopuikiausias tiesas, pakeliančias žmogų, gaivinančias viltį ir gimdančias meilę. Teologijoje tiesų tikrumas, kaipo nuo Dievo, apie Dievą ir prie Dievo vedančių, padarė tai, kad jai, kaipo mokslui suteikiama pirmoji vieta, net maišytose universitatėse, k. a. Berline, Bonnoje, Breslave, Freiburge, Hallenkiet'e, Leipzige, München'e, Pragoje, Vienoje, Innsbruck'e, Louvain'e ir kitur; ne sakant jau apie universitates, vien teologijos fakultatėms įsteigtas. Kadangi teologija netiktai mokina, bet ir žmogaus darbus tvarko, todėl kuotikriausiai vadinosi i š m i n t i m i, nes kaip sako šv. Tomas (2, 2, 9. 2 ort. 1.) ji tvarko ir nurodo žemesniuose a u g š č i a u s i ą j ą p r i e ž a s t į. Tas protingas, kurs panašiose priežasčių srityse, svarsto augščiausiąjį tos srities priežastį. Taigi teologiškas mokslas naudingas yra netiktai prie kitų mokslų, bet ir „pamokymui, pabarimui, auklėjimui teisybėje, kad Dievo žmogus butu tobulas, prirengtas kiekvienam darbui“ (2 Tim. 3. 16—17). *G. P. ir B.*

Sillona's [1]).

VI.

Sillon'as nuo 1905—1910 m.

Nykimo procesas įvyko ne staiga bet labai pamažėliu, stačiai galima pasakyti lašais įlašėjo. Didelis draugijos išsiplėtojimas, entuziazmas, su kuriuo jaunimas puolė rateliuosna ir veržėsi darban, neišėjo vienok jauniems veikėjams gėru. Apėmęs veikimu visą Franciją ir noromis nenoromis likęs politiškaja partija, Sillon'as nebgalėjo dabar taip kaip pirma pravesti savo programe užbrėžtų minčių. Ir tikrai stebėtinas apsireiškimas. Vadas pasiliko tas pats, nepersimainė ir draugų pirmasis karštis, gyvumas, nuomonės kas link varomojo darbo, vienok nuo 1905 m. Sillon'as praranda aną savo vidujinę spėką, cementą, laikiusį atskirus jo sąnarius vienoje vietoje. Dabar tas cementas, ta spėka pradėjo gesti. Šį nesveiką puvimo gaivalą į Sillon'o organizmą įnešė, galima pasakyti, jo paties perdidelis liberalizmas ir neapsižiurėjimas. Vadai net patįs nepamatė to, kaip tai įvyko: apjakinti pirmutiniaisiais pasisekimais nei tėmyti netėmijo kas aplink jų dėjosi. Tuo laiku štai kas pažymėtino įsispraudžia. Pažadinti draugų sillon'iečių veiklumu, elastiškumu, tvirtybe, savitarpiniaja meile visų kitų partijų individai pradėjo su didesniu užsitikėjimu veizėti į tą jų užmanytą ir iki šiolei taip pasekmingai varomąjį darbą. Suprato tai ir akyvesni sąjuugos atstovai. Kadangi vienok susidurimai sillon'iečių su kitų pažiurų žmonėmis budavo tankųs[2]), tai greitu laiku polemika, visokie ginčai, net pirmasis Sillon'o kraujo krikštas liko primiršti ir nors dar ištolo bet su užuojanta veizėta į tikėjimiškąją oponentų pusę, visuose kituose dalykuose paliekant jiems didžiausią liuosybę. Galop priėjo ir prie to, kad Sillon'o vadas išsitarė, jog sąjungoje galį

[1]) Pradžią žiurėk „*Ateities*“ № 4.
[2]) *M. Sangnier*: Le Sillon „Les Instituts populaires“. p. 53.

sutilpti ir visuomenės labui kartu darbuotis įvairių tikėjimiškųjų ir filosofiškų pažiurų asmenįs. Kuo, girdi, jie kalti, kad maž į ką betikėdami arba ir visai į nieką netikėdami, visgi nori pasidarbuoti vargstančiųjų bet tėvynei brangių sunų labui. Tokiuos reikią ne šalinti, bet pasistengti draugijon įtraukti[1]). Mes gi, manė, ant tiek jau esame stiprųs ir išsilavinę, kad tų žmonių įtekmei lengvai galėsime atsispirti. Kaip pasakyta taip ir padaryta. Prasideda visame sąjungos kune rugimas ir putojimas. Tas neapsiėjo be įtekmės ant senųjų Sillon'o šalininkų ir jų nuomonės ačiu liberališkoms pažiuroms to viso mišinio greitu laiku žymiai sumiukštėjo. Tuotarpu laikas bėgo, karštis karts nuo karto mažėjo, galų gale ir tikintieji ir bedieviai susilieja į vieną didelę homogenę kuopą, prisidengusią katalikiškojo Sillon'o vardu[2]).

Rymas, tas tikrojo katalikų Bažnyčios mokslo grynumo prižiurėtojas, kuris ypatingu budu globė Sillon'ą, neužmiršo ir dabar savo link jaunų demokratų teisių. Nuo pat 1905 m. tikrai tėviškai elgdamasi sekė, visus Sillon'o darbus, sakomas kalbas, organizacijoje įvykstančias permainas, užviešpatavusią paskutiniuoju laiku pasaulėžvalgą, žodžiu visą tų jaunuolių veikimą. Klausėsi, žiurėjo, tėmijo: savo akims nenorėjo tikėti, kad ta katališkosios jaunuomenės kuopelė taip kitados karšta, idėališka, tiesiog savo pažiurose nepakrutinama, butu galėjusi į taip sulyginant trumpą laiką persimainyti[3]). Ištikrųjų vos žymės tiktai pirmojo Sillion'o minties augštumo dabar beužsiliko!

Visą dalyką gerai peržiurėjęs, ištyręs, kaip reikiant įsitikrinęs Šv. Tėvas 25 rugpiučio 1910 m. išleidžia žinomą jau mums aplinkraštį, kuriame ir nurodo Sillon'o padarytąjį klaidingą žingsnį[4]). Išdėstydamas visas savo į Sillon'o veikimą pažiuras Jo Šventenybė nei kliudyti neužkliudė ir tuo pat nepasmerkė krikščioniškosios demokratijos; tiktai

---

[1]) Lettre de N. 5. P. le Pape Pie X á l'Episcopat Français sur le „Sillon"—kalba M. Sangnier. Paris, mai 1910. p. p. 11—12.

[2]) Lettre de S. S. Pie X sur le „Sillon" (25 aout 1910 p. 11.

[3]) l. c.—„Nons avons hésité longtemps, vénerables Fréres, á dire publiquement et solennellement Notre pensée sur le Sillon",—p. 1.

[4]) Iš musiškių laikraščių *„La Lettre sur le Sillon"* padavė Vadcvas—1910 m. №№ 26, 27 ir 28.

nurodė blogai suprastą demokratijos idėją[1]). Anaiptol gerai suprastai demokratijai ant kiekvieno beveik žingsnio netruksta pagirimo žodžių. Taip Vyriausioji Bažnyčios galva pataria visiems Francijos vyskupams, kad įvairiais budais stengtusi nešti pagalbą žemesniesiems luomams juos šviečiant, organizuojant, auklėjant sulig Bažnyčios paduotųjų principų ir nurodytojo tam tikro kelio. Iš kitos vėl pusės, kad vyskupai tą jiems pavedamą darbą pasekmingiaus galėtu atlikti, ten pat įsakoma rinkti gabius ir jau atsižymėjusius visuomeniniame darbe kunigus, kad tinkančiai juos prirengus, turėti paskiaus miklius pagelbininkus-padėjėjus[2]). Iš to viso matyti, kad Rymui rupi vargšų buvio pagerinimas[3]).

VII.

Sillon'o klaidų analyzė.

Šv. Tėvo į sillon'iečius laišką gvildeno ir aiškino danguma visuomeniškiesiems mokslams pavestų laikraščių. Musų lietuviškoje periodinėje literaturoje jeigu kas ir buvo, tai vien pludimai ant klėrikalų už šią naują jų „inkvizicijos“ rušį. Taip dalykams stovint neprošalį bus padarius trumpą Sillon'ą pasmerkiančiojo laiško analyzę. Išdėstytas jame ir jauniems Francijos visuomenininkams antmestas klaidas galima apskritai imant šiaip sutraukti.

Visupirmu Sillon'as kaipo sąjunga su tikrai katalikiškuoju *veikimo programu prasilenkė su savo užduotimi.* Konkretiškai imant patį tą faktą, kaipo faktą, šiuo galima motivuoti. Iš pat pirmųjų Sillon'o užgimimo dienų M. Sangnier ir kiti jo pasekėjai be visų kitų sąjungos užduočių žymią vietą savo programe paliko draugų pobudžio, sielos lavinimui[4]). Dalykas geras, reikalingas ir naudingas patolei, pakolei Sillon'as buvo ir *nomine* ir *re* katalikišku. Bet pastaruoju laiku Sillon'ui likus kosmopolitu tikroje to žodžio prasmėje, kitaip tas svarbus punktas pradėjo atrodyti:

---

[1]) Revue du Clergé Français № 382. oct. 1910. *Fr. Dubois, Vraie et fausse democratie*—p. 204.—Ce qu'il attaque, c'est la fausse démocratie égalitaire“.—

[2]) La Lettre sur le Sillon p. 15.

[3]) „Condition des ouvriers“ 15 mai 1891.

[4]) Annuaire—Almanach de L'action Populaire—Guide social 1904 Paris, Lecoffre. Le Sillon et l'Action démocratique p. 246.

sąjunga pradėjo dirbti svetimą dirvą. Mat neturėdama tam tikro įgaliojimo, pasiuntinystės, pati pasisavino sau svarbiausiąją Bažnyčios užduočių—rodyti žmonijai kelią į laimę. Pareiga sunki, ypač nuomonėms dalinanties. Taigi nestebėtina ir klaidų atsiradimas. Taip pavyzdžiui ratelių darbuose (cercles d'études, instituts populaires) ir susirinkimuose ilgainiui pradėta tie ir kiti iš tikėjimo ir krikščioniškosios doros srities klausimai aiškinti visai savarankiškai, grynai savotišku budu. Atsirado „draugų", kurie net Evangelijas panorėjo aiškinti taipogi sau tiktai tinkamu budu. Imdavo ir skaitydavo tas tik Evangelijų vietas, kurios patikdavo, apleisdami tai, kas kiek nepatiko. Pradėjo V. Jezų piešti vien kaipo dideliausį gailiaširdį, apleisdami visus kitus prakilnius ir augštos vertės Jo darbus etc.[1]). Tai jau aišku—lindimas į svetimą daržą.

Dar užmazgoje budamas Sillon'as pabrėžė *meilę*, kaipo vieną iš reikalingiausiųjų ir naudingiausiųjų visuomenei atgaivinti dorybių[2]). Vienok ir meilę suprato savotišku budu—iš čia vėl nauja klaida. Mat, matydamas sunkų, kartais tiesiog apverktiną žemesniųjų sluogsnių padėjimą, taip tą viską atjautė ir taip tuomi persiėmė, kad vargdienių luomą perdaug pradėjo idealizuoti. Beidealizuojant nei iš šio nei iš to užmano tą luomą atgaivinti, pastatyti ant kojų, suteikiant jam į rankas valdžią. Sykį padarius liaudį valdžios šaltiniu, reikia jau nuosekliai einant principiališkai atmesti visas kitas valstijos surėdymo išvaizdas kaipo persenusias, netikusias, atgyvenusias savo amželį. Taip ir pradėta skelbti[3]). Vėl nauja kolizija. Mat šiame atvėjyje yra jau nustatyti katalikų mokslo principai, kurių palaimintą vaisingumą patvirtina krikščionių civilizacijos historija. Tie principai liepia „išlaikyti luomų nelygybę, kaipo gerai sutvarkytos visuomenės ypatybę, ir susitaikyti su ta žmonių visuomenės forma ir charakteriu, kurį yra jai davęs Dievas Įsteigėjas"[4]). Iš kitos gi pusės Leono XIII-jo pasmerkta yra „tu-

---

[1]) La Lettre sur le Sillon p. 3.

[2]) *Ks. L. Lipke*: Nowe kierunki i ideały przyszłości—p. 246.

[3]) Lettre de N. S. P. Le Pape sur „Le Sillon" p. 3.—„ils repoussent la doctrine rappelée par Léon XIII sur les principes essentiels de la société, placent l'autorité dans le peuple" ect.

[4]) Encyklika—Graves de communi.

la demokratijos rušis, kuri yra priėjusi prie tokios niekšystės, kad viršenybę visuomenėje pripažįsta tautai ir nori pasiekti luomų panaikinimą". Aiškus dalykas, kad taip suprantama Sillon'o meilė turėjo sutikti Rymo pasipriešinimą[1]): jis, mat, vengia utopijų.

Dar keisčiau atrodo Sillon'o paskutiniuoju laiku skelbiamoji demokratijos idėja. „Sillon'as prakilniai rupinasi žmogaus verte. Tą vienok vertę supranta jisai taip, lyg kai-kurie filosofai, kuriais Bažnyčia anaiptol nesididžiuoja. Pirmutinis tos vertės principas—tai *liuosybė*, suprantama taip, kad išskyrus tikybos dalykus, kiekvienas žmogus yra savo paties viešpats. Iš to pamatinio principo Sillon'as daro šitokius išvedimus: Šiandien liaudis yra vyriausybės globoje, tos vyriausybės, kurios liaudis nėra sutvėrusi; ji turi iš tos globos išsiliuosuoti: iš čia obalsis *politiškas išsiliuosavimas*. Liaudis priguli nuo globėjų, kurie, turėdami jos darbo įrankius, išnaudoja ją, spaudžia, žemina; liaudis turi numesti tą jungą iš čia *ekonominis išsiliuosavimas*. Galop viešpatauja taip vadinamasis valdantis luomas, kurio proto išlavinimas užtikrina neteisingą pirmenybę dalykų tvarkyme; liaudis turi pašalinti tą viešpatavimą:—iš čia *proto išsiliuosavimas*. Sąlygų sulyginimas šiose trijose srityse įvesiąs tarp žmonių lygybę, kuri yra tikroji žmonių teisybė. Politiška ir visuomeninė tvarka, paremta ant tų dviejų pamatų: liuosybės ir lygybės (prie kurių netrukus prisidės ir brolybė)—šitai kas sulig Sillon'o vadinama demokratija."[2]). Sillon'as tatai išplėčia kaip pačios demokratijos prasmę taip ir jos užduotis. Iš to išplaukia šios trįs kaslink šito perskyrimo klaidos: *politiškas*, *ekonominis* ir *proto* išsiliuosavimas (émancipation) žadamas visiems Sillon'o išpažintojams.

Butent politikoje kiekvienas žmogus turįs buti tokiuo pat valdonu kaip šio pasaulio galingieji (une sorte de roi). Tiesa, kad visoki valdžia paeina nuo Dievo, bet pirmykščiai tą valdžią Viešpats suteikęs miniai. Šiandien ji jau tos valdžios išsižadėjusi, už menkniekį pardavusi ją kitiems su didele sau pačiai skriauda. Žmonių vadų pir-

[1]) Revue du Clergé Français. t. LXII № 381, 1910 m. *Ch. Callippe*. A propos du „Sillon" p. 735.

[2]) La Lettre sur le Sillon p. 4—prie galo.

miausia užduotimi esanti ši, kad tą prarastą valdžią vėl sugrąžinti miniai. Sillon'o pažiuros šitame klausime stebėtinai sutinka su panašiais Rousseau'o politiškaisiais įsitikrinimais[1]). Katalikai gi mokslo vyrai, sutikdami su Rousseau'o pažiura apie valdžios šaltinį, atmeta tik tvirtinimą, buk esą nevalia perduoti valdžią kitiems, kaip kad skelbė Rousseau. Taip Snarez'as, Bellarminas ir Pijus X-sis[2]). Žmonės nurodo asmenį vertą užimti tą ar kitą liuosą visuomeniniame gyvenime augštesnę vietą, o Dievas pats suteikia tam asmeniui reikalingas dovanas ir valdžią.

Toliaus Sillon'as perša *ekonomišką išsiliuosavimą*. Kiekvienas žmogus iš ekonomiškojo atžvilgio turįs palei teisybės buti *sui generis* darbdaviu (une sorte de patron) t. y. visi darbo žmonės privalo sudaryti vieną didelę produkcijinę valstiją su vieša visų žmonių pinigiška paspirtimi ir tokiais pat darbo įrankiais. Ta darbininkų busianti valstija Sillon'o kalboje vadinama išdirbimo sąjunga (l'association de production). Sulig sillon'iečių mokslo nebusianti tai socializmo rušis, bet viena iš kooperacijos išvaizdų, kuri pakeisianti dabartinę keblią salariato (algų) systemą. Tai permainai įvykus ir ekonomijoje, girdi, užviešpatautu respublika vietoje musų dienų konstitucijinės monarchijos. Neveizint, kad ir iš katalikiškosios pusės tą sillon'iečių (dar prieš jų pasmerkimą) ekonomišką išsiliuosavimą parėmė tokie vyrai kaip M. Godefroy Kurth'as[3]), vyskupas Ketteler'is, P. de Pascal'is[4]), Emile Faguet, Paul Deschanel'is ir kiti, vienok Pijus X-sis savo į Sillon'ą laiške žiuri į šitą gražų iš pažiuros jaunų Francijos demokratų geismą labai skeptiškai, vadindamas jį stačiai puikia svajone (la réve). Bažnyčia svajonių nemėgsta, bet pasitenkina tuo, kad ištobulina viešpataujančias ir priimtas draugijoje žmonių sugyvenimo normas.

---

[1]) —„la souveraineté du peuple est *inalienable*; elle reste toujours dans le peuple etc —Contrat social l. III, Ch. XV—cituota *Fr. Dubois*: Vraie et fausse démocratie p. 205.

[2]) *Bell.* Controverses dans „La théologie de Bellarmin—du P. *de la Servière*, S. d. Paris p. 244. sq. „la souveraineté reside initialement dans le peuple, où Dieu l'a placée"—bet galimą esą kitam perduoti—*Fr. Dubois*—ten pat.

[3]) Revue du Clergè Français t. LXIV № 382. 1910 m. Fr. Dubois—Kurth'o kalba susivažiavime „Ligue démocratique belge" p. 212..

[4]) Philosophie morale et sociale t. II p. 419—cituota Dubois.

Galop klaidingas yra ir trečiasis Sillon'o skelbiamas proto išsiliuosavimas (émancipation intellectuelle). Reikią butent guiti iš gyvenimo blogai suprastą valdžios ir viršenybės idėja, kuri suprantama taip kaip moko Bažnyčia, virstanti tiesiog dideliausia neteisybe[1]).

Tai visudidžiausios Sillon'o klaidos. Mažesniųjų taipogi netruksta; visos jos ant kiek tai galima buvo sutalpinti trumpame Popiežiaus laiške ten išvardytos. Mums jos mažesnę teturi vertę, nes tuose mažesniuose dalykuose paprastai kiekvienam žmogui paliekama įsitikrinimų liuosybė.

Perskaitęs Vyriausiojo Bažnyčios Ganytojo laišką Sillon'o vadas, Morkus Sangnier, patsai pamatė pertoli nužengęs. Neikiek nesiubuodamas pasidavė Rymo ištarmei, išsižadėdamas Sillon'o vado vardo[2]). Nuo praėjusių metų Sillon'as suskįla į dvi dali—į tikrai su katalikiškaja darbo systema ir į kosmopolitiškąją senąją, kuri nepanorėjo nulenkti galvos prieš tikrąjį kelią, nurodytąjį Petro Įpėdinio. Šiandien gyvuoja abidvi; kuri turi savyje daugiaus energijos, gyvumo pakol kas sunku apriorišKai pasakyti; tai parodys du, trįs jų darbo metai. Užtenka pasigėrėti garsia Sillon'o praeitimi ir konstatuoti, kad M. Sangnier neturėjo blogų norų. Todėl galima tikėtis, kad susispietusioji katalikiškan Sillon'an francuzų jaunuomenė nepaliaus varius ir toliau garbingai pradėtojo darbo.

Pr. Penkauskas.

Gruzdžiai 30. VI. 1911.

Tėvynės meilės atgijimas.

(*Feljetonas*).

Suvarginta Lietuvos šalis. Dangus rusčiai apsiniaukęs. Tamsa nepermatoma. Nebematyti nei vienos vilties žvaigždelės.

[1]) Tą klausimą gražiai apdirbo *G. Desbuquois*: La Lettre sur le Sillon: Emancipation et Dignité humaine p. 323-347. Le Mouvement Social.—Revue catholique internationale Oct. 1910.

[2]) Revue du Clergé Français t. LXI—№ 380, 1910—p. 756—laiškas M. Sangnier į Šv. Tėvą; p. 758 į savo draugus.

Žemė sustingus, suskilus, sušalus. Jos kitados puikus dirvonai apžėlę varpučiu, piktžolėmis.

Apšviestieji Lietuvos sunus daugiausiai išsiblaškę po svetimas šalis ir, ten apimti indeferentizmo, viliojami turtais, ar meile kokios juodakės, tyli ir snaudžia paskendę kuno smagumuose. Jiems nerupi Tėvynės gerovė ir jos garbė. Jie kurti—negirdi to paslaptingo Lietuvos meilės šauksmo, meldžiančio gelbėti ją; jie negirdi tų vaitonių besiveržiančių iš jos prislėgtos krutinės. Jie akli—nemato Lietuvos ištiestų prie jų maldaujančių sudžiuvusių rankų; jie nemato Lietuvos gailių, karštų ašarų, riedančių per jos išblyškusius veidus, kurios kaipo gausi sidabro rasa byra ant pavytusių gėlių—lietuvių. Jie be jausmų—nejaučia tų karčių sopulių, kilančių iš perskriostos kalaviju Lietuvos širdies; jie nesigaili to kraujo, sekančio iš jos naujų, garuojančių žaizdų ant sukepusios žemės; jie nesigaili puikaus Lietuvos—motinos kuno, kurį nemeilingai plėšo ir trempia gaujos įvairių buržujų. Dėl jų Lietuva svetima.

Tik lietuviai prasčiokėliai klaidžioja patamsėje, kantriai vilkdami sunkų jungą, drasko kietą žemelę ir nejučiomis, pamažu grimsta kitataučių vilnysna. Tyliai pakukždoms jie šnibždasi apie savo vargingą padėjimą, ir tik baisioms vėsuloms ištikus, griausmams ir perkunijoms užėjus, jie kaip žalia giria susiubuoja, suvaitoja, slapstosi, bėga svetur, tarsi vilko išblaškytas avių buris.

Bet šit, gamta aprimo. Dangus truputį prasiblaivė. Gaivinanti saulytės spinduliai iš neišmatuojamų augštybių prasimušė pro mažutį debesių plyšelį, skleidė malonią šviesą ant šiaudais dengtos bakužėlės ir ant po jos langeliais rutų ir lelijų darželio, darbščiai apžiurėto rupestinga ranka; apliejo visa tai dangiška šviesa, sužadino naujas gyvybės spėkas, bet neilgam.

Vėl ištiko didis šiaurės vėjas, smiltis pakilo, susisuko, juodi sunkus debesiai, kaip gigantiški kalnai atslinko nuo ledinių jurių ir dar tirščiau apsiautė Lietuvos padangę. Girios suužė, pravirko, suvaitojo; šimtamečiai ąžuolai subraškėjo, sustenėjo. Paukščiai pertraukę savo puikią dainą nuskrido į savo lizdus, ar tankius medžių lapus; žvėris sulindo į bruzgynus arba į urvus. Visi gyviai nusigandę išsislapstė. Baugu. Šiurpuliai pervėrė kiekvieną lietuvį. Ugniniai žaibai tik nardo ir nardo po tamsius debesius; griausmai be perstojimo dunda; perkunai tik rėžia ir skaldo drutus Lietuvos medžius—veikėjus. Upės krauju pritvinko, išsiliejo iš krantų ir patvino

visa Lietuva. Atmosfera troški, nemeilingai prislėgė Lietuvos krutinę. Štai supoškėjo jos kaulai, išsitempė gįslos, mirtis pradėjo vaidintis. Sunkiai, iš gilumos širdies atsiduso Lietuva ir išsiveržė iš jos krutinės silpnas vaitojantis balsas: „Gelbėkite. Motina-Lietuva žusta!“

Tas prislėgtas aidas, kaip elektra, aplėkė visą Lietuvą; pergaudė miškus, išspausdamas iš jų akių gailią ašarą; perskrido laukus ir atsimušė, ant galo, į lietuvio širdį, kuris pametęs tėvynę svetimoj šalyj žarstė pinigus, sėdėdamas ant minkštos sofos.

Lietuvis-išeivis, lyg perkuno nudiegtas, umai pašoko ant kojų, galva jo apsvaigo; visi sąnariai nutirpo. Pinigai iškrito iš rankų. Truputį atsipeikėjęs išeivis klausia: „Kur aš? Kas aš?“

Koks-tai nežinomas snibždėsys atsako: „Tu svetimoj šalyj, tu esi lietuvis; išsižadėjai manęs; tu apleidai mane“.

Išeivio kraujas, kaip jura susiubavo, susidrumstė; šaltas prakaitas stambiais lašais išsipylė ant kaktos. Jis nenumano kas su juom darosi; žvalgosi aplink, norėtu eiti, bet nežino į kurį šoną žengti. Tuom tarpu prisiminė jam lietuviškos dainelės, kuri s kada-tai nyniavo jo matušė supuodama karklinį lopšelį, ir kurias sutartinai dainuodavo jo seselės, raudamos pagiryj geltonus linelius. Tie balseliai buvo tokie malonus, tokie meilus, skambantis, kaip aukso varpeliai; taip glostė ir kuteno širdį ir girdą, lyg tarsi jas dainavo ne paprasti žemės sutvėrimai, bet dangiški angelai, ar rojaus paukšteliai. O gaida ir žodžiai—tiesiog žavėtini. Kiek atsispindi juose gilaus jausmo, kiek įvairiausių paslapčių, primenančių Lietuvos praeitį, senovę, jos garbę ir galę; kiek jose teisingų ir puikių žodžių, apipasakojančių brolių lietuvių narsumą, drąsą; kiek ten švelnaus jausmo, karštos, tikros ir tvirtos meilės; ant galo kiek jose dejavimo, skundo, skausmo.

Primintos dainos ir jų melodijos sukėlė išeivio širdyje įvairių-įvairiausius jausmus. Ypač sukosi mintyje:

„Kur banguoja Nemunėlis,
Kur Šešupė miela plaukia,
Ten Lietuva mano brangi,
Ten ir širdį mano traukia...“

Išeivio akįs pradėjo nušvisti. Ir išvydo per ukus baltą šmėklą, kuri išeiviui beįsigilinant į savo širdį nuolat ėjo aiškyn ir, ant galo, tapo mergina, klupančia ant dygių erškėčių. Rubai jos buvo balti drobiniai, sutaškyti krauju; veidas jos neapsakomai malonus, bet išblyškęs ir nuo mušių pamėlynavęs; akįs mėlynos, kaip giedras pavasario dangus, išreiškė

baimę, skausmą ir gailestį; ilgos geltonos kasos dryksojo per petį ir, pučiant vėjui, lengvai plevėsavo, lyg tarsi jos butu iš etero supintos; rankos buvo sudėtos ant širdies, krutinė perdurta kalaviju, o iš žaizdos pludo kraujas.

Išeivis suprato, jog tai buvo ta pati Lietuva, kurios balsą jis išgirdo. Su karštomis ašaromis ir gailesčiu, puolė lietuvis-išeivis po šmėklos-Lietuvos kojų šaukdamas: „Tu Lietuva, tu mano motinelė, aš tavo sunus... Tu mane pagimdei, davei man spėkos, išauginai, o aš niekšas apleidau tave, paniekinau, pamyniau po kojų, paspyriau prapultin ir daviau žuti, kankytis ir nykti. Dovanok, brangiausioji Lietuva; atleisk mano kaltę; tvirtai prižadu grįžti Lietuvon, tave mylėti ginti nuo neprietelių ir galvą dėl tavo gyvybės ir garbės padėti. Nuo šios valandos grįžtu pas savo brolius ir seses lietuvius; trauksiu juos iš purvyno tamsumo“.

Laima.

VIENAS VIENINTĖLIS...

Vienintėlis vienas
Šiam margam svietelyj
Turiu, kaip paukštelis,
Vienas žut, vargelyj.
Niekas nepriglaudžia
Man karštos galvelės,
Man, ausyse gaudžia
Liudnos vien dainelės.
Ir širdužė plakas,
Ašaruoja, kenčia,
Siekių jos oi niekas,
Niekas nepašvenčia.
Vien tik ašarėlės
Man per skruostą rieda,
Atminimai kraunas
Į radastos žiedą.
Širdužėle mano,
Ei nustok sopėti,
Niekas juk nemano
Tau padėt kentėti..

B. Kasaitis.

2. V. 11 m.

ALKOOLIS IR TABAKAS—DIDŽIAUSI ŽMONIJOS PRIEŠAI!

Visuomenės tarpe, neišskiriant nei moksleivijos, atsižymi dvi nedovanotinos ydos, į kurias ir norėčiau atkreipti draugų-tautiečių atidę, o ypač į blaivybės užlaikymo reikalingumą ir į tabako rukymo betikslingumą moksleivijos tarpe. Sakau m o k s l e i v i j o s, nes vyresniajai jau pripratusiai prie viršminėtųjų ydų kartais netaip lengva atsikratyti nuo pastarųjų.

Paprotis—antras prigimimas.

Apie pirmąjį dalyką, tai yra apie blaivybę tikiuos visi iš moksleivių netik aplamai yra girdėję, bet spėjo gerokai jau apsipažinti, nes tas dalykas ir pas mus, Lietuvoje, ačiu Dievui, jau nebe naujiena. Kiekviename beveik bažnytkiemyje, nesakau jau miestelyje, rasime blaivybės draugijėlę, susidedančią iš vietinių šviesesnių parapijonių.

Kadangi blaivybės idėja yra jau gerokai praplitusi net pačioje Lietuvoje tarp įvairių luomų ir sluogsnių, ne kalbant jau apie kitas tautas; kadangi vyresnioji musų karta turi jau tam tikrą draugiją su šimtu suviršum filijų arba skyrių; kadangi vyresnioji karta patėmijo jau kenksmingumą sveikatai ir protui alkoolį vartojant—kaipgi mes draugai-tautiečiai turėtumėm atsinešti į alkoolizmo klausimą? Ar alkoolio vartojimas įvairiuose jo pavidaluose musų tarpe turėtu buti dalyku dar kenčiamu ar visai vengtinu?

Mano nuomone—alkoolio vartojimas, bykokiame pavidale, ar kaipo įvairios rušies ir stiprumo vynai bei konjakai, ar kaipo įvairios rušies alųs, jau nesakau apie paprastąją „kazionką“,—nors ir pastaroji moksleivijos tarpe neretai turi didelį pasisekimą,—turėtu buti dalykas visai vengtinas.

Mes turime netik patįs nevartoti alkoolio, bet ir kitų draugų - moksleivių atkreipti atidę į tą betikslį svai-

ginančių gėralų pliurpimą, ar tai viešame susirinkime, ar taip jau kokiame nors pokilyje. Norint tapti sodiečiams pavyzdžiu, geriausiai butu jei mes prigulėtumėm prie blaivybės draugijėlės savoj parapijoj ir prigulėdami neužsiganėdintumėm vien užsimokėjimu sąnarinio mokesčio, kaip kad dažnai yra daroma, bet pagal išgalę taisytumėm, kaipo sąnariai, tam tikrus referatus, arba tam tinkamas paskaitas; tuomet be abejo ir ne vienas sodietis pamatęs, jog ne vien tik dvasiškija, bet ir svietiškoji inteligentija, o ypač jaunuomenė taip uoliai kariauja už blaivybę žodžiu, o ypatingai pavyzdžiu, liautusi vartojęs svaiginančius gėralus.

Negeriaus jei dar neblogiaus yra su kitu viršminėtu dalyku — tai yra su tabako rukymu.

Kiekvienas gerai žino, kaip tabako rukymas yra giliai įleidęs šaknis žmonių tarpan. Galima drąsiai sakyti, jog dabar nerasime nei vienos šeimynos visai nerukančios. Visgi nors vienas sąnarys josios atsiras rukantis. Užtaigi įeikime į mažiausią krautuvėlę ir ko ten rasime, ko ne, o tabako visgi rasime. Tabakas tapo pirmojo reikalingumo daiktu. Nejaugi tabako rukymas yra taip butinai reikalingas. Gal žmogus be tabako visai negali apseiti taip kaip be duonos arba vandens?

Visai ne --yra žmonių visai nerukančių ir gyvena neblogiaus, jei dar ne geriaus už tuos, kurie ruko.

Na, o jei tabakas žmogui nėra butinai reikalingas, tai dėlko rukymas jo yra taip išsiplatinęs žmonių tarpe, išsiplatinęs galima sakyt daug kart daugiaus negut alkoolis?—Tan klausiman ligšiolei dar niekas neatsakė; o gal ir stengėsi kas atsakyti, gal ir dirba kas toje dirvoje, bet mes tautiečiai apie šį dalyką tuotarpu visai neturime jokių žinių, arba visai mažai teturime. Yra kelios brošurėlės apie tabako kenksmingumą, bet ir tos visai mažą teatneša naudą, nes nėra kas jas platintu, nėra kas tą idėją palaikytu — nėra dar ligšiolei pas mus Lietuvoje tam tikros draugijos, kuri kariautu su taja, galima sakyti didžiausia žmonijos nelaime. Ir kada mes sulauksime to laiko, kada su tabaku žmonija kariaus nemažiaus kaip su girtuoklybe?! O sulaukti mes turime, nes kitaip ir buti negali. Nejaugi žmonija niekuomet nenorėtu suprasti ta-

bako nenaudą, arba rukymo kenksmingumą. Gal tulas pasakys, kad rukymas yra privatinis kiekvieno žmogaus dalykas, apie kurį viešai nei kalbėti neverta. Gal rukymas žmogui nei kiek nekenkia?

Jog tabakas rukyti kenksminga — tikiuos nei vienas neabejoja, o nikotinas tiesiog nuodai. Jei kas į tą neįtikėtu, lai pats padaro bandymą. Gana kokiam nors mažam gyviui, duokim vapsai, patepti nasrus srutom iš pipkės, kaip pastaroji tuoj stimpa; ką tai reiškia? — Tai reiškia, kad išsidirbąs prie rukymo tabako nikotinas yra nuodai ir nuodai ne bet kokie, bet stipruș, ką gali patvirtinti ir tai, kad jei ir tokiam, jau ne visai mažam, gyviui kaip gyvatei patepsime nikotinu nasrus, tai ir toji taipogi tuojaus stimpa. Jei ištikrųjų taip yra, jei nikotinas yra nuodai, o rukydami tabaką mes jį įtraukiame į savo plaučius, tai išeina, kad rukydami tabaką mes lyg tyčia nuodijame save.

Antra vertus, kiek mes bereikalingai skatiko išleidžiama rukymui. Kiekvienas rukantis inteligentas išleidžia tam tikslui į metus mažiausiai į 30 rublių, sakau mažiausiai, nes kiti išleidžia tam dalykui 50—60 rublių ir dar daugiaus; tai tik vienas žmogus, o juk ruko milionai žmonių; tai kiek gi miliardų rublių paleidžia žmonija visai ant vėjo? Kiek gi galėtu naudos atnešti tie pinigai, jei jie but paskirti apšvietimui arba kitiems kokiems nors geriems tikslams; žodžiu sakant, jei butu tiksliau suvartojami.

Pagal apskaitymą vieno Amerikos laikraščio—lietuvių visame pasaulyje yra 4 milionai su viršum. Be abejo iš tų 4 milionų 2 milionai, jeigu nedaugiaus, yra rukančių. Jei vidutiniškai skaitysime, kad kiekvienam rukančiam išeina į metus tik po 25 rublius—ir tai išeis kad vieni Lietuviai per metus rukymui išleidžia 50 milionų rublių. Ištikrųjų gi išleidžia daug daugiaus.

Jei dar pridursime tuos nuostolius, kuriuos padaro ugnelė iš priežasties rukymo, tai bus suviršum 100 milionų rublių. Tai pinigo ne maža. Sudėkime kasmet tik nors 40 dalį tų pinigų apšvietimui, o pamatysime, jog keliolikai metų praslinkus nerasime neivieno tautiečio nemokančio pasirašyti ir nors ant maldakningės paskaityti. O kiek gi dabar dar tokių turime? Jei neklystu tai bus

bent pusė. Pažvelgkime užtai, kokį dar ligšiolei skurdą kenčia musų tėvynė... neapšviesta, beturtė, lyg tarytumei nebutu jokio išėjimo iš to amžino skurdo. Be to dar tabakas, o ypač svaiginantieji gėralai silpnina žmogaus protą, paralizuoja jo valią, per ką žmogus greičiaus nupuola dorišKai.

Musų gi („Ateitininkų“) obalsis jieškot tiesos ir tobulintis doroje; todel mes, draugai-tautiečiai matydami, kokią blėdį mums atneša svaiginantieji gėralai ir kokią skriaudą daro rukymas—meskime rukę tabaką ir vartoję alkoolį, spieskimės į tam tikras draugijas ir kariaukime su tais didžiausiais žmonijos priešais. O pinigus, išleidžiamus dabar tiems dalykams, skirkime apšvietimo naudai arba kitiems geriems tikslams, tuomet atnešime netik sau ir savo tėvynei naudą, bet ir visai žmonijai.

Bunius.

KAS KALBAMA LAIKRAŠČIUOSE APIE „ATEITĮ“.

Nors jau visas pusmetis kaip „Ateitis“ eina, vienok žemiau surašyti atsiliepimai kalba tik apie pirmą numerį.

„Ateičiai“ margame svietelyje dar nepasirodžius „Liet. Žinios“, kiek atmenu, rašė:

„... iš Kauno praneša išeisiąs naujas jaunuomenės laikraštis „Ateitis“. Tai ir „Aušrinė“ nepasilieka be *konkurento*“ (mano pabr.).

Pirmam gi numeriui išėjus, tos pat „Liet. Žinios“ [1]), trumpai paminėjo keletą programinio straisnio minčių apskritu ose ruožuose neiškreipdamos jų prasmės.

— Užtatai „Liet. Ukinink.“ jau neapsiėjo be tokio iškraipymo. Jis rašė apie pirmą „At“. numerį:

Prie „Draugijos“ № 50 išėjo priedo „Ateitis“ № 1. Tai yra moksleivių laikraštis, kaip ir „Aušrinė“. Tik „Ateitis“—tai „*katalikų*“ (*tikrai sa-*

[1]) Cituojame irgi iš atminties.

kant, kunigų) moksleivių laikraštis ir ant pirmos vietos stato tikybos klausimus, paskui mokslo, kuris bus gvildenamas „krikščioniškoj mokslo šviesoj“[1]).

Kad „Ateitis“ moksleivių laikraštis kaip ir „Aušrinė“—tai visiškai tiesa. Bet iš kur „Liet. Ukin.“ žino, kad „At.“ tai *„katalikų“ (tikrai sakant, kunigų) moksleivių laikraštis*“? Žodį „katalikai“ „Liet. Uk.“ padėjo kabliuose, iš ko matyt, kad jo akyse „Ateitininkai“ *nėra tikri* katalikai. Tegul bus taip, tik tada gerbiamas „Liet. Uk.“ gal malonės paaiškinti, kas yra *tikri* katalikai; kur jie galima rasti ir tt., nes „Ateitininkams“, kaipo iš širdies norintiems buti tikrais katalikais, labai norisi su tais tikrais „Liet. Ukin.“ katalikais susiartint.

Kad „Liet. Uk“. akyse „Ateitininkai“ nėra tikri katalikai aišku dar ir iš sekančios vietos:

„... skaitytojai turbut bus girdėję, kad besimokinanti jaunuomenė prie „Liet. Žinių“ dar pernai įsisteigė savo laikraštį „Aušrinė“. Visa tai, žinoma, negalėjo patikti musų klerikalams kunigams ir neperseniai prie „Draugijos“ (tos pačios, ką liepia tik dabartinės valdžios klausyti), pradėjo leisti „katalikiškai“ besimokinančiai jaunuomenei laikraštį—„Ateitis“[2]).

Čia mėginta net vienu ypu du kiškiu nušaut: ir „Draugijai“ įvaryt gerą gylį, ir „Ateitį“ išniekint. Bet visgi lieka neaišku, kokiais turi but tikri katalikai, ir „Ateitis“ su nekantrybe lauks nuog „Liet. Ukin.“ malonaus paaiškinimo. O iš „Liet. Uk.“ pranešimo, kad „Ateitis“ tai *„kunigų“* arba *„klerikalų kunigų“* laikraštis, visai nėra ko stebėties; mat „kunigizmas“ ir „klerikalizmas“ tai toks baubas, su kuriuom galima geriausiai baidyt visokius „pirmeivius“ ir „pirmeiviukus“ nuog nepatinkamų sau raštų. Užtatai ir neįstabu, kad visokių rušių „pirmeiviai“, kur tik tenka jiems susitikt su nemalonia sau srove, tuojaus šukterėja: „kunigiškas“, „klerikališkas“, kuriuomi šauksmu išreiškiama: ir nedemokratiškas, ir už laisvę nekovojąs, ir vergiškas, ir nemokslišKas, ir su protu nesutinkąs ir daug daug visokių negerų ypatybių savyje beturįs. Labai prastas toks metodas!

O kuomet „Liet. Ukin.“ rašo: „Ateitis“ ant pirmos vietos stato tikybos klausimus, paskui mokslo, kuris bus

[1]) 1911 N 11 p. 104· Patraukta visur musų.
[2]) Jaunimas № 6 p. 27.

gvildenamas „krikščioniškoj mokslo šviesoj“,—tai visiškai sudarkė tos vietos mintį; nes iš „Liet. Uk.“ žodžių aiškiai seka: „Ateityje“ pirmą vietą užims tikybiniai šablonai, paskui neva mokslas, bet tai bus ne tikras mokslas o tik krikščionybės mastu mastuojamas. Jeigu „Liet Uk.“ turėjo norą aiškiai išreikšti savo skaitytojams kas „Ateityje“ užims pirmiausią vietą, tai reikėja ne išlupinėti atskirus žodžius, bet atkartot visą aną mintį kuri taip skamba.

„... pirmiausią vietą „Ateityje“ užims amžini religijos ir mokslo klausimai, dedami paprastai kiekvienos rimtos pasaulėžvalgos pamatan, butent tikybiniai, filosofiški, doriški ir t. p., suformaluoti pagal naujausių šios gadynės pažiurų ir gvildenami krikščioniškojo mokslo šviesoje. Bus tai *tiesos* sritis“.

Iš čia visai kitokios išvados negu kad iš „Liet. Uk.“: čia pasakyta kad tikybiniai klausimai bus liečiami tokioj apjamoj, kiek tai reikalinga rimtos pasaulėžvalgos pamatui, o filosofiškų, doriškų ir t. p. klausimų krikščioniškojo mokslo šviesoj' gvildenimas, reiškia vien stovėjimą ant krikščionybės duotojo pamato, nes neturint po savim jokio pamato absolutiškai negalimi joks protavimas ir joks mokslas.

— Daug ilgiau už „Liet. Žinias“ ir „Liet. Uk.“ teikėsi apie „Ateitį“ atsiliepti „Balsas“. Čion p. E. stengėsi duot jau tikrai „mokslišką“ toną, teisingiau parodyt „moksliškesnį“baubą. Mat tokiais baubais kaip „kunigizmas“, „klerikalizmas“ galima išgąsdint negut tik sodžiaus „pirmeiviukus“, bijančius ištolo ką nors daugiau apart „Liet. Uk.“ ir „Liet. Žinių“ imti į rankas; daugiau gi apsiskaičiusį tas baubas vargu benugąsdina. Užtatai „Balso“ referentas p. E. tarėsi suradęs daug baisesnį baubą už „kunigizmą ir „klerikalizmą“, su kuriuom manė nubaidysiąs nuog „Ateities“ ir apšviestesnius. Na gi, įspėkite koks to baisaus baubo vardas? Gi, baisu ištart, *scholastika*!! Tik paklausykite:

„Kada tai, prieš septinis metašimčius, skolastikų suremtoje ir nustatytoje krikščioniško mintijimo schemoje jie („Ateitininkai“) matą galutinas savo protinių pastangų ribas, tinkamiausį savo sielos idealų ir troškimų išreiškima“[1]).

---

[1]) Balsas 1911 № 3 p. 4.

O kad ta „skolastika“ tikra paikybė, tai p. E. mano priparodysiąs šiuo budu:

„Pradedant nuo anų senų gadynių mokslas plėtėsi, šio pasaulio dalykų pažinimas gilinosi, keitėsi jų išreiškimo formulos, tobulinosi tyrinėjimo metodai, triško nauji šviesos šaltiniai, nauji mokslai ir t.t. Net patsai regimasai pasaulio paviršius persimainė. Bet ką tai gali apeiti žmogų, žiurintį į visą iš „dangiško“ absoliuto...“

Šiuose turtinguose tuščiomis frazėmis išvadžiojimuose p. E. parodė tik, koks menkutis jo „mokslas“. Kad „Ateitininkai“ randa tinkamiausį savo sielos idealų ir troškimų išreiškimą krikščioniškoj' pasaulėžvalgoj'—tai visiškai tiesa, bet kad ta pasaulėžvalga butu „suremta ir nustatyta skolastikų prieš septynis metašimšius“,—tai dar mokslui lig šiol negirdėta naujiena. Pasirodo, kad p. E. nežino netik scholastikos, kas dar butu dovanotina, bet ir krikščionybės atsiradimo laiko. O scholastiką p. E. vaidena sau turbut tokioj' formoj', kaip ją tenka matyt piešiamą rusų gimnazijose ir šiaip kitokiose mokyklose, butent: scholastikai tyrinėję, katrą dien Dievas pasaulį sutvėręs—panedėlyj, utarninke, surėdoj' ar kitoj' dienoj'; arba tyrinėję, kiek velnių gali tilpt viename vandens lašelyje ir t.t. Jei tai tiesa, jau scholastika ištikrųjų butu baisi šlykštynė, bet tikimės, kad tokiems „filosofams“ neperilgiausia vyks šmeižti ta tikrai katalikiška filosofija, nes visi mylintieji tiesą pasistengs pažinti, kokia yra scholastika ištikrųjų, o netenkinsis vien tuom kaip ją piešią visoki sąmoningi jos priešai.

P. E. niekaip negalįs sutikti kad musų pasaulyje, kur viskas keičiasi, butu kas nors nesimainomo, absolutiško... Į tai štai ką pasakysime: jeigu esmės o drauge ir mintijimo srityj' nėsama nieko nepastovaus, nesimainančio, amžino—tada joks tikras mokslas netenka pamato, užtatai kad visas praėjusių žmonijos kartų moksliškas darbas bus tik tušti plepalai dabartinėms kartoms, o visas dabartinių kartų moksliškas darbas bus tokie pat plepalai busiančioms kartoms, ir tada jau tikras mokslas visiškai bus nusibankrutijęs. Nes mokslas savo darbą daro amžinybei, jo išvados pretenduoja turėt laike nėišgriaujamą vertę. Kol reik bijot, kad vien kart mokslo nustatytą dėsnį nuodugnesnis tyrinėjimas vėl sugriaus, tai dar toks dėsnis

nėra galutinas mokslo rezultatas, o tik daugiau ar mažiau tikėtina nuomonė. Nuog laiko, kada tapo nustatyti tuli matematikos ar gamtos mokslų dėsniai, praėjo ne septyni, o keliasdešimts metašimčių, o jie ir šiandiena turi tą pat reikšmę ką ir tada. Tas pat ir su mintijimo principais, kurie yra pamatiniai visokios žinijos stulpai. Jeigu jie svyruoja, teka ir tik laikiną vertę teturi, ant kogi tada statyt neišgriaujamas tyrinėjimų išdavas?. Musų gadynės augštesnieji dvasios mokslai atsisakę nuog absoluto o girdamiesi savo historiškai genetišku mintijimo budu stena po skaudaus krizio smugiais ir neišvengs jo kol negrįš prie absolutiškųjų tiesų.

Šiame atvejyje dar stebėtina, kodėl p. E. skaitydamas pirmą „At". numerį rado vien tik „skolastiką", juk ten yra šis tas ir iš „naujojo" mokslo išdavų katekizmo pavidale suformuluotų! Kamgi prieš jas p. E. užmerkė akis?

Toliaus p. E. rašo:

„Taigi ir evoliuoti, nuolat mainyti savo kailį gali tik negut kokie ateistai iš „Aušrinės", o ne „tikrieji" krikščionįs iš „Ateities", turintįs savo pasaulėžvalgai kitą, viršžemišką nesimainantį pagrindą".

Mes gi pasakysime, kad „evoliuoti" galima tik ir tada, kada stovima ant nesimainomo pagrindo; kitaip bus aklo po begalius plotus klaidžiojimas arba šypelio po beribes erdves blaškymasis nežinant nei iškur, nei kam, nei į kur. Tobulintis, jei norima-tikrai „evoliuoti",—gali tik krikščionis, kuriam netenka trypt ant to paties daikto, o atviri keliai žengti prie Dievo neatsižiurint į nieką kiek gyvenimo išteks; jeigu prie Dievo nenorima, tai irgi kelias atviras ... į bedugnę.

P. E. skundžiasi:

„Skaitant pažymėtąjį straipsnį, kaip tai nejauku darosi. Išeina, buk krikščionija tai toks dalykas, iš šalies mums užmestas, su šiuomi žemiškuoju pasauliu maža ką bendra beturįs, absoliutu suvystytas, viską prievarta į savo geležines, nepalankias formas spaudžiąs".

Visai neteisingi aimanavimai. Savo pamatu krikščionybė rymo tik šiame pasaulyje ir kiekvieno krikščionies gyvenimas vystosi pradėdamas nuog apačios, eina tiesos link iš apačios, o ne išviršaus, kaip tai primeta p. E., —bet savo viršune krikščionybė pasiekia tas sritis, ku-

rios nei ištolo neprieinamos kitoms pasaulėžvalgoms, ji suteikia žmogui gyvas vis naujas jiegas, kuriomis naudodamasis žmogus žengia sparčiai į aną sritį tiesos, suteikiančios tikrą atliuosavimą, kurį suvaržyt nebegal jokios materiališkos formos.

P. E. drįsta tvirtint, kad „Ateityje“ nerandąs tikro jaunuomenės balso. Kiek čia yra tiesos, tesprendžia skaitytojas, vartęs visus septynis išėjusius „At.“ numerius.

Norėdamas pajuokti katalikybę p. E. griebiasi tokio labai madoj' esančio argumento:

„Pasivadinai kataliku—rieskis į formulos kiautą“.

Bet apie šią katalikišką „vergybę“ pati „Ateitis“ daug daugiau pasakė, reikia tik atversti jos 51 puslapį[1]).

Baigdamas p. E. taip save ramina:

„Bet nebe taip lengva šiais laikais apaštalauti. Tat, man rodos, nelabai pavyks ir „Ateities“ leidėjams misijonierinis jųjų darbas. Sunku suvaryti, suglausti į siaurą skolastikos (sic!?) vagą tiek metašimčių besigilinusias ir besišakojusias gyvenimo bangas“.

O po tokiai vilčiai neapsiėjo ir be abejonės:

„Jei ir pavyktu ateitininkams ką panašaus įvykinti, man rodos, nebutu tai tikras kulturos nupelnijimas“.

Čia gerbiamasis E. liko daug daug kaltas, kad vargšams „atbulai dirbantiems“, „scholastikams“ „Ateitininkams“ neparodė bent trumpuose ruožuose konkretiškai, kokiuo keliu jie privalo eiti, kad jų darbas butu „tikras kulturos nupelnijimas“ ir apskritai, kame apsireiškia tikra kultura. Taip kad labai to ir kito laukiame.

* * *

Visai kitoniškai kalba apie pirmą „At.“ numerį p. A. Sm. „Viltyje“[2]). Prieš išdėstant „Ateitininkų“ credo p. A. Sm. rašo:

„Ten (Vakarų Europoje) inteligentija, stodama ant idealizmo pagrindo, jieško kelio į jį per šiaip ar taip išmanomą religiją. Doros ir religijos klausimai Vakaruose tai tokie dalykai, kurie vis rečiau ir rečiau beaplenkiami. Sustiprint savo budą, ištobulint jį, užgrudyti, susijieškoti ir pamatuoti savo asmens *tikiu*—štai kas ypač parupo šio meto inteligentui.

„Tos naujosios srovės ženklai matyti jau ir pas mus. Vyresnioji musų inteligentų karta, išaugusi ir gavusi mokslą po materializmo įtekme, viešpatavusia ligšiol augštosiose Rusijos mokyklose, turėjo daugumas ir

[1]) Sul. dar ką pasakė Haeckel, Paulsen ir Tschakert pabaigoj' straipsnio „Sąžinė ir laisvė“.

[2]) 1911, № 39 (524) p. 3.

materiališkas pažiuros į pasaulį. Tą pat galima pasakyti ir apie daugumą šios dienos musų moksleivių, kaip ir vyresnioji karta savo siekimų pamatan mėgino dėti materializmo principą, vien juo matuoti gyvenimo veiksnius.

„Bet tų moksleivių tarpe ima atsirasti griežtai priešingų nuomonių materializmo nuomonėms.

„Jų akyse tikyba tai nėra koks iš metų išėjęs pinigas, kurio vertę vien praeities saiku matuojama. Tikyba tai gyvas daiktas, gyvas šaltinis, ji net sau tikslas, kaip visuomet buvo, yra ir bus.

„Jei materializmas kovoja su kiekviena religija, tai jis, žinoma, negalėjo aplenkt ir katalikybės. Ir kova su tikyba pas mus išsireiškė kovoje su katalikybe, kadangi dauguomenė lietuvių yra katalikai. Iš jų pusės ir kilo reakcija prieš tikybinę materializmo srovę musų visuomenėje.

„Taip esant susidarė katalikų moksleivių burelis ir susispietė apie „Draugiją", nutarę jos priedu savo organą „Ateitį", kaip savo laiku pirma yra susispietę moksleiviai apie „Liet. Žinias" ir „Aušrinę".

Po šio platokai išdėstyto ,,Ateitininkų" *credo*, p. A. Sm. sako: ,,Tiek gyvo įsitikinimo, tiek energijos tviska pirmame ,,Ateities" numeryje!"

Minėtas augščiau p. E. nesutikdamas su tokia p. A. Sm. nuomone rašo:

„Keista išrodo kad tuose keistuose formališkuose „Ateities" išvedžiojimuose p. A. Sm. („Viltyje") galėjo išvyst kokį tai nepaprastą gyvybės energijos šaltinį".

Bet visgi čia pat priduria:

„Tiesa Europoje kįla dabar tikybinė srovė, bet ji ten visai is kitų šaltinių sau vandenis gamina, kitoniška ten jos forma".

Čia ir vėl p. E. liko kaltas, konkretiškai neparodė, koki toji tikybinė srovė, kokie tie šaltiniai, koki jos forma (nes tų p. E. protavimų, kurie eina žemiau, jau niekaip suprasti nebegalima).

P. A. Sm. savo atsiliepimą taip užbaigia:

„Toki tat naujoji tikybinė srovė lietuvių moksleivių tarpe, iššaukta betikybinės srovės. Kiek ji bus stipri ir gili, pamatysime vėliaus".

Šiame p. A. Sm. gan prielankiame ,,Ateičiai" atsiliepime taisytina tik, kad viena tikybinė srovės pusė pabriežiama, apleidžiant visas kitas (dorišką, mokslišką ir k.) angštai su ja besirišančias, kaip jos gavo išreiškimą aname „At." straipsnyje.

— Plačiai, netiek apie ,,Ateitį", kiek apskritai apie lietuvių mokslan einančios jaunuomenės dvasią, kalba ,,Draugas"[1]). Apie ,,Ateitį" užbaigiant taip pasakyta:

„Žodžiu, iš „Ateities" pirmame numeryje tilpusio „Ateitininkų" įžanginio straipsnio: „Trįs pamatiniai klausimai" aišku, kad jųjų tie troš-

[1]) 1911, № 29, p. 5. 6.

kimai turi tvirtus pamatus, kad jųjų idealai su sensu, prakilnųs, tikslingi, kad jiejie, t. y. „Ateitininkai“ yra pilni energijos, prakilnios dvasios, pasišventimo ir doros. Tatai yra viltis, kad daug jie nuveiks gero ir kad jųjų darbo vaisius Dievas laimins, jeigu tiktai ištvers iki galo tame pradėtame šventame darbe“.

Šią kaip ir apžvalgą užbaigiame „Vadovo“[1]) žodžiais, kuriais jis pasitiko programinį „Ateities“ numerį:

„Širdis kilte kįla, skaitant tokią musų jaunimo programą! Tad, ačiu Dievui, Lietuva dar nepražus netikėjimo bangose. Nors didelę jos jaunimo dalį yra apsvaiginę „pirmeivybės“ dumai, bet štai drąsiai stoja „Ateitininkai“. Jie augštai iškėlę Kristaus vėliavą, kviečia prie jo draugus, kviečia ne žodžiais, bet savo gyvenimu, kurin trokšta įvykdinti Kristaus idealą.

Jaunimas idealą myli, jo trokšta. Sunku tikėti, kad Kristaus idealas, „Ateitininkų“ gyvenimu rodomas, nepatrauktu musų jaunimo didžiumos širdžių. Su dideliu džiaugsmu sveikindami „Ateitininkus“, iš širdies gilumos tariame jiems: Dieve, padėk!“

Ateitininkas.

Rašybos klausimai Enciklopedią rengiant.

Dėdami „Ateitin“ šį straipsnį, darome pradžią moksliškai jaunuomenės diskusijai apie musų rašybos klausimus. Musų filologai tame dalyke visai ikšiol neatsižiurėdavo į moksleivius: mat jiems rodės, kad moksleivija nieko neišmananti rašybos klausimuose ir todėl ji turi *aklai, be kritikos* pasiduoti musų „filologų“ autoritatiškiems nutarimams ir priimti su priderama padėka visus jų pramanytuosius naujus raštženklius ir raidžių uodegėles. Tame gi pastarame dalyke musų naujausieji filologai tiesiog „išėjo iš krašto“. Nesupratę kaip reikiant Jauniaus rašybos teorijų, išrastų fonetiškai musų kalbos fotografijai, turinčiai savo reikšmę vien mokslo srityje, jie užsimanė daugumą Jauniaus uodegaičių įvesti ir papraston rašybon. Na ir pasidarė musų rašyba tikras marginys, apmestas ženkleliais iš viršaus, ataustas uodegėlėmis iš apačios. Ypač pasisekė dviem balsam: *i* ir *u*, jiem abiem paskirta net po tris raštženklius: *i, y, į* ir *u, ū, ų*.

Na, moksleiviai, laužykit dabar galvą, kame ir katras iš tų trijų raštženklių tinka. Jųs rugojat ant vieno rusiško ѣ, dabar pasidžiaugkit, lietuvių rašyboj turėsit bent ketveriopą ѣ: *y* ir *į*, *ū* ir *ų*. Jei nuo rusų pedagogų gaunat dažnai po vienutę del vieno ѣ, tai suskaitykit, kiek gausit vienučių nuo lietuvių kalbos mokytojų dėl nemokėjimo padėti tinkamoj vietoj *y* ir *į*, *ū* ir *ų*. O kad to nemokėsite, tai nėra abejonės, nes ir patįs gerb. „filologai“ nemoka jų atskirti, nežino ar reik rašyti: *motyna* ar

[1]) № 33 p. 102.

motina, *Vilniuje*, ar *Vilniūje*, *akįs* ar *akys* ir tt. nuolat svyruliuoja mainydami savo pažvalgas. Tas jų svyruliavimas ir privertė nevieną redakciją bandyti „savomis kojomis“ vaikščioti. Tam tikslui sumanyta įvesti musų rašybon tuli apiprastinimai. Išmesta ilgasis *ū*, panaikinta daugelyje vietų nereikalingos uodegaitės. P. Čiurlionienė savo paskaitoje Mokslo Dr. Susirinkime, pasirinkus garbingą rolę kalbos ir rašybos apgynėjos, užsipuolė ant „Draugijos“, išdrįsusios padaryti žingsnį prie rašybos apiprastinimo. Anot musų pedagogės lietuvių kalbai ir rašybai grąsąs pavojus, kurį prašalintį tegalinti vien Mokslo Draugija. Na, Dieve jai padėk tame darbe! — Tegul ji senutė sveika dirba. Bet mes jaunieji norime savo „kojomis vaikščioti“. Todėl nei p. Rygiškių Jono neklaidingu rašybos popiežium, nei „Lietuvių Tautos“ tikra rašybos evangelija pripažinti negalim. „Ateitis“ kaipo organas, paskirtas *ateities dalykams* svarstyti, negali pasiviškai žiurėti ir į musų nenusistovėjusią dabartinę rašybą, juo labiau, kad rašybos klausimai *daugiausia moksleiviją paliečia*. Lengvesnė rašyba lengvina moksleiviams mokymos darbą, sunkesnė—tą darbą apsunkina. Deja, kitur filologams besistengiant rašybą apiprastinti, ją prieinamesne padaryti, musų kalbos žinovai tarsi susitarę ikšiol vien tik sunkino jos rašybą, išrasdami kaskart naujas išimtis, apdovanodami mus vis naujomis raidžių uodegaitėmis ir tt. Visa tai mus jaunuosius ir privercia žvilgterėti kritiškai į musų ikšiolinę rašybą ir tarti tame klausime savo žodį.

Tą pirmutinį musų žodį skaitytojas ras trumpuose prierašuose prie žemiaus dedamojo p. Kl. Jurgelionies straipsnio.

Detališkesnę dabartinės rašybos kritiką paliekame kitam kartui.

„Ateities“ Redakcija.

Neturime vienodos rašybos. Šiandien beveik kiekvienas apšviestas lietuvis rašo savotiškai. Vieno kurio rašytojo vienoj kurioj kningutėje šie savotiškumai nieko blogo nedaro. Bet enciklopedią rengiant, visi savotiškumai suvienodintini: negalima, kad vienas veikalas turėtų keletą rašybų[1]). Taip jau labai yra geistina, kad enciklopedioj rašyba būtų[2]) *tinkamiausioji*.

Idant šis dalykas įvyktų, rodos, geriausia bus visiems rašytojams iškalno aptarus visi rašybos klausimai, sulig kurių esama skirtumų.

Žemiaus propozicijų formoje surašau kelioliką tokių apsvarstytinų ir nutartinų klausimų.

Visų enciklopedios bendradarbių ir visų lietuvių rašytojų bei kalbininkų labai prašau suteikti šiems klausimams kad ir trumpai pamatuotus atsakymus. Tuo bus daug padėta ne tik enciklopedios, bet gal ir apskritai lietuvių rašybos vienodumui atsiekti.

---

[1]) Konjunktivuose dėti *u* su uodegėle nėra jokio pamato. Mes rašome ir rašysime: įvyktu, butu; *ų* galima palikti vien supinams pav. eisime rugių pjautų. *Red.*

[2]) Autorius palieka ilgąjį *ū*. Bet visai neteisingai. Nes tarp ilgojo *ū* ir trumpojo *u* nei kiek nedidesnis skirtas kaip tarp *ų* žodžiuose: žmogų ir žmonių. Įvedant dvejopą *u* reiktu įvesti ir dvejopą *ų*. Taip pat, žodžiuose *kas* ir *kasa*, *neš* ir *neša*, *a* ir *e* irgi nevienodai tariama. Reiktu tat dvejopo raštženklio ir balsams *e* ir *a*. Bet to nedaroma, tat nereikalingas ir dvejopas *u*. *Red.*

Atsakymus (arba geriausia tą patį klausimų surašą su pastabomis) prašau šiųsti šiuo adresu: A. Olszewski, Enciklopedios skyrius, 3252 So. Halsted str., Chicago Ill., U. S. of A.

Lietuviškųjų žodžių rašyba.

§ 1. Musų rašyba derina tris dalykus: ištarmę, kilmę ir tarminius skirtumus. Jaigu[1]) visi šie trįs dalykai vienaip ką liudija, tai ten nėra klausimo, ten vis vienaip rašome: *višta*, *liga*, *iža*. Bet tokių žodžių labai maža tėra. Leiskim, kad ir žodį *kotas* jau ne visur vienaip ištaria[1]). Jis jau reikalauja derinamas buti. Jau reikia atskirti, kuri to žodžio ištarmė yra vienos kokios vietos apsireiškimas, o kuri pamatinė lietuviškoji. Rašome taip, kaip pamatinė sako.

Žodį *pėdsakas* visi maž-daug vienaip ištariame: *pėtsakas* (ar *pėcakas*), vienok niekas nerašome *pėtsakas* ar *pėcakas*, bet *pėdsakas*, nes taip rašyti liepja žodžio kilmė (šaknį žinome esant *pėd-*).

Labai nenuoseklųs yra tie rašytojai, kurie *pėdsaką* kad ir nerašo *pėcaku*, vienok rašo *melzdamas*, *jauzdamas*, *kirzdamas*[2]) ir t.t. Jaigu jie tuos žodžius taip rašo, tai turėtų rašyti ir *pėcakas*, *pac* (=pats), *ustoti* (=užstoti), *auckarai* (=autskarai), *laugdamas* (=laukdamas), *metkotis* (=medkotis) ir t.t.

Panašiuose atsitikimuose visur reikia klausyti, ką sako žodžio kilmė, o ne ištarmė.

§ 2. *į* prieš *k*, *g*, *t*, *d*, *p*, *b*. Pagal gyvosios kalbos sutaikinimo įstatymų ir rašte yra žymima prieš minėtąsias[3]) santaras *į* pavirtimas ing *in*. Vienų taip rašoma yra nuolat, nuosekliai, kitų kaip-kada, žiurint kaip ištariama. Gyvąją kalbą sekant, rašoma dar *im* prieš lupines: *impilti*, *imbėgti* (kaip latinų kalboj *in+buere=imbuere*).

Gyvojoj kalboj didelio griežtumo bei vienodumo šiuose dalykuose betgi nėra. Yra sakoma: *š'adie* (Suvalkų tarmės) ir *šindei* (Panemunėlio tarmė), *vaditie* ir *vadin't'*, *vadik* ir *vadin'k*, *inkal'k* arba *inkkal'k* ir *ikalk*, yra artikulacijos *inmpil'k* *inmpil'k* ir *impilk*. Viskas tikrai suderinti ar subendrinti labai sunku. Galima tik nutarti, kad prieš *k*, *g*, *t*, *d* nuolat rašytume ne *į*, bet *in*, nežiurint, kad prieš *k*, *g* esti vienoks

---

[1]) Tikrai sakant, ir žodžių *višta*, *liga* visi vienaip netaria.

[2]) Pilnai sutinkame. Sulig dabartinės rašybos nuo l e s u, reikia rašyti l e s d a m a s, o nuo j a u č i u—j a u z d a m a s. Bereikalingas rašybos apsunkinimas. Mes rašysime visur vienaip: l e s d a m a s, j a u s d a m a s ir tt. *Red.*

[3]) Žodyje m i n ė t ą s i a s, vietoj *ą* reiktu dėti *a*. *Red.*

n, o prieš *t*, *d* visai kitoks. Prieš *p*, *b* — *į* dažniausia esti nosburnis, bet nevisuomet aiškus *im* ar *in*, tai gal čia geriaus bus palikus *į*, nes jau vuodega pakaktinai sako, kad čia esama *tulo* nosburnio garso. Prieš *v*—*į* taipgi labai dažnai esti nosburnis, bet nesti nei grynas *im*, nei grynas *in*, tai čia irgi tinka rašyti *į*[1]).

§ 3. Prieš *š*, *s*, o ypač prieš *št*, *st* ir pan. tulos tarmės mėgsta *į* versti ing *in*: *minšta*, *ginsta* (=gęsta), *gina*, *gins*, *pina*, *pins*, *mokina*, *mokins*. Užtai kitos visai kitaip daro, sako: *mîšta*, *gîs*, *pîs*, *mokîs*, o tai rodos todėl, kad jų sakoma ir *gîtie* (=ginti), *pîtie* (=pinti), *mokîtie* (=mokinti), *skîtie* (=skinti) ir p. Kuomet taip giminė nesutinka, sunku sugalvoti geras visiems „demokratiškas“ įstatymas[2]). Gal čia bus gerai davus pilną laisvę: kas nori terašo pagal savo ištarmės *minšta*, o kas nori—*mišta*.

§ 4. Nesenai[3]) išleistoje *Lietuvių Kalbos Sintaksėje* Rygiškių Jono užmanyta bendrinti ir rašybos įstatymu daryti dar vienas gyvosios kalbos apsireiškimas: po lupinių santarų ir lupinės-dantinės *v* nuosekliai dedama *j*: *atsiliepja*, *riebją*, *žiemjai*, *penimjai*, *dalyvjais*, *lietuvjai*[4]). Tiesa, kad tik po šių santarų *j* dažniausia yra aiškiai girdimas, nes šiame padėjime patogiausia jam užsilikti. Bet vėl gi — gyvoji kalba nežino to visatinumo bei nuoseklumo. Ta pati tarmė vienur po *p*, *b*, *m*, *v* taria *j*, kitur netaria (dažniausia nėra joto prieš galunę *ai*, kada ji dėl tvirtagalės priegaidės tariama kaipo *ei*: *guvei* (=guviai), *kalbei* (=kalbiai) ir p.). Daugumoj tarmių kaikuriuose žodžiuose *j* vienodai yra arba ištariamas arba neištariamas.

Sulig joto irgi galėtų but leista rašyti taip, kaip kieno ištariama. Jai ne, tai logiškiau yra, sekant Jaunių, dėjus jotas visur, by kuriam tiesioginiam minkštinimui paženklinti[5]).

§ 5. *-įs*, ar *ys; ųs*, ar *ūs?* (daugsk. vardinio galunės). Jei nežiurėjus etimologijos, fonetiškai arčiaus teisybės yra *-įs*,

---

[1]) Pakeitus vienur *į* in *in*, prisieitu kitur *į* versti *į im*. Tuo budu mokiniui užkrautumėm *tris* taisykles. Jis turėtu laužyt galvą kur čia rašyti *į*, kur *in* ir kur *im*. Mes nematom jokio reikalo tai diferenciacijai— ir rašysime visur *į*, neverčiant jo niekur nei į *in* nei į *im*. *Red.*

[2]) „Demokratiškas“ įstatymas čia visai nesunku surasti. Ginti—gins, pinti—pins taria apie 2 milionų lietuvių o gyti, gys, pyti, pys—gal kokie 200000 (suvalkiečiai) taigi žymi *mažuma*. Mažuma gi turi pasiduoti daugumai, nes *major pars trahit minorem*. *Red.*

[3]) Senai lenk. bus staro, o dawno liet. bus seniai *Red.*

[4]) Bereikalingas rašybos marginimas. *Red.*

[5]) Visų jau buvo priimta dėti minkštinimo žymelė *i*, tai jos ir turime laikytis. Dėti *j* reiktu vien žodžių šaknyse k.a. bjaurus, pjauti, nes taip visi ištaria. *Red.*

ųs, nes daugumoj tarmių šitos galunės nėra ilgiausios, bet vidutiniško ilgio, męs-gi ženklais *y*, *ū* težymime ilgiausias panašių artikulacijų balses (Žr. § 7). Pradėjus žymėti kaipo ilgiausias ir įvairios kiekybės „vidutiniškas“ balses, pasidarytų didelė fonetiškoji maišatis. Antra, už *-įs*, *-ųs* galunes kalba ir įsigyvenęs paprotys. Taigi būtų protinga jas palikus. Bet jaigu butinai norėtume[1]) jas atmesti, tai jų vieton tegalima dėti be jokių ženklų *-is*, *-us*, nes vidutiniškųjų negalima kelti augštesnin ilgiausiųjų laipsnin[2]).

§ 6. *męs* ar *mes?* Galėtų buti *męs*. Žodyj *męs* visose tarmėse garsas *e* yra ilgokas, atskirtas nuo trumpojo *e*, kokį turime žodyje *mes* (numes). Gerai būtų tas skirtumas žymėjus ir rašte; nauji raštaženkliai įvesti neapsimoka, tad geriausia paėmus jau turimas *ę*, jo dabartiniu ištarimu ir daugelyj atsitikimu ilgumu kaip-tik prilygstąs garsui *e* žodyje *męs*. Taip jau butu rašytina: *jųs* (daugsk. vard.), *jūs*, *jūsų* (daugsk. gimtin.), *jus* (daugsk. apskųst.). Bet jeigu labai norime rašyti *mes*, tai turime vienodai ir daugskaitlio galunes *-įs*, *-ųs* pakeisti *-is*, *us*[3]).

§ 7. *y* ir *ū*. Šiais ženklais kasdieninėj musų rašyboj žymime kraštutines ilgiausias *i* ir *u* artikulacijų balses. Dėlto tų pačių ženklų nevartotina kitiems mažesniems, kokius išskiriame, ilgumams pažymėti[4]).

Negalima rašyti nei *y* nei *ū*, kur šios balsės mainos ing *i* ir *u* pagal balsių laipsniavimo įstatymų (*rymau*, *nurimo*, *lyja*, *lijo*, *lis; krūša*, *sukrųšti*, *kruštinė*).

Kaikurių yra žymima ilgumas netikroje dvibalsėje, rašoma: *kūrmis*, *ūrvas*, *rymstu*, *rymša* ir p. Tai yra klaida[5]): visa dvibalsė, kaipo artikulacijinė vienata, yra ilga; parodytuose atsitikimuose dvibalsė tėra po tvirtaprade priegaide. Kuomet netikroji dvibalsė nustoja savo dvibalsės ypatybių (prieš balsę), pirmoji jos dalis tampa ilga: *tirti—tyrėjas*, *skirti—skyrėjas*, *stumti—stūmė;* dvibalsė ir visaip gali mainyties pagal balsių laipsniavimo įstatymų: *tirti—tyrėjas — teirauties*, *rimstu — ramdau—rėmiau—rimša—rymau*, *gelbėti—pagalba*, *žengti—pražanga* ir t.t.[6]).

---

[1]) Norėtume netikusi „suvalkietybė“. Pas Daukšą norėtumbime, žemaičiai sako norėtumime, lietuviai Kauno norėtumėme, arba norėtumėm. Reiktu rašyti norėtumėm. *Red.*

[2]) Pilnai su autorium sutinkame,—todėl ir rašysime akįs, jųs. *Red.*

[3]) Mes rašoma net Liet. kalbos sintaksėje, taigi ir „Ateityje“ kol kas vartosime. Bet ir prieš męs nieko neturime, jeigu tą rašymo budą visi priimtu. *Red.* [4]) Pilnai sutinkame. *Red.* [5]) Tikra klaida. *Red.*

[6]) Apie balsių laipsniavimą žiūrėk Jauniaus *Kalbomokslis*, 37-40 p.

Pasekant K. Jaunių, *u*-kamienių žodžių vienskait. vietolinksnio galunė *-uje* daugelio dabar rašoma *-ūje*. Bet čia *u*, rodos, bus padaryta ilgu pagal analogijos su kitais linksniavimais (*-yje*, *-oje*). Nesigirdi, kad *u* šioj galunėj butu ilgiausias. Nežymėdami (bent dažniausia) vidutiniško ilgio balsių, turėtume ir šiame atsitikime *u* nežymėti ilgu[1]).

Sutrumpintoji kelių linksniavimų viensk. vietolinksnio galunė. *-yj* (*-yje*) kurių-ne-kurių yra rašoma *-y*. Taip darant, suminšta dvi skirtini galuni: vietolinksnio ir šauktinio. Kas begalėtu pasakyti, kurs yra vietolinksnis, o kurs šauktinis parašius *arkly* ir *arkly*. Jei bent reiktų butinai priegaidės ženklas dėti. Bet praktiškuoju atžvilgiu daug geriaus palikus sutrumpintai vietolinksnio galunei senobinis rašymas *-yj*[2]).

Pastaba. Praktiškuoju atžvilgiu tikrai butų gera atmetus visoki ilgųjų ir trumpųjų, o daugelį atsitikimų ir nosburnių ženklinimą. Ne kalbininkai jau sunkiai atskiria ilgiausias nuo trumpiausiųjų, o ką bekalbėjus apie daugelį nevisai ilgų, nevisai trumpų, visokio masto vidutiniškųjų balsių[3]).

§ 8. *Jiešmas*, *jieškau*, *jieva*. Anot K. Jauniaus šie žodžiai reikia rašyti *iešmas*, *ieškau*, *ieva*, nes tokia esant jų kilmė[4]). Mat, žemaičiai tuos žodžius taria be joto: *eišmas*, *eiškau*, *eiva*, tuo tarpu palieka ištarimo padėjėjus *j* ir *v* prie žodžių *jėras*, *vienas*, *voras* (*jieras*, *veins*, *vuoras*). Tas apsireiškimas lyg liudytų, jog prieš išsiskiriant lietuviams į augštaičius ir žemaičius žodžiuose *jiešmas*, *jieva* ir panašiuose dvibalsė *ie*, stovėdama žodžio pradžioje, joto dar nereikalavo. Vienok, ar taip tikrai buvo, kas-gi pasakys.

Kad žemaičiai dabar taria *jieras*, tai suprantama kodėl: *ė* pas juos yra *ie*, taigi joto reikalauja. Kad taria *veins*, tai dar nėra paliudyjimas, jog jie taip pat butų užlaikę ir *j*, kaip čia užlaikė *v*: tuodu garsu labai skirtingu. Pagalios, jeigu lietuviai jautė reikalą pasigelbėti garsu *v* ištarimui net tokio žodžio kaip *ains* (prus.), (ind.-europ. *oin*), tai sunku manyti, kad jie nebutų vartoję joto žodžiams prasidedantiems garsu *ie* (ind.-europ. *ei*). Iš to, rodos, teisinga butų spėti tik tiek: jog žemaičiai, keisdami *ie* in *ei*, mokėjo atmesti ir tapusį jiems nebereikalingu jotą.

Praktiškai rašybai visgi nereiktų taip toli gilinties. Užtenka žinoti, jog *visos tarmės*[5]) žodžių pradžioje prieš *ie* vie-

---

[1]) Pilnai sutinkame. *Red.*
[2]) Pilnai sutinkame. *Red.*
[3]) Tikriausia tiesa. *Red.*
[4]) Žr. K. Jauniaus *Kalbomokslis*, 8 psl.
[5]) Neišskiriant ir žemaičių, pas kuriuos vietoj bendro lietuv. *ie* yra savas *ie* iš *ė*.

nodai vartoja jotą, ir, tuo pasiremiant, rašyti: *jiešmas*[1]), *jieškau*, *jieva*[2]).

§ 9. *jaigu* ar *jeigu?* Etimologiškai tegali but *jaigu*. Kaipo spėtinas nurodytojas (demonstrativas), *jaigu* gali but priskiriamas prie tos pačios rušies žodžių, kaip: *ag*, *jag*, *juk*. *Jag* ties Rokiškiu ir kitur vartojama ir prasmėje *jaigu*: *jag n'anori*, *n'a'imk*. Kur-ne-kur vietoj *jeigu* tariama *jagu*. Sulygink taipgi sanskr. *vai*, 'vero, si', ar *jadi*, 'si, num', graik. *ei*, osk. *svai*, got. *jabai*[3]).

§ 10. *taip* ar *teip?* Etimolog. — *taip*[4]), nes rašome *tai*, *tat*, *tatai;* taip=*tai*+*p*,—*tai* yra aiškus apribotas nurodytojas (demonstrativas), *p* (*-pi*, *-po*)—neapribotas (sulyg. graik. *pė*, latin. *-piam*).

§ 11. *-ai; darytumai*[5]) ar *darytumei*, *jisai* ar *jisei?* Visur turi but *-ai*, nes tokia yra lietuviškoj kalboj (ir kitose ind.-europ.) patvirtinimo, pabrėžimo nurodytine prasme dalelė.

§ 12. *tarp* ar *terp?* Turi but *tarp*[6]), nes gimė iš *tarpas*. Yra *tarpti* ir *terpti*.

§ 13. *kuningas* ar *kunigas?* Reikia rašyti *kuningas*[7]): žodis kilęs iš senov. germ. *kuning*, „giminės vadas, valdytojas".

§ 14. *kninga* ar *knyga?* Reikia rašyti *kninga*[8]): yra tai slaviškas žodis su nosburniu garsu (jusu) virstančiu lietuvių kalboje ing *in;* daugelyj vietų dar aiškiai yra tariama *kningos* (šioj formoje žodis gal but ir lietuviškas). — Dėl tų pačių priežasčių rašytina ir *piningas*.

§ 15. *-jelis* ar *-jalis?* Turėtų but *-jelis*: *vėjelis*, *kujelis*, *šlajelis*, taip, kaip *bern-elis*, *kūg-elis*, *merg-elės*[9]).

§ 16. *jeknos* ar *jaknos?* Turėtų but *jeknos*[10]): sulyg. latin.

---

[1]) Mes taip ir rašome. *Red.*

[2]) Jaigu Rygiškių Jono bandoma įstatymu padaryti apsireiškimas joto po lūpinių, tai juk žodžio pradžioje prieš *ie* jotas apsireiškia daug visatiniau, reiškia tai daug labjau yra įstatymas.

[3]) Rašant *jaigu* prisieitu rašyti ir *jai*, bet tuomet to žodžio nebeatskirtumėm nuo *jai* (dat. sing. nuo *ji*). Mes rašysime *jeigu*, *jei*. *Red.*

[4]) Sutinkame. *Red.*

[5]) D a r y t u m a i ir j i s e i formos retai tevartojamas. Rašysime d a r y t u m e i, j i s a i. Gyva kalba nemėgsta kalimo ant vieno kurpalio. *Red.*

[6]) Sutinkame. *Red.*

[7]) K u n i g a s mums matos labiau prasiplatinęs negu k u n i n g a s, bet ir prieš šią pastarąją lytį nieko neturime. *Red.*

[8]) Mes taip ir rašome. *Red.*

[9]) Mes taip ir rašome. *Red.*

[10]) Sutinkame. *Red.*

jecur, graik. *hėpar*, sanskr. *jakrit* (ind.-europ. *e*=sanskr. *a*); kupiškėnų ištarmė taipgi gali but nurodymu.

Svetimųjų žodžių rašyba.

§ 17. Svetimus žodžius, gyvai įėjusius musų kalbos turtan, reikia rašyti taip, kaip jie yra musiškai ištariama, užlaikant musiškius svetimų garsų keitimo dėsnius. Vadinas rašytina: *svietas*, *biednas* (bet musų *bėda*), *čielas čienia*, *akamonas* (bet *ekonomas*, *ekonomija*), *tavoras*, *pora*, *karalius*, *anūkas*, *krikščionis*, *pekus*.[1])

§ 18. Svetimi žodžiai, ateinantis pas mus iš raštų, mokyklų, universitetų[2]), reikia rašyti užlaikant tos kalbos garsus, ar jų simbolius, iš kurios žodžiai yra paimti. Vadinas, apskritai sakant, šič negalima taikyt musiškių svetimiems garsams keisti dėsnių.

Tokių svetimųjų žodžių rašymo budai pas mus yra labai nevienodi. Vieni sakosi užlaiką „europiškumo principą“ ir rašo: *physika*, *arithmetika*, *systema*, *philosophia*, *theoria* ir p.; kiti pamėgdžioja rusų budą ir rašo: *fizika*, *arifmetika*, *sistema* ir t. t.; treti vidutinišku keliu eina ir rašo: *aritmetika*, *systema*, *teorija* ir t. t.; ketvirti vėl savotiškai nori rašyti *pusikė*, *pilosopija*, *sintaksė* ir panašiai Reikia arba kuris vienas tinkamesnis rašymo budas priimti, arba visi sutaikyti.

„Europiškumo principas“ butu geras. Jo laikydamies, mes bent mokslo žodžių rašomaja išvaizda stovėtume arteliaus kulturingųjų tautų. Vienok šis principas aklai užlaikyti mums nevisai tinka: viena, kad kitos rašybos (ypač rusiškoji) yra pas mus lyg įsigyvenusios ir tai reikia imti skaičiun; antra, kad minimasai principas, kad ir pavadintas pas mus „europiškumo principu“, betgi nėra užlaikomas visos Europos, o tik kelių didesniųjų tautų; trečia, kad ir besilaikančios jo tautos kiekviena indeda į jį šiokius-tokius savotiškumus.

Geriausia bus visas dalykas aptarus sulig detalių.

§ 19. Latin. galunė *-ia*. Išmintinga butu, jaigu ją rašytume be joto, t. y., ne taip, kaip kad, iš rusų „šviesą“ imdami, esame pripratę. Rašyti *-ia* reiktų dėl šių priežasčių: 1) kad atskyrus *-ia* nuo musų galunių *-ija*, *-ja*, kurios turi visi-

---

[1]) Svetimųjų žodžių kiek galima visi turėtumėm vengti. *Red.*

[2]) Geriau butu u n i v e r s i t a č i ų, nes taip ir Jaunius patarė ir musų broliai latviai taip tą žodį taria (Žiur. „Konwersazijos Wainrdniza). *Universitetas* aiškiai pagautas iš slaviškos kalbos... Patartumėm „Ateitininkams“ vartoti formas: Universitatė, fakultatė, autoritatė, klasė, kasė ir tt. Prusai irgi sako: klasė, kasė... *Red.*

škai kitokią prasmę, negu latiniškoji, 2) kad taip rašo visos kulturinės tautos, 3) kad taip rašant pasidaro didelė ir laiko ir vietos ekonomija. Paveizdan, išmetus visur panašiuose atsitikimuose jotas, musų enciklopedijoj susitaupytų kokie 10 puslapių, kurie juk galima paskirti naudigesniam negu jotai dalykui.—Kaip *-ia*, taip jau rašytina *-io* be joto. Labai jau užsimetant žymėti šiek tiek skirtą ištarmę, galima butu rašyti *i* su dvejais spuogučiais: *-ïa*, *-ïo*. (Visgi tas apsunkintų spaudą).

§ 20. *-tia*, *-tio*, (fr.) *-tion*. Kiekviename atsitikime reiktų rašyti *-cia*[1]), remianties tuo: 1) kad taip jau įpratome, 2) kad vietoj latin. *-tia*, *-tio(n)* romaniškos kalbos turi: fr. *-ce*, *-son*, *-tion*, provens., hispan., portug. *-cia*, *-zo*, *-zon*, *cion*, *-zam*, ital. *-zia*, *-zo*, *-zione*, o mums gal sunku butu visur tikri kamienai (teisingai sakant, sufiksai) dėti. Paveizdai. latin. *substantia*, franc. *substance;* provens., hispan., port. *substancia*, ital. *sustanzia*; latin. *racio*, franc. *raison*, provens. *razo*; hisp. *razon*, portug. *razam*, ital. *ragione;* latin. *revolucio*, hisp. *revolucion*, ital. *revoluzione*, *rivoluzione*.

§ 21. *la*, *lo*, *lu*. Pas mus nežiurima vienodumo: tas pats žmogus, kurs rašo *zoologia* (ne *zooliogia*) greta jos rašo *evoliucia*. (Aiški rusų intekmė). Reikia suvienodinti ir rašyti: *zoologia*, *biologia*, *palatališkas*, *evolucia*, *revolucia*[2]). Taip ir; ekonomiškiau bus.

§ 22. *-izmas*, *-ismas;* *-iso-*, *-izo-;* *-osa-*, *-oza-;* *-isi-*, *-zi-* *sofia*, *zofia* ir t. t. — Tinkamiausia butų visur rašyti *s*: *animismas*, *hisopas*, *leprosa*, *Silesia*, *frasis*, *genesis*, *filosofia*. Vienok gal reiktų palikti *z* tiems žodžiams, kuriuose tas *z* yra labai įsigyvenęs. Čia priderėtų žodžiai: *Azia*, *frazis*, *frazeologia*, *tezis*, *genezis*, *fizika*, taipgi visi *izmai*: *animizm as*, *barbariżmas*, *deizmas*, *fetišizmas*, *socializmas*[3]) ir t. t.

§ 23. Graik. *u*, latin. *y*. Vietoje graikiškojo *u*, latinų rašoma *y*, visur reiktų rašyti paprastą *i*, nes taip keičia ne tik naujoviškoji graikiškoji kalba, bet ir daugelis romaniškųjų. Iš latiniško—*y* terašoma tų tautų, kurios turi historiškąją, ne fono-etimologiškąją rašybą. Už rašymą *i* kalba ir tai, kad, leiskim, arabiškas žodis *dzisbsin* (chald. *giphės*) graikų buvo rašomas *gûpsos*, latin. *gypsum*. (Sulygink taipgi graik. *Thum-*

---

[1]) Sulig liet. kalbos dvasia—žodžiai, kurių kamienas baigias balsėmis—turi galunes ne *-a* bet *-ja*, pav. v a i k i-j a, a i n i-j a ir tt. Todėl reiktu ir svetimi žodžiai rašyti su *-ja* k. a. s u b s t a n c i j a. Bet jei visi ims rašyti s u b s t a n c i a, mes irgi tam nesipriešinsim... *Red.*

[2]) Sutinkame. *Red.*

[3]) Sutinkame, tik viet. f i z i k a rašysime f y z i k a, nes čia aiškus ilgas *i*. *Red.*

bris ir latin. *Tibris*). Taigi turėtume rašyti: *gipsas*, *himnas*, *gimnogenas*, *hiacintas*, (ar *hiakintas*), *hiperbola*, *hipokondria* (latin. *hypochondrium*, franc. *hypocondre*, hispan. *hipocondrio*), *mistika*, *simetria*, *simbolas*, *sintaksis*, *tipas*[1]) ir t. t. Su *y* (jau ne graikiškuoju, bet lietuviškuoju) gerai butu rašyti žodis: *mytas* atskyrimui nuo lietuviškojo *mits*. Dėl įsigyvenusios pas mus ištarmės (iš dalies ir rašymo) prie šio žodžio gal reiktų dar pridėti žodžiai *myras* ir *lyra*. Žmonių ir vietų iš graikiško ar latiniško rašomuose varduose, žinoma, paliktinas originališkasai *y*: *Hyakinthas*, *Aigyptas*, *Gymnasionas* (bet *gimnazia*).

§ 24. *ae*, *oe*, *ai*, *oi*. Senovinė (inskripcių) latin. kalba vietoje vėlesnių *ae*, *oe* turėjo *ai*, *oi*; visi graikiškieji *ai*, *oi* klasiškoje latin. kalboje rašomi *ae*, *oe*, bet ištariami dažniausia kaipo diftongai; tik viduramžiuose jie galutinai tampa monoftongais. Panašius graikiškus *ai*, *oi* ar latin. *ae*, *oe* mums reiktų rašyti *ai*, *oi*. (Ir gyvojoj musu kalboje graik. ar latin. *ai*, *oi* (*ae*, *oe*) yra *ai* ar *ie*). Taigi rašytina: *graikas*, *aistetas*, *propaideutika*, *Aigyptas*. Vienok, pasižiurėjus į tai, kaip daro daugelis dabartinių tautų, reiktų sutaikyti praeitį su dabartim, ir rašyti *e* (ne *ai*, *oi*) žodžiuose: *ekonomia* (ne *oikonomia*), *enciklopedia* (ne *enciklopaidia*), *komedia* (*ne komoidia*), *tragedia* (ne *tragoidia*), *celibatas* (ne *kailibatas*), *eteras* (ne *aiteras*) ir p. (Vidunas rašo *Airopa*. Kodėl? Graikiškai juk *Europė*[2]).

§ 25. *f*, *ph*. Latinai graikiškąjį *f* rašė *ph*. Išpradžių ištarė gal maž-daug taip kaip, graikai[3]), bet vėliaus grynai kaip savo *f*. Ilgainiui ir graikų ištarmėje *f* tapo lupiniu-dantiniu spirantu. Dėlto visus graikiškuosius *f* galime rašyti *f*.[4]) Latinų ne visai teisingą transkripcią teseka tos tautos, kurios turi historiškąją rašybą (ir pas jas, tiesą sakant, yra nevienodumų: anglai, leiskim, dažniausia rašo ne *phantasy*, bet *fantasy*, francuzai rašo *phlègme* ir *flègme*). Italai, hispanai, portugalai—visi rašo *f*.

§ 26. *th*. Latinai graikiškąją *thetą* rašė *th*, bet ištarė *t*. Pas graikus *th*, žinoma, buvo kitoniškai ištariama, maž-daug taip, kaip kad anglai dabar ištaria *th*, vienok ir pas juos *th* kartais pavirsdavo į *t* (*thrinax* ir *trinax* „tridantės šakės“ *thrix*, gimtin. *trichós* „plaukai, vilnos“, *thripsomai*, aor. 2 *etrufen*

---

[1]) Sutinkame, bet rašysime t y p a s, m y s t i k a, nes čia aiškus ilgas *i*. *Red.*

[2]) Sutinkame. *Red.*

[3]) Graikai savo *f* ištarė ne kaipo lupinį-dantinį spirantą, bet maždaug taip, kaip kad senovės indai *pha*.

[4]) Ir mes taip rašome. *Red.*

„sudaužyti“). Romaniškosios tautos rašo *t*: graik. *thrónos*,, ital. hisp. *trono*, francuzai, nors visur užlaiko *th*, bet šį žodį rašo *trône*, portugalai-gi, nors dažniausia neužlaiko *th*, bet šį žodį rašo *throno*; graik. *thema*, ital., hisp., portug. *tema*; graik. *thesis*, ital. *tesi*, hisp. *tesis*.—Mums irgi reiktų rašyti ne *th*, bet *t* (*th* teturėtų but paliktas varduose)[1]).

§ 27. *rh*. Sulig *rh* tą patį galima pasakyt, kas pasakyta sulig *th*. Vietoj *rh* rašytina visur grynas *r*: *rapsodia* (latin. *rhapsodia*, ital., hisp. *rapsodia*), *rombas* (graik. *rhómbos*, lat. *rhombus*, ital., hisp. *rombo*), *ritmas* (graik. *rhùthmós*, ltal., hisp. *ritmo*)[2]).

§ 28. *k*, *c*. Latinai vietoj graikų *k* visur rašė *c*. (*C*, kilusi iš graik. Γ, išpradžių pas latinų lygiai buvo *k* ir *g*: *macister* (=*magister*), *censor* (=*kenzor*), tik vėliaus prie raidės *C* pridėjus brukšniuką, nuo *C* tapo atskirta *G*). Viduramžių latiniškoje kalboje *c* prieš *i*, *e* pradėta ištarti kaip *ts*. Romaniškosios kalbos šiame padėjime *c* beištarią kaip *s* (franc.), *č* (italai). Kitos kalbos ištaria arba kaip *z*, arba kaip *tz*: vietoj *Cicero* (=*Kikero*) taria *Tsitsero* arba *Sisero*, vietoj *Cyprus* (=*Kyprus*, *Kupros*) taria *Tsiprus*, *Siprus* ir p. Sunku nutart, kaip čia lietuviams butu geriaus pasielgus. Graikiškuose v a r d u o s e be abejo reikia dėti *k*, kaip kad patįs graikai darė: *Kios*, *Kypras*, *Kikonai*, *Kilikia*, *Kyzikas*, *Kymė*. Bet kaip daryti su graikų bei latinų musų vartojamais žodžiais? Ar turime rašyt *kiklas*, *kiklometria*, *enkiklopedia*, *kilinderis*, *kimbalai*, *kinikas*, *kelebracia*, *kailibatas*, *kenzura*, ar—*ciklas*, *ciklometria*, *enciklopedia*, *cilinderis*, *cimbalai*, *cinikas*, *celebracia*, *celibatas*, *cenzura? Kekilia* ar *Cecilia?* — Čia rodos visgi patogiau bus palikus *c*[3]).

§ 29. Netiesioginiai vartojamuose latinų ir graikų žodžiuose nėra reikalo žymėti ilgųjų ar trumpųjų balsių: *î*, *ė*, *ĉ*, *ū*, *ô* ir p., užtenka balsių simbolų; taigi rašytina: *poezija*[4]) (ne *poêzia*), *kultura* (ne *kultûra*), *pastoris* (ne *pâstoris*), *radikalas* (ne *râdikalas*) ir p. Ilgumas, jeigu yra noras ar reikalas, galima pažymėti tik tąsyk, jei svetimi žodžiai yra cituojami, pvzd.: „*Quæ fuêrunt vitia, môrės sunt*“[5]).

§ 30. Linksniavimas. Svetimus žodžius linksniuojama kaip ir savuosius. Vardiniame vietoj graikiškųjų ar latiniš-

---

[1]) Mes taip ir rašome. Ta rašyba užlaikytina ir varduose. *Red.*

[2]) Mes taip ir rašome, tik r i t m ą rašysime r y t m a s, nes čia ilgas *i*. *Red.*

[3]) Ir mums taippat rodos. *Red.*

[4]) Svetimasai *e* ir savieji *e*, *ė*—visi trįs pas mus turi visai kitoniškas artikulacias.

[5]) Sutinkame. *Red.*

kųjų galunių dedame atsakančias savąsias. Užlaikome dažniausia tą pačią gramatiškąją gimtį, niekatrąją darome vyriškąją.

Yra rašoma *tezis—tezio*, *tezė—tezės ir teza—tezos*. Vidurinis budas artesnis teisybės, bet rasi butų geriaus latiniškus bei graikiškus i-kamienius linksniuoti kaip savuosius i-kamienius, taigi rašyti *tezis—tezies*[1]).

Rašoma *Periklas—Periklo*, bet vardinį reiktų palikti gryną *Perikles*,[2]) o gimtinį gal geriaus butų rašius *Perikliaus* (slg. graik. *Perikleous*).

Yra žodžiai, kuriems už kamieną imama vardinis linksnis: *lampa* (*lėmpa*) gimtiniame nesakoma *lampados*, bet *lampos*; žodyj *poema* net gimtis iš niekatrosios padaryta ne vyriška, bet moteriška, ir linksniuojama: *poemos*, ne *poematės* ar kaip panašiai. *Fokus*—nesakoma *foko* (ar *fokaus*), bet *fokuso*. Turime musų kalboj tiesiai iš latinų paskolintą žodį *pekus* ir linksniuojame: *pekaus, pekui*, ne *pekudo, pekudui* ar kaip kitaip[3]).

Apskritai, žinoma, geriaus yra ėmus linksniavimui tikrasai kamienas, (ar kamienas su sufiksu), bet jaigu kame įsigyvenusiu papročiu kitaip daroma, reikia to laikyties. Mat, *kalba temėgsta but puoselėjama „išmintingo konservatizmo“*.

VARDŲ RAŠYMAS.
ŽMONIŲ VARDAI.

§ 31. Rašyti *Geksli* ar *Gioksli* vietoje *Huxley* yra didelis barbariškumas. Europoje niekas nežino vardo *Geksli*, tėra žinomas *Huxley*. Dar galėtume teisinties temoką parašyti *Geksli*, jaigu butume pasilaikę mums teiktąją „gražданką“. Bet iškovojus ir vartojant latiniškasias raides, tokių pasiteisinimų nebegali buti. Formališkai, latiniškųjų raidžių vartojimu, prigulėdami prie vakarų Europos kulturos, jos žmonių vardus privalome rašyti be iškraipymų. Taigi rašytina: *Byron* (ne *Bairon*), *Brooks* (ne *Bruks*), *Clairville* (ne *Klervil* ar *Klervy*), *Dembińśki*, *Dickens*, *Fuorier*, *Hugo*, *Hume*, *Huxley*, *Hegel*, *Huggins*, *Huyghens*, *James*, *Kant*, *Leibnitz*, *Lotze*, *Mill*, *Nietzsche*, *Rousseau*, *Ruskin*, *Shakspere* (ar senovišku budu *Shakespeare*), *Shaftesbury*, *Spencer*, *Voltaire*, *Whitney*, *Whitman*[4]).

---

[1]) T ė z a—aiškus slavizmas. T e z ė ir t ė z i s vienokio gerumo. *Red.*

[2]) Dalykas ne visai aiškus. Čia gal geriausia butu palikus liuosybę, sulig principo i n d u b i i s l i b e r t a s. *Red.*

[3]) Sutinkame, bet manome, kad nebloga butu pasakius ir f o k a u s, p o l i a u s viet. rus. f o k u s o, p o l i u s o. *Red.*

[4]) Pilnai sutinkame. *Red.*

Saviškai galėtume rašyti tik įsigyvenusius pas mus vardus: *Jezus, Kalvinas, Luteris* [1]).

§ 32. Vardus galime linksniuoti. Vardinį reiktų palikti gryną, gimtinį ir kitus linksnius rašyti su apostrofu: *Clairville'o, Hume'o, Huxley'o, Hegel'io* (ar gal geriaus *Hegel'o*, nes jai vardinį rašydami *Hegel* suprasime *l* esant minkštu, tai ir kituose linksniuose taip pat galime suprasti. Angliškieji vardai labai dažnai galinį *l* turi kietą, tad jų visai nebegalima linksniuoti kaip y-kamienių; *Hill*, gimtin. tegalėtų būt *Hill'o* [2]).

Kaikuriuos vardus, užsibaigiančius santara, galima butų linksniuoti ir nevartojant apostrofo: *Kant, Kanto, Kantui.*

Graikiškųjų bei latiniškųjų vardų vardinis reiktų rašyti su savo galune, pridėtina prie kamieno; taipjau pasielgtina su kitais linksniais. Graik. galunės *-es* geriausia bus nemainius: *Achilles, Orestes*, gimtin. *Achiltiaus, Oresto.* (Žr. taipgi § 30.). *Paris*, gimtin. linksnis reiktų rašyti *Pariso* (vietoj *Parido* [3]).

§ 33. Vardai iš kalbų nevartojusių ar nevartojančių latiniškojo alfabeto tegali but transkribuojami; todėl rašome: *Derviš Paša, Abdul-Hamid, Abdur-Rahman, Kuroki* [4]).

Graikiškus vardus transkribuojant nėra reikalo aklai sekti latiniškų transkripcių, tad ne *Sophocles*, bet *Sofokles*, raidė raidėn, kaip graikų buvo rašoma.

Vardų transkripcioj turėtų but:

theta	—	*th*,	*rh*	—	*rh*,
ksi	—	*x*,	*u*	—	*y*.
psi	—	*ps*,			

Ilgųjų ir trumpųjų balsių galima butų neskirt.

Jaigu kurs vardas daugiaus žinomas latinizuotoj formoj, tokioj galima butų ir rašyti: *Ajax, Diogenes Laertius* [5]).

Rusiški vardai taipjau raidė raidėn transkribuotini. Rusų taip vadinamąjį „kietąjį“ *'i* mums reiktų rašyti *i*, nes musiškis *i*, o ne *y* fonetiškai yra artesnis prie slavų vidutinio, vidurinio *i* [6]). Rusiškų pavardžių galunę *ij* (*i* su taip vadinamu *i* trumpuoju, *kratkoje*) geriausia butų rašyti *y*: tas garsas yra artesnis fonetiškai [7]) ir taip rašant bus atskiriama rusų pavardės nuo lenkų: *Sokolovsky* ir *Sokołowski* [8]).

---

[1]) Sutinkame. *Red.*
[2]) Sutinkame. *Red.*
[3]) Slg. kas augščiau pasakyta apie P e r i k l ą. *Red.*
[4]) Sutinkame. *Reg.*
[5]) Sutinkame, jei kiti sutiks. *Red.*
[6]) Žr. Kl. Jurgelionis, *Panemunėlio Tarmės Fonetika.*
[7]) Anot K. Jauniaus, mūsų *y* esąs pasidaręs iš *ij*.
[8]) Sutinkame. *Red.*

MIESTŲ VARDAI.

§ 34. Su miestų vardais reikia taip pat elgties, kaip su žmonių vardais. Vadinas, rašytina: *Antwerpen*, *Athenai*, (bet *Athens*, Amerikoj Georgia valst.), *Bombay*, *Boulogne*, *Chicago*, *Genoa*, *Gratz*, *Hong Kong*, *Kalkutta*, *Rouen*, *Smyrna*, *Syrakuzai* (bet *Syracuse*, Amerikoj, New Yorko valst.), *Troia*, *Warszawa*, *Zuerich*[1]).

Kaip padaryti su *Paryžiu?* Taip sakyti ir rašyti labai įpratome. Niekas pas mus dar nėra bandęs rašyti *Paris*. Gal tad *Paryžių* paliktume.

Roma—taip galėtume sakyti, kalbėdami apie senovės Romą, o *Rymas*—kalbėdami apie katalikiškąjį Rymą, apie Rymo katalikus[2]).

ŽEMIŲ, VALSTIJŲ IR KITI GEOGRAFIŠKIEJI VARDAI.

§ 35. Sulig šių vardų kulturinės tautos pasielgia trejopai: vienus (daugumą) užlaiko originalinėj (ar jai artimoj) išvaizdoj, kitus turi graikiškus ar latiniškus, trečius verčia savo kalbon ar kaip-nors perkeičia, kad butų kalbos dvasiai artesni.

Galime ir męs taip daryti: 1) Italiją vadinti *Italia*, 2) Aigyptą vadinti *Aigyptu* (ne *Kami* ar *Khami*), 3) Vokietiją vadinti *Vokietija* (ne *Deutschland'u* ar *Germania*), Belgią—*Belgia* (ne *Belgique* ar *Belgium*[3]).

Su pirmosios ir antrosios rųšies vardais reiktų elgties taip, kaip su žmonių bei miestų vardais. Sulig trečios rųšies—reiktų vienodai apkitas daryti ir vienodai bei teisingai versti.

Lenkiją visi vienaip vadiname *Lenkija*. Ne taip yra su Rossia—sakome bei rašome: *Maskolija*, *Gudija*, *Rusija*, *Rosija*, *Rossia*.—Mokslo ir oficiališkoj kalboj, rodos, atmestini yra pirmas ir antrasai vardai: jie gimę iš pravardžiavimo. Iš trijų paskutiniųjų reikia priimti kurs nors vienas. Europoj daugiaus žinoma forma *Russia* (*Russland*, *Russia*, *Russie*), pačių

---

[1]) Sutinkame, atskyrus tokiuos gerai žinomus miestus kaip Varšavą. *Red.*

[2]) Žr. Maironio eilės:

„Tu rykštė Augščiausio', jam Leonas tarė,
'Tai plakk! Bet tą Romą, ką piktą jums darė!
Plakk Romą Cezarų dienos!
Bet Romoje *Rymą* jau naują regėsi.".

(*Pavasario Balsai*, „Roma".).

[3]) Sutinkame. *Red.*

rusų kraštas vadinama *Rossïa*. Kurią formą priimti, tai vien nutarimo dalykas, nes apie teisingumą kalbos negali buti. Originalinė norvegiškoji vardo išvaizda yra *Rods* ar *Ross*, slavų vartojime *Rus*[1]). Tik ar tą ar kitą formą priimtume, nei vienoj nepriderėtų vartoti lietuviškos galunės *-ija*: *Rossia* ir *Russia* turi latiniškąją galunę *-ia* (Žr. § 19). *Rossia* tera latinizuoti forma iš *Rus*, *Ross*+*ia*, kaip varduose *Germania*, *Gallia* ir p.[2]). Šitai žinant, gal tinkamiausia bus rašius *Rossia*[3]).

Kaip rašyti Francią? Europišku budu rašyti ir vadinti *France* męs gal nesugebėsime. *Frankonia* butų anachronizmas. Dėlto gal geriausia bus pasilaikius iš rusų bei lenkų paimtieji vardai: *Francia* (ne *Francija*[4])—kraštui, *francuzai*—tautai[5]).

Taipgi pasiliktina kiti ne „iš pirmųjų rankų“ priimtieji pas mus vardai: *Anglia*, *Belgia*, *Brazilia*, *Dania*, *Japonia*, *Škotia*, *Švedia*, *Vengria* ir k.

Saviškai galėtume vadinti *Airiją*, *Chiniją*, *Kuršą*, *Suomiją* ir k.

Canada, *Columbia*, *Cuba*—galima rašyti: *Kanada*, *Kolumbia*, *Kuba*[6]).

§ 36. *The United States of Amerika*, Vilniaus rašytojų yra verčiama *Jungtiniai Amerikos Valsčiai*. Toks vertimas yra neteisingas. Atgal anglų kalbon išvertus, butų: *The Joined Communities of America*, nes *jungti* yra *join*, *join*, *jungere*, *jungti*), o valsčius yra *commuua*, angl. *community*. Vieną kurį Amerikos *state'ą*, dažnai užimantį didesnį plotą negu visa Francia, keista vadinti valsčium. Jau pats tas „valsčius“ susideda iš daugybės valsčių. Žodį *state* (ypač, kada juo suprantama *State of America*) lietuvių kalbon tinkamiausia yra versti žodžiu *valstija* (etim. valsčių kruva); *united* tegali but verčiama žodžiu *suvienytas (unus, oinus, ain, vienas)*. Dėlto *The United States of Amerika* lietuvių kalboj turėtų but: *Suvienytosios Amerikos Valstijos*.—Tik *The Confederate States of America* rasi galėtų but išversta: Jungtinės Amerikos Valstijos (visgi ne Valsčiai). Tiedu vardu—Amerikos historioj juk yra labai skirtinu![7]).

---

[1]) Žr. Thomsen, *Relations between Ancient Russia and Scandinavia*; Abel. *Slavic and Latin*.
[2]) Žr. Abel, *Slavic and Latin*.
[3]) Sutinkame, bet kol kas rašysime R o s i j a. *Red.*
[4]) Rašysime kol kas Francija. *Red.*
[5]) Žr. taipgi: *Draugija*, № 45, 83 psl.
[6]) Sutinkame. *Red.*
[7]) Pilnai sutinkame. *Red.*

§ 37. *Cabo de Boa Esperanca, Cape Verde.* Portugal. *cabo,* franc. *cape* yra gimę iš latin. *caput,* „galva, viršunė, galunė“. *Cabo* ar *cape* yra žemės išsišovimas į mares; galima butų jį ir vadinti išsišovimu, bet patogiaus ir gal geriaus bus davus artesnį vertimą ir pavadinus „galunė“. Tad *Cabo de Boa Esperanca* butų *Gerosios Viltiės Galunė*, o *Cape Verde—Žalioji Galunė.*[1]).

§ 38. *Frobisher Strait — Frobishero Angštuma.* Taip jau: *Vancouvero Sala, Van Diemeno Žeme, Augštoji žemė (Terre Haute). Tierra dél Fuego* reiktų versti *Ugnies* arba *Ugningoji Žemė,* bet ne *Ugninė*[2]).

§ 39. Sekant kitas tautas, negalima versti vardų: *Newfoundland, New Jersey, New York, New Hampshire, Porto Rico, Rio de Janeiro, Rio de La Plata* ir p.[3]).

Kleofas Jurgelionis[4]).

Birž. mėn. 1911., Chicago, Ill.

Eksternų reikalai.

Eksternų—privatinių mokinių, kuriuos daugelis vadina š v e d a i s, visuose Lietuvos miestuose yra didokas skaičius: Vilnius, Kaunas, Mariampolė, Šiauliai ir kiti miestai, kuriuose yra gimnazija arba nors progimnazija — tai vis vietos kame telkiasi didoki bureliai eksternų. Jie čion gyvena, mokinasi, laiko kvotimus, ir kiekviename iš paminėtų miestų bus jų po keliasdešimts, o gal dar ir daugiaus, neskaitant visai mažų. Bet nors ir daug yra, bet visuomenės gyvenime jie neduoda atskiro balso, nematyti, kad jie ką nors dirbtu. Nors yra žinoma, kad

[1]) Geografiškus terminus tekala geografijos mokytojai. *Red.*
[2]) Sutinkame. *Red.*
[3]) Sutinkame. *Red.*
[4]) Taigi, kaip matote skaitytojai, rašybos klausimuose „Ateities“ redakcijos nuomonės daugelyje dalykų visai sutinka su nuomonėmis p. Kl. Jurgelionies, „Laisvosios Minties“ šalininko ir todėl musų idėjinio priešininko. Ir kaip p. Kl. Jurgelionis laisvamaniškos jaunuomenės atstovas nepabijojo priimti tulų „k l e r i k a l i n ė s“ „Draugijos“ nurodymų rašybos klausimuose, taip ir mums katalikiškai moksleivijai nėra ko bijoti viešai išreikšti p. Jurgelioniui savo pritarimą. *Red.*

daugelis talentuotų eksternų „dirbo“ ir „dirba“. Bet jie dirba ne savo vardu, tik vardu moksleivijos, po kuriuom daugelis supranta gimnazistus ir studentus. Taip dirbdami jie pakelia, prisideda prie pakėlimo pastarųjų autoritatės, tuom tarpu musų eksternų autoritatė visai maža, nežymi, ir galima net sakyti, jog mes *jokios autoritatės neturim*. Likusieji, kurie „nedirba“, lieka sau vienintėliais, bobiliais, neturinčiais tarp savęs jokio kulturiško sąryšio. Išsiskirstę, lyg Belerio bitės, jie skursta kaldami lekcijas, bei liuosu laiku tėmydami miesto gatvių „amatus“.

Aš, kaip tik pasirodė moksleivių laikraštija, pradėjau laukti, ar nepašauks kas musų, m u s u ų v a r d ų, ar nepaprašys į savo draugystę. Bet veltui. Jei ir buvom šaukiami — tai vien m o k s l e i v i ų v a r d u t. y. gimnazistų ir studentų. Tuo budu mes likom nuošaly, ir jeigu ką ir veikėm, tai tik paminėtu vardu. Užtat pas mus dar jokios organizacijos negirdėti nei panašių ratelių, kokiuos matom pas gimnazistus. Kodėl gi taip? Nejaugi mes negalim to turėti, nejaugi pas mus nėra energijos pilnų vyrų. Gal neturim, nestatom sau jokio idėalo-siekio, dėl kurio gyventumėm, dėl kurio dirbtumėm? Tai vis butu tušti tvirtinimai, kurie vėjo pučiami išnyksta! Priežastis musų dabartinio žemo stovio, galima tik tuom išaiškint, kad musų vyresnieji — labiau susipratę ir gabus draugai, visai užsimiršo kuom ėsą ir neisykio neprakalbėjo s a v o v a r d u.

Reikalų, dėl kurių mums reiktu spiestis ratelin, yra labai daug, iš jų tuli net tokie, kurie savo išrišimą tik tegali gaut ratelyje. Mes turim tokių reikalų, kurių neturi kiti draugai moksleiviai, ir kurie reikalauja musų visuotino aptarimo ratelyje ir spaudoje.

Musų gyvenime jeigu ir matyti kulturiškumas — tai jau daug silpnesnis negu pas gimnazistus. Tą apsireiškimą galima tik tuom išaiškinti, kad musų gyvenime yra labai daug akstinų, kurie priverčia kartais tiesiog prie nekulturiškumo, kuris dažniausiai apsireiškia menkoje asmens doroje. O ką apie išsilavinimą — tai retas kuris eksternas turi sau tvirtą pasaulėžvalgą, nors nuo to neliuosi ir gimnazistai. Pas eksterną yra daugiau darbo negu pas kokios nors mokyklos mokinį, nes jam gręsia neprielankumas egzaminatoriaus — užtat jis turi daugiau mokytis, o mažiau skaityt ir mąstyt. Mokyklų mokiniai turi sau kningynus, kuriuose jie gauna gerų kningų, iš kurių gali semti puikų peną savo dvasiai, by tik yra geras noras. Eksternui gi to truksta. Jam belieka pirktis kningas už savuosius pinigus, kurių pas jį mažiau negu pas kitus, arba pasitenkint kokio nors žydelio uždėtu kningynu, kuriame apart

romanų, užgaunančių doros skaistybę, agitatoriškų žydiško socializmo kningelių — taipogi aprašančių gašlius prietikius — daugiau nieko nerasi. Čion tai baisus smugis eksterno dvasiai. Ir knygų klausimas — tur buti pastatytas pirmon vieton. Dar vienas dalykas, kurį pirma paliečiau, tai musų dažniausiai siaura pažvalga į pasaulį. Tarp eksternų dauguma tai indiferentai kas link tautos ir tikėjimo klausimų arba kosmopolitai ir bedievukai. Bet tie jų įsitikrinimai — baisiai netvirti ir tik ačiui panašiems knygynams jie laikosi jų sielose. Ypač kada mes turim dabar „Ateiti“, pas mus neprivalo sieloje gludėti nei viena net mažiausi abejonė, tuom labiau, kad pati Redakcija apsiima išaiškinti, kas jau ir pradėta. Tik pažiurėkit № 3. užklausimas mokinio E. apie jezuitus. Pasakos apie jezuitus — taip išsiplėtusios, kad jau pasiekė musų sodžiaus liaudį, kaip tai matyti iš pasakos apie „stebuklinga aviną“. Ir po paaiškinimo nevienam mokiniui vaidentuvėje stovėjęs juodas draskantis varnas, su parašu „jezuitas“ — virs nekaltu kunigu-piliečiu. Tat šalin iš musų galvų abejonės — atiduokim jas „Ateičiai“. Eksternui tuom labiaus naudingi tokie užklausimai, užtat kad jis budamas ne mokyklos mokiniu, neturi tikybos mokytojaus, kuris, abejonei užėjus, atsiradus galvoje, galėtu jam nuodugniai dalyką išaiškinti.

Stoka vietos ir daugiausiai laiko (nes noriu, kad šitas mano pakvietimas suspėtu patilpti į № 6. „Ateities“) neduoda man plačiau pakalbėti. Bet tikiuos toliaus nuodugniau pažiurėsim, panagrinėsim musų gyvenimo reikalus. Dabar aš čia tik keliais žodžiais parodžiau kelis svarbiausius punktus iš musų reikalų, norėdamas įtikrint savo draugus eksternus spiestis ir organizuotis, kad parodyt moksleivijai, jog eksternai nori ne vien egzistuoti, bet ir šį bei tą veikti, kad ir pas juos yra gerų norų.

Taigi kviečiu draugus eksternus — atsiliepti kuoskaitlingiausiai į „Ateitį“, išreikšti savo pažiuras kas link to klausimo. Be to ne pas vieną iš musų jautri širdis, puikios mintis, gražios svajonės, iš kurių galima nupinti gana gražus vainikėlis padabinti musų „Ateities“ butą. Noriu, kad mano balsas nepranyktu sunkaus tylėjimo miglose, bet kad aidu, panašiu į pavasario griaustinio, aplėktu draugus, sukeltu jų sielose gyvenimą ir parodytu jiems kaip graži ir puiki „Ateitis“.

II.

Einam toliau.

Kadangi eksternai gyvena tuose pat miestuose kur ir mokyklų mokiniai—tai organizuotis reiktu kartu su jais. Kaip žino-

ma pirmiausiai tarp mokinių buvo vien „Aušrinės“ vardo rateliai, prie kurių prigulėjo norintieji lavintis, veikti mokiniai. „Aušrinės“ gi pakraipai dienojant, einant aiškyn, daugelis mokinių supratę kame tas jos švietimas — nusiminė, nuliudo ir pasilikti jos kuopelėse, žinoma, negalėjo. Dar pusei metų nepragyvenus rateliai kuopelės, jau skilo, ir kaip tik pasirodė „Ateitis“, atskilusi dalis prisidėjo prie jos, tat mums butu, žinoma, geriausiai su jais ir organizuotis, tveriant savo ratelius. Žinoma, įvairių smulkmenų čion nurodyti negalima dėl tos priežasties, kad gyvename ne vienoj vietoj ir nevienokiose aplinkybėse. Tai atidėsim tolesniam laikui.

Kas link ratelio užduoties — tai jis turi stengtis duoti kiekvienam savo sąnariui susipratimą, kaipo žmogui, krikščioniui, vadovaujanties žmogaus krikščionišku pašaukimu, jo sutvėrimo ir gyvenimo tikslu; kaipo lietuviui-piliečiui—aiškų nors bendrų svarbiausių musų krašto reikalų pažinimą.

Ratelio sąnarys—doras, blaivus, tvirto budo ir tvirtų principų, rišime visokių ginčų ir klausimų —jis rimtas, nuoseklus tyrinėtojas, šio krašto susipratęs pilietis. Turėdamas plačią pasaulėžvalgą, jis privalo buti pavyzdys kitiems.

Kaslink ratelio veikimo, reiktu laikytis šio programo. Visupirmiausiai susipažinti su musų kalba, ją gerai žinoti. Šitame atvėjyje mokiniai už mus laimingesni, jie turi nors mokytojus, mums gi lieka patiems tuom rupintis. Bet šaltinių netruksta: veikalai L. Pelėdos, Šat. Raganos, Žemaitės ir kitų musų rašytojų, suteiks mums tame dalyke daug šviesos. Tiesa, be rankvedžio sunku butu ką sučiupti, bet dabar jau turim tą pageidaujamąjį: Rygiškių Jono Sintaksę. Turim pažinti savo historiją. — Jei pas mus šiandien atsiranda daug negeistinų tautoje elementų—kosmopolitų, tautiškųjų indeferentų, tai vien daugiausiai per nežinojimą musų historijos. Kiek teko patėmyti, didžiausį patriotizmą jaunuoliui įkvepia historija. Taipogi blogas krašto pilietis, nežinąs bent svarbiausių savo historijos faktų.

Pirmoj savo staipsnio daly buvau pažymėjęs, kaip menka dalis eksternų turi išsidirbę sau tvirtą pasaulėžvalgą, daugiausiai — ji yra labai menkutė, siaurutė ir nuo kiekvieno vėjelio dvelkimo judanti. Tai aš sakau pasiremdamas savo patyrimu. Tokio apsireiškimo priežastis taipgi nurodžiau. Susiorganizavus į ratelį daugumas priežasčių dingsta. Bendras knygynas su geromis-parinktomis knygomis ir tam tikromis brošuromis, beabejonės vienas iš šaltinių pasaulėžvalgai semti. Bet ratelio

kningynas, galima sakyti, turėtu buti ne vien iš lietuviškų kningų sudėtas, bet reikėtu ir iš svetimtautiškų — čia galėtu pagelbėti mokyklų mokiniai. Jie galėtu iš savo mokyklų kningynų paimti eksternams reikalingų kningų. Prapuolimą, sudarkymą kningų galima butu apdrausti tam tikromis sąlygomis.

Ratelio gyvenime privalėtu nepaskutinę vietą užimti ginčų, įvairių užklausimų rišimas. Kiek teko patėmyti, tai labai gerai atsiliepia ant ratelio sąnarių, ir atneša jiems didelę naudą, ypač priduoda gyvumo. Taipogi privalytu neužmiršti pastarųjų laikų reikalavimo, lavinimos dailėje, ypač savo tautiškoje. Apskritai sakant, nustojimas dailės, poėzijos skonių, arba neišsilavinimas — tai nustojimas laimės ir gal net blogai veikia į intelektą, o ypač į doriškąją pusę; užtai, kad nustojimas jų silpnina emocijinę musų prigimimo dalį.

Daug dar galima butu parašyti apie musų eksternų reikalus, daug ką nurodyti. Čia nurodytieji ir paminėti reikalai— tai neatidėtini ir reikalaujantieji greičiausio aptarimo. Tik geistina dabar butu, kad patįs eksternai kuodaugiausia atsilieptu, išreikšdami savo pažiuras į tą klausimą ir nurodydami kiek maž daug eksternų jie mato savo mieste, galinčių dalyvauti rateliuose.

Reik taipogi tikėti, kad ir visuomenė atkreips į tai atidę ir padės mums. Nors jau seniai buvo girdėtis kartas nuo karto balsai apie mus, bet kadangi mes buvom lyg negyvi, nieko nuo savęs apie mus nesakėm, netarėm, nenurodėm, ko mes pirmiausiai trokštame — tat ir visuomenė ne ką galėjo mums padaryti.

Petras R.

UŽKEIKTA PILIS.

Ar žinot tą senąją pilį pas upę
Ką stukso ant kranto apleista viena?
Štai krumai, lyg priešai, ją laiko apsupę.
Vartus gina liepa sena;
Augšti jovarai ant sargybos sustoję;
Kaip seniai kareiviai, prityrę kovoje,

Ant sienų apuokai jau budi senai;
Šiksnosparniai laksto—tarnai.
Visi tiktai laukia nuo mėnesio gando,
Kurs tėmija priešus pilies akyliai.
O tie, susispietę į kruvą, vis bando
Į vidų įsprusti tyliai.
Kitų net į revą jau štai nusileista;
O du jau prie vartų prislinko slapčia...
Ar matėt tą senąją pilį apleistą?
Ar žinot kas dedasi čia?
Kad rudenio vėjas įširdęs skrajoja
Ir staugia kaip slibinas koks naktimis,
Tai švilpia, tai staugia, tai liudnai dejuoja,
Tai mėto sausoms šakomis;
Numirėlių vėlės, kad tąsyk vaidinas
Ir pragaro dvasios prie žmogaus kabinas,
Baisu tąsyk buti vienam prie pilies,
Kad šviesą tamsumas užties.
Ten baisųs šešėliai aplink tada skraido
Juodoms palomis apsisiautę visi;
Iš augšto pelėdos dejuodamos baido;
Ugnis kartais žybsi tamsi;
Viduj kįla riksmas ir ginklai ten tarška,
Paskui gi grandiniai iš požemio barška,
Ir tylųs dejavimai girdis ten vis
Pakol pasibaigia naktis.
Bet dieną be baimės čia galima buti:
Nakčia tiktai daros pilyj neramu.
Ant akmenio sienų jau baigiančių griuti
Vėjelis lengvu dvelkimu
Žoles plevėsuoja. Per pusę sugriuvę
Du kuoru dar stovi; kitu du kur buvę
Vien kruvos pabirusių ten akmenų
Teliko nuo metų senų.
Tik vėjas dabartis pilyj viešpatauja
Ir paukščiai naktiniai gyvena plyšiuos.
Nes žmonės retai į čionai atkeliauja:
Mat jiems nejauku griuvėsiuos.
Tos sienos apgriuvę, tie kuorai galingi,
Tie puolančių plytų balsai paslaptingi
Lyg rodos tau skelbia galybę mirties.
Ir mirtį regi ten ištiės...

Putinas.

8. IV. 1911.

Kad visas pasaulis užmiega,
Nutyla troškimai dienos,
Jaučiu aš nepaprastą jiegą
Betrykštant iš mano sielos.
Žvaigždė tad įsprudus pro langą
Vilioja iš miego mane
Ir laimėn atdengia man langą.
Bet ji juk ne mano, oi ne...
Ne žvaigždės man rupi šiandieną.
Manęs nevilioja sapnai.
Turiu tikslą šventą ir vieną:
Tėvynei vien dirbt amžinai.
Ir rodyti klystantiems tiesą,
Vaduoti silpnus iš tamsos,
Ir skleisti tamsybėse šviesą
Kol plakus širdis nenustos.

Putinas.

19. V. 1911.

Tegul sau bastosi po platų svietą
Kas jieško akį traukiančių vaizdų!
Tegul sau giria kalnų uolą kietą,
Ar dangų žydrą šalyse pietų.
Manęs netraukia tų šalių grožybės.
Tėvyne! Tavo ukanots dangus,
Miškų gaida, žalių laukų platybės,
Visuomet man gražiau už viską bus.

Putinas.

1. VI. 1911.

MUSŲ MOKYKLOS.

Marijampolė. Musų miestas (6 tkst. gyventojų), vienas lietuviškiausių, gal pasigirti savo mokyklų skaitliumi: vyrų valdiška gimnazija, Breverniutės moterų gimnazija, žinoma Lietuvoj „Žiburio“ keturklasė mergaičių mokykla,

Uogintaitės naminės ruošos mokykla, viena „Ziburio“ ir keturios valdiškos pradinės mokyklos.

Iš musų vyriškos gimnazijos (buvusios pirmiau keturklasės mokyklos) išėjo nemažai lietuvių rašytojų ir veikėjų, kaip antai: V. Kudirka, T. Vaičaitis ir kiti.

Iki 85-ų metų čia buvo paralėliškos klasės, bet paskui jas panaikino. Pirmiau lietuvių buvo neperdaug (jie dažniausia išstodavo iš 4-os klasės, gimnaziją gi baigdavo kokie 2—3).

Dabar (1910—11 mokslo metais) musiškių yra į 150 iš 300 mokinių. Prieškl. — 25 mokiniai, I kl. — 23, II — 14, III — 24, IV — 22, V — 14, VI — 9, VII — 9, VIII kl. 10 mokinių. Lenkų ir gudų pas mus sulyginant nedaug. Daugiaus žydų. Šimet baigė gimnaziją 7 lietuviai; iš kurių trys gavo sidabrinius medalius.

Iš jų 4, rodos, apsirenka mediciną, ir po vieną užsirašo į matematišką, historiškai-filologišką ir juridišką fakultatę.

Vyresnių klasių mokiniai beveik visi susipratę tautiškai (tikėjimiškai dar menkai, bet vis dalykas eina geryn), skaito lietuviškas kningas ir laikraščius („Ateitį“, „Aušrinę“, „Viltį“, „Lietuvos Žinias“, „Garnį“, „Draugiją“, „Šaltinį“).

Nestebėtina, kad tarp musiškių mokinių, kaip ir visur Lietuvoj, yra 2 pusi: „pirmeiviai“ (aušriniečiai) ir vadinami „atžagareiviai“ bei „klerikalai“ „ateitininkai“.

Šie darbuojasi, Dieve jiems padėk, kaip gali. Be to dar yra ir indiferentų, kurie sakosi, buk jų neužganėdinanti nei viena pusė, ir iš kurių kiekvienas ketina lavintis pagal „savo programą“. Tokiais mokiniai tankiausiai tampa iš savo nerangumo tingėjimo ar iš egoizmo.

Gailėtinas tai apsireiškimas!

Studentukas.

Veiveriai. Šisai bažnytkiemis neperdidelis, bet atsižymi tuom, kad čia yra mokytojų seminarija. Pereitais metais seminarijoj buvo 82 mokiniu. I kurse buvo 37, iš kurių 29 lietuviai, 4 rusai, 2 lenkai ir 2 vokiečiai. II kurse išviso 23, iš kurių: 19 lietuvių, 2 rusu, 1 lenkas ir 1 vokietys. III kurse 22, iš jų 18 lietuvių, 2 rusu ir 2 vokiečiu. Šiemet baigė 21, o 22-ras — lietuvys apsirgo akių liga ir pertai jam atidėjo kvotimus ant rudenio. Mokiniai čia gyvena tam paskirtuos kambariuos. Kambarių užlaikytojai: p. Vasilkavyčia — rusas, p. Vogneris — vokietys, p. Jonkaitienė, Valickienė, Staniulienė, Ivinskienė

ir Statkevyčia — lenkai, p. Pažėrienė ir Sprangauckienė — lietuvės. Mokiniai, kurių tėvai gyvena Veiveriuos, buva pas tėvus, bet tokių mokinių labai maža. Disciplina labai suvaržanti mokinius: negalima skaityti laikraščių, knygų, išskyrus vietinį seminarijinį kningyną, kuriame yra apie 3000 knygų. Visos rusiškos, išskyrus keletą lietuviškų, kurias vos pereitais metais tegavom skaityt. Šios seminarijos mokiniai tikėjimiškai susipratę. Dora tarp mokinių pakilo gana augštai — ačiu prefekto (kapeliono) kun. P. Andziulio triusui. Jis gana laviai skiepina dorą į jaunas busiančių jaunos Lietuvos auklėtojų širdis. Žinoma, nors tai nelengva ir prefektas tur dikčiai užteršėjų jaunų širdžių, slaptu budu užgaudinėjančių religijinius mokinių jausmus..., bet šisai drąsus kovotojas savo darbštumu ir uolumu visas sąšlavas naikina ... Ir ateinančiais mokslo metais labai geistina butu, kad kun. prefektas statytu savo krutinę prieš banguojančią jurą, kad busianti Lietuvos mažutėlių vadai butu tikri katalikai, nesibijotu vardo „katalikas“, kaip kad dabar iš jaunos inteligentijos nemaža te yr'. Už tat jam siunčiu, vardu visų atjaučiančių to darbo naudą, širdingą ačiu!! Dieve, jam padėk!..

Mažutis.

—:—

Konkursas. Įstojamieji kvotimai Marijampolės Mergaičių Progimnazijon šiemet po vakacijų bus 1 ir 2 rugsėjo n. kal. (19 ir 20 rugpjučio sen. kal.). Kuri kandidatė išlaikys tuos kvotimus iš visų mokslo dalykų laipsniais 5, bus paliuosuota tais metais nuo mokesties už mokslą. Tečiaus kiekvienoj klasėj tik viena kandidatė gali laimėti minėtąjį konkursą. Reikalaujamas kvotimams programas yra atspaustas kningelėje „Marijampolės Lietuvaičių Progimnazijos atsišaukimas į visuomenę“. Kaunas, 1910 m.

Reikalaujantiems ta kningelė siunčiama dovanai.—

„Žiburio“ Centro Valdyba.

—:—

Rankų darbo, Namų Ukio ir Ruošos Mergaičių Mokykla jau treti metai kaip gyvuoja Marijampolėje, P. Uogintaitės vedama.

Toje mokykloje mokinama visokių darbų ir darbelių, žinotinų kiekvienai šeimyninkei, kaip antai: kirpti — siuti baltinius, moteriškus rubus, norinčioms — bažnytinius;

paišyti, megsti, haftuoti, ženklinti, lopyti, adyti, dirbti įvairias kvietkas, siuti šilkais, norinčioms — auksu ir k.

Be to, mokinama mergaites namų ukį vesti, virti, kepti, skalbti, prosuoti, kambarius tvarkyti, daržininkavimo, sodininkavimo, kaip sutaisius ir prirengus mėsas ir k.

Mokinės yra auklėjamos taip, kad butu ateityje geros šeimyninkės ir doros motinos.

Tariamosios mokyklos mokinės naudojasi „Ziburio“ draugijos kursais, kame kasdieną po dvi valandi jos mokinasi veltui šių dalykų: tikybos, rusų ir lietuvių kalbų, skaitliavimo ir geografijos.

Ton mokyklon esti priimamos naujos kandidatės du syk į metus — po vakacijų ir po Kalėdų. Šiemet po vakacijų mokslas prasidės 15 rugsėjo (naujo kalend.).

Iš įstojančiųjų mokyklon reikalaujama trumpi gimimo metrikai ir gydytojo paliudijimas apie akių sveikumą.

Už pirmojo pusmečio mokslą reikia mokėti — 20 rub., už antrąjį — 25 rub. Pralaikymas pensione atseina — 15 rub. mėnesiui.

Mokyklos adresas: *Marijampolė, Suv. gub.*

Petronėlė Uogintaitė.

LAKIOJANTIS LAPAS.

Pasibaigus mokslo metams Vokietijoje išdalinta katalikiškai besimokinančiai jaunuomenei „lakiojantis lapas“ (Flugblatt). Kadangi ir pas mus atsiranda tokių, kurie bijo aiškiai pavadinti save kataliku ar katalike, tai manau, kad bus neprošali ir mums susipažinti su šio „Flugblatt'o“ turiniu, kuris vertime taip skamba:

Mano mielas jaunas drauge!

Kada Tu paimsi šitą lapą rankon ir pažiurėsi į parašą, tai turbut Tu manysi: „Ką! Man reikia įstoti drau-

gijon! Esu linksmas, kad dabar aš liuosas, išsprukęs iš mokyklos; neturiu nei pinigų šiam dalykui!".

Taip turbut Tu manai. Bet tai butu kvailiai manyta. Jaunimo draugija nereikalauja nei daug laiko, nei daug pinigų, ir ką gali daugelis tavo draugų, tai gali ir Tu. Taigi gali, jeigu nori.

Bet, gal but, Tu užklausi: „Kokią naudą aš turėsiu, jeigu įstosiu jaunimo draugijon?". Į tai Tau atsakysiu. Bet pirma noriu aš Tavęs paklausti. Pasakyk, koksai yra Tavo širdingiausis noras?

Tu turi turbut įvairius norus. Tu nori ką-nors gera išmokti, kad paskui galėtumei gauti gerą vietą. — Tu norėtumei buti sveikas ir tvirtas ir dėlto mėgsti sportą, žaislą ir mankštymąsi.

Bet dar vieną dalyką Tu juk tikrai nori ir dar labiaus, negu kit-ką: buti užganėdintu žmogumi, tvirtu charakteriu, kuris net mirimo valandos nereikalauja bijotis.

Tuomi gali Tu tapti, jeigu pasiliksi ištikimas savo šv. Tikėjimui. Jeigu Tu tiktai nepajudinamai tiki į Dievą, kuris blogą baudžią, gerą apdovanoja, tai Tu turi spėką, kuri padės Tau pergalėti blogus palinkimus ir geidulius ir tapti tvirtu charakteriu, tikru vyru. -- Tiktai Dievas danguje, bet nei garbė, nei turtas ir malonumas negali Tave pilnai ir amžinai padaryti laimingu.

Tu tai supranti; Tu dar juk tikintis ir doras ir tokiuo Tu nori ir pasilikti. Bet daugelis jaunų žmonių buvo tokiais, kaip Tu. Praslinkus keliems metams tapo jie netikinčiais ir blogais. Kaipgi tai atsitiko?

Tai atsitiko beveik nejustinai. Jie papuolė blogon draugystėn ir ji išlengvo juos sugadino.

Tas pat gręsia ir Tau, mano mielas drauge, nors Tu dabar ir kitoniškai manai. Tu negali išvengti, kad savo amate, biure, dirbtuvėje, kelyje prie darbo nesueitumei su netikinčiais ir nedorais žmonėmis, kurie Tave stengsis sugadinti per tikėjimo ir Bažnyčios išjuokimą. Tikėjimo išjuokimas ir vėjavaikiškumas yra taip pat limpantįs, kaip ir liga. Reikia gintis, nes kitoniškai reikės žuti.

Dabar Tau pasakysiu, kokią naudą turėsi, jeigu įstosi musų katalikiškon jaunimo draugijon. Tu apsiginsi nuo blogo užsikrėtimo, Tu užlaikysi tikėjimą ir su jo pagalba

galėsi tapti užganėdintu žmogumi su tvirtu charakteriu. Ar Tu to nori? Žinoma, kad nori. Taigi turi įstoti katalikiškon jaunimo draugijon.

Ką duoda Tau katalikiška jaunimo draugija?

Katalikiška jaunimo draugija visų pirma įveda Tave geron draugystėn su kitais jaunais vyrais, kurie taipopat nori pasilikti gerais ir tikinčiais, kaip ir Tu.

Katalikiška jaunimo draugija duoda Tau pamokinimą su paskaitų, knygų ir laikraščių pagalba—pamokinimą apie visa kas yr žingeidaus ir žinojimo verta, ypač apie tai, kaip gerai išpildyti savo pašaukimo priedermes, kaip turėti tvirtą charakterį ir buti laimingu.

Katalikiška jaunimo draugija suteikia Tau galutinai ir linksmą atilsį ačiu draugiškiems žaidimams kambaryje ir lauke, teatrams, dainavimams, ekskursijoms ir tt.

Katalikiška jaunimo draugija turi tau buti dar kuomi-nors, mano mielas drauge.

Jeigu Tu iki šiolei buvai tikintis ir geras, tai kam Tu turi už tai dėkuoti?

Niekam kitam, kaip tiktai musų šv. katalikų Bažnyčiai. Kaip motina rupinosi ji apie Tave, mokino Tave, sulaikydavo Tave ir stiprindavo šv. Sakramentais, kad Tu paliktumei ant gero kelio. Dėkingas ir linksmas Tu jai prisiekei ištikimai tarnauti.

Taigi dabar, mano mielas drauge, parodyk, ar Tu tą ištikimybės prisiegą (Treueschwur) garbingai dalaikei. Šita musų katalikų Bažnyčia, kuriai tu esi taip daug skolingas, musų laikuose vėl iš visų pusių išjuokiama ir paniekinama, apkaltinama ir persekiojama, kaip kad ji butu didžiausis žmonių priešas. Tu tikrai jau girdėjai, ką su ja daro Francijoje, Ispanijoje, Portugalijoje, taipogi ir pas mus yra užtektinai tokių žmonių, kurie nieko labiaus negeidžia, prie nieko labiaus nesistengia, kaip musų Bažnyčią prašalinti ir panaikinti.

Šitoje kovoje kviečia Bažnyčia visus savo vaikus tvirtai susijungti. Ir ypatingai nuo katalikiškos jaunuomenės laukia popiežius ir vyskupai, kad ji su nauju užsidegimu savo draugijose sutvers jauną gvardiją, kuri turės musų priešams parodyti, kad mes tuo labiaus mylime musų Bažnyčią, kuo labiaus ji persekiojama.

Šitas Bažnyčios užkvietimas pasiekė ir Tave, mano mielas drauge. Ar seksi tu jį? Tu tai padarysi linksmiai ir noriai.

Tu juk nepriguli prie gulinčiųjų ant pečiaus, kuriems niekas daugiaus visame pasaulyje nerupi, kaip tiktai gerai išgerti ir pavalgyti? — Tu juk nepriguli prie tų apsileidėlių (Feiglinge), kurie bijosi jaunos liuosos kovos, kurie slapstosi prieš kiekvieną paniekinimo žvilgėsį ir išjuokos žodį?

Prie šitos žmonių rušies Tu tikrai nepriguli, mano mielas drauge; Tu juk gali užsidegti prie augštesnio siekio, negu kaip vien turėti omenėje savo asmenišką ištaigą bei malonumą; Tu puikinies savo tikėjimu ir turi drąsą už jį kariauti. Delto manome, kad musų neapvilsi, ir kviečiame Tave: stok į musų eiles!

Jau daug tukstančių musų vyskupijoje pristojo prie musų sąjungos, ir visoje Vokietijoje šimtai tukstančiai ištiesia prie musų savo brolišką ranką, ir visame pasaulyje yra jau milionai katalikiškos jaunuomenės, kuri ypatingai šv. Tevo ir vyskupų laiminama susijungė vienon didelėn sąjungon (Bund).

Tu juk nepasiliksi. Taigi kelkis! Ateik pas mus! Linksminkis su mumis; kovok su mumis už musų šv. Bažnyčią ir Tavo asmenišką laimę! Mes laukiame Tavęs!

Katalikiškųjų jaunimo draugijų Sąjunga.

* * *

Kadagi mes susilauksime panašių sąjungų?!...

Kasaitis.

Petras Barzdyla.

(Vaizdelis).

Pilkas, purslojantis, šaltas rudens pavakarys. Peterburgo šlapiomis gatvėmis priešų priešais lakioja gumi-

niai tekiniai, smarkiai taškydami ant pėsčiųjų. Žmonės, vieni pavargę bėga iš darbo namon, kiti, dieną gražiai pakalbėję apie dorą, meilę, grožį — skubiai važiuoja teatran; o visi skubinasi pabėgti nuo purvo ir slėgiančios miglos.

Nesiskubina tik Petras Barzdyla. Rimtai šlitiniuodamas ir nuolat užgaudamas praeivius, žengia jis pamažu pirmyn. Ir kogi jam skubėti? Jis jau nebepirmi metai Peterburge, priprato prie jo šaltai verkiančių dienelių. Be to jam visai nešalta; priešingai jis jaučia širdyj tą malonią šilumą ir šiltą malonumą, kurs jį visados aplanko išgėrus keletą skanių burnelių „traktieriuje“... Ir kur-gi jam skubėti? namon? Bet kur tie namai?! Tas šiltas malonumas taip visuomet Petrui apsuka galvą, jog jis nebežino, ar jie po dešinei, ar po kairei, ar pirmyn eiti, ar grįžti. Antgalo kas per laimė ir namie: kertė, lova, stalelis, kedė, tamsu, šalta, bjauru ... ne, nereikia namon!.. Kad bent parėjus galėtum užmigti saldžiai, bet kur tau! Tuoj pati pradės ašaromis varvėti, bedieviu, beširdžiu pravardžiuoti, vaikučiai ims valgyti prašyti... O ar Petras kaltas, kad jau pusė metų darbo kaip nėra, taip nėra. Ne, nereikia namon!..

Sako, negerk!.. Pirma, Petras visai negirtuoklis, tik susieina kartais su draugais; kartais jis, kartais jie pastato. Kasgi per nelaimė, jei pavaišintas išgeria jis kelias arba ir kelioliką burnelių! Pats gi jis stato tik tam tikslui, kad žmogų užgerinus: gal mat darbą Petrui sujieškos...

Sako, negerk... Lengva pasakyti; o gi, kad taip malonu, šilta, ramu ... visas nelaimes, vargus ir rupesčius lyg kas imte nuima. Visai jų nebematytis, o jei ir prisimena, tai bent širdžiai neskaudu. Ir vietoj neapykantos prie žmonių jauti žmogus kaž kokią neapsakomą meilę, taip, jog norėtumei visus prie širdies prispausti.

Čia Petras, tokios meilės pilnas, apsistojo tako viduryj, išskleidė rankas ir sučiupęs kažkokį žilbarzdį ponų norėjo jį pabučiuoti. Bet tasai neilgai laukdamas, sudavė jam per kaktą, ir nustumęs nuo tako, skubiai pasinėšino toliaus.

Toksai beširdis pasielgimas atšaldė bent kiek Petro jausmus ir jis žingsniuodamas purvuotu bruku taip sau dabar mąstė: „Kvailys aš, norėjau su ponais pasibroliauti ... žinoma, ponai!.. Tiesą sako cicilikai, reikia ponus mušti ir gana. Bet tegu jus vanags... O kuomi aš ne ponas? Kuomi aš už jus blogesnis?..

Ir priėjęs prie šalyj stovinčio vežėjo, suriko pakišęs jam kumščią po panose:

— Ponas esmu, rupuže, ar supranti!

Gudas, matydamas jau visai nusilpnėjusį žmogų, pastumėjo tik murmėdamas: „Provalivaj, pjanoje rylo“!

To jau buvo perdaug. Užpyko Petras ir butu gerokai apdaužęs nešvelnų vežėją, tik pastumėtas nebnusilaikė ant kojų, kriptelėjo ir išsitiesė išilgai klano. Virstant jam galva kaž-ko staigu suskaudėjo, naktis uždengė jam akis ir jis apie viską pasaulyje užmiršo.

* * *

„Vstavaj, djavol“! išgirdo Petras storą balsą ir pajuto kažką į pašonį stipriai kumščiuojant. Atvėrė akis ir nutirpo. Juodas ginkluotas milžinas su didele mėlyna nose ir dideliais usais stovėjo prie Petro ir spirdamas liepė jam keltis. Petras pažino miestsargį. Akies mirksnyje prisiminė jam šaltosios „parėdkai“: ausų trynimas, šalto vandens ant galvos pylimas, išjuokimai, mušimai ir kiti malonus dalykai. Norėjo bėgti kuogrėčiausiai, kilstelėjo, bet galva buvo it švino pripilta, rankos, kojos it surištos, ir Petras sudejavęs atsigulė atgal ir akis užmerkė. Po valandėlės išgirdo prisiartinančius žingsnius ir pajuto, kad stipriai jį sugriebė už rankos ir tempia kaž-kur. Suprato kur. Baimė ir skausmas išsukamos rankos pridavė jiegų ir Petras pradėjo rėkti ir žviegti, it pjaunamas paršelis. Tuoj atsirado iš kažikur keliolikas vaikų ir žioplių-praeivių susitelkė burys, o visi juokėsi kvatodami. Tik vienas iš jų poniškai apsitaisęs priėjęs, sušuko ant miestsargio rusiškai:

— Ką darote, ranką išsuksite! Imkite kaip reikiant!

Petras pamatęs apginėją, užmiršo kur esąs ir su kuomi kalbąs; paleistas puolėsi prie pono lietuviškai:

— Ponuli, gelbėk! Tenai muša, alkina, kankina, ten bjauru! Neleisk, poneli, susimilk!

Ir ašaros jam biro. Ponas rodėsi kaž-ko nustebęs. Bet tuoj pasakė porą žodžių sargams ir tie, paėmę šaukiantį Petrą, pasodino į vežimą. Ponas atsisėdo šalip ir vežimas paritėjo, lydimas nustebusių ir nutilusių žioplių. „Tylėk, nebijok, važiuoji prie manęs“, rusčiai burbtelėjo ponas lietuviškai. Petras nutilo, norėjo pabučiuoti ranką, bet ką tik neišvirto iš vežimo. Sulaikytas atsikolė vežime ir nuo vargo ir nusilpnėjimo greitai užmerkęs akis užsnudo.

* * *

Atsibudęs Petras nesižinojo kur beesąs. Šviesus, didelis, brangiai ir puikiai ištaisytas kambarys, kuriame žiurinti per langą saulutė išbarstė visur savo linksmus spindulius, pasirodė Petrui dangumi. Tik galva buvo kaip vakar švininė ir kaulai. Galvoj skaudėjo. Griebėsi už jos — aprišta. Pradėjo mąstyti. „Traktierius“... gatvė... klanas... miestsargis... vilko į „šaltąją“...

— Ar kas apžavėjo—nieko nesuprantu! burbtelėjo Petras.

Tik štai atsidarė durįs ir įėjo kaž-koks ponas. Priėjo prie lovos, paėmė už rankos, palaikė, paleido.

— Galvą sop? paklausė

— Sop, poneli. Bet kur aš esmu, kas su manim dedasi?

— Esi pas mane. Vakar girtas buvai; prasidaužei galvą; tempė į šaltąją; parsivežiau prie savęs patį, vaikus turi?

— Turiu, ponelį.

— Kur namai?

— Petras pasakė.

— Duosiu žinią; kaip pavardė?

— Barzdyla.

Ponas pažiurėjo su atide į Petrą.

— Iš Reseinių?

Petras nustebo.

— O iš kur-gi?..

— Paskui. Gulėk ir nesakyk nieko. Tuoj atneš valgyti.

Ponas išėjo.

* * *

Petras pradėjo gyti. Prakiurusi galva užsiraukė ir Petras kasdien ėjo stipryn. Bet kartu su sveikata grįžo rupesčiai. Pati, ateidama tankiai, pasakojo, kad jau viskas, kas buvo namie, pravalgyta, jog iš kertės norėjo išvaryti, ir butu gal reikėję iš bado dvėsti, kad ne „ponas“ kurs ir už kertę užmokėjo ir vaikams žieminius drabužėlius nupirko ir visus maitina.

— Dieve duok jam dangaus karalystę! atsidusėjo žmona, šluostydama ašaras į žiurstą. Bet kas toliaus bus? Šnekėjo ponas, kad gal ir vietą duosiąs, duok jam Dievuliau ilgą amžių, bet ar pabusi; juk kaip tik iš lovos išlipsi tuojaus apsigersi, bjaurybe!

Petras tylėjo. Tiesa, ne pirmos jau jis vietos nustojo per degtinę. Kad ne jinai butu dabar esąs žmogumi, kaip ir kiti. Tą vakarą Petras buvo labai nuliudęs, ir „ponas“, kurs kasdien ateidavo, tuojaus suprato, kad kažkas ligoniui negera. Jo rustas veidas palinksmėjo, surukusi kakta išsidailino bent kiek ir jis meiliau negu paprastai paklausė:

— Kas tau?

Petras neišmanė ką sakyti. Ponas atsisėdo arčiaus ir patylėjęs, pradėjo.

— Klausyk, reikia mudviem pakalbėti. Esi Barzdyla Petras, iš Reseinių. Baigei tenai mokyklą ir čia techniškąjį skyrių. Paskui palikai sliesorium; dabar į gyvulį pavirtai. Kas bus?..

Petras tylėjo ir žiurėjo į „poną“ plačiomis.

— Stebiesi gal, iš kur aš tave žinau. Esu Jonas Kiminas.

Petras nežinojo ką daryti. „Kiminiukas“ buvo jo jaunų dienų draugas. Kartu mokinosi Reseiniuose, kartu baigė techniškąjį, mušėsi, bučiavosi, bet viens kitą mylėjo. Petras liko darbininku, o Jonas, kaipo gabesnis ir turtingesnis, ėjo toliaus ir iš akių pragaišo Petrui, nes jis pradėjo gerti ... ir dabar prisėjo susitikti ir kaip! Petras nuskurdęs, nuvargęs, silpnas girtuoklis be vilties ... Jonas — stiprus, turtingas, geras, tvirtas ... Gėda, gailėsys pragerto gyvenimo, pragertos laimės, pražuvusios jaunystės ir šviesios praeities atmintis, baimė ateinančiųjų vargų apėmė jo širdį, suspaudė gerklę ir ašaros pabiro.

Ponas Jonas paėmė Petrą už galvos ir bučiuodamas, rusčiai truputį virpančiu balsu tarė:

— Sustok, ne viskas prapuolė. Duosiu vietą, gerą. Auginsi vaikus ir lavinsi. Amžiaus galą gyvensi laimingai. Tik sustok gerti; ar prižadi? a?.. Dėl manęs, dėl pačios, dėl vaikelių, dėl Dievo!.. prašau.

Petras tylėjo; matytis buvo, kad su savim grumojasi. Po vandėlės akįs jam nušvito, paėmęs Joną už rankos staigu pabučiavo ir verkdamas prašnibždėjo:

— Ačiu!.. Niekados!

* * *

Praslinko dešimts metų. Petras prižadėjimą išpildė. Vaikučiai auga, vyresnysis baigia gimnaziją. Seniai Barzdylai svajoja nebužilgo grįžti į tėvynę. Vakarais, kada

visi susirenka namo, Petras prisimindamas savo senas dienas, arba užėjus kalbai apie blaivybę mėgsta sakyti: „Nebutu nei vieno girtuoklio, jeigu visi butu, kaip Jonas Kiminas“.

Bronislovas Žemaitis.

BIBLIOGRAFIJA IR KRITIKA.

200 žaidimų kambaryje ir tyrame ore su dainomis, gaidomis ir fantų išvadavimais. Jaunuomenei dovanėlė. Sutaisė *Matas Grigonis*. Seinai 1911, in-8, 144 p. Šv. Kaz. Dr. leidinys № 103.

Kas gi iš jaunuomenės nemėgsta pasilinksminti? Kas netrokšta liuosame laike su draugais pažaisti? Bet, deja, kaipgi retas, net iš pačių moksleivių, temoka surengti dorą žaidimą. O nemoka delto, kad nėra kur išmokti. Namie, po kaimus tautiški žaidimai nyksta, kitokių—nėra kas pamokina. Todėl musų jaunuomenė, susirinkusi burelin, dažnai nei nežino, kaip padoriai laikas praleisti. Kai kas gal manyti, kad tai esą pasekmė musų nekulturingumo, kad lietuviai neturi jokių savų žaidimų. Garbus musų pedagogas p. M. Grigonis sumanė parodyti, kad tai netiesa. Tam tikslui jis surinko ir aprašė 84 tautiškus lietuviškus žaidimus ir 126 vartojamus pas kitas tautas, o Šv. Kaz. Draugija dailiai tą rinkinį išleido. — Ištikrųjų yra tai puiki „Jaunuomenei dovanėlė“, verta kuodidžiausio praplatinimo jaunimo tarpe. Kaipo tokią ir rekomenduojame moksleivijai. Kiekviename moksleivių ratelyje, kiekvienoj mokykloj ir net kiekvienoje šeimynoj, kur yra daugiau paugėjusių vaikų, ši knygelė turėtu rašti malonų priėmimą, kaipo malonus ir padorus jaunimo prietelis.

A. J.

Московскій Городской Народный Университетъ имени А. Л. Шанявскаго. 1911—1912 академическій годъ. Москва 1911 in-8, стр. 36.

Jau ketvirti metai kaip veikia Maskvos liaudies universitetas vardu A. L. Šaniavskio. Pamatinis universiteto tiks-

las—plėtoti augštesnis mokslas ir patraukti prie mokslo liaudies simpatiją. Sulig tų pamatinių uždavinių universitetas turi 2 skyriu: akademišką ir moksliškai-popularišką.

Akademiškas skyrius, suorganizuotas kaipo augštesnioji visuomeninė mokykla, turinti tikslą suteikti augštąjį mokslą ir skyriamas asmenims, perėjusiems jau vidutinių mokyklų kursą. Mokslo dalykai paskirstyti į dvi grupi: gamtiškai historiškąją ir visuomeniškai-filosofiškąją. Mokinimo kursas pereinamas į 3 metus. Universitetas organizuoja ir speciališkus kursus: 1) apie vietinę savyvaldą—statistikams ir agronomams (nuo 7 spalių iki 12 lapkričio 1911 m.), 2) apie smulkiosios ukės pakėlimą ir kooperaciją—vedėjams ir organizatoriams kooperativinio judėjimo Rusijoje (nuo 4 lapkričio iki 15 gruodžio 1911 m.) ir 3) iš atskirų jurisprudencijos klausimų, —nes visi šie dalykai interesuoja visuomenę. Prie to dar yra praktiški užsiėmimai ir seminarijos. Lekcijos skaitomos vakarais nuo 5-10 valandos. Klausytojai naudojasi fundamentaline ir studentų bibliotekomis. Pirmoje yra apie 55000 tomų iš įvairiausių mokslo šakų. Klausytojai neįgija jokių ypatingų teisių ir todėlei nei įstojant nei baigiant nereikia laikyti jokių kvotimų. Kas nori gali laikyti kvotimus mokslą pabaigęs, tam išduodama tam tikras paliudijimas.

Pastojimo sąlygos akademiškan skyriun yra šios: pastoti gali kiekvienas, kas nori įgyti augštesnįjį mokslą; priimama asmenis abiejų lyčių ne jaunesni 16 metų, be tautystės ir tikybos skirtumo. Skaitymas lekcijų prasideda 19 rugs. ir tęsiasi iki 1 gegužės. Mokestis 40 rub. į metus, kurį galima įnešti 2 atvėjais: už pirmą pusmetį 25 rub., už antrą 15 rub. Už prisirašymą atskirų dalykų cyklan mokama už metinę valandą 4 rub. Prašymai paduodami laišku ir asmeniškai nuo 1 gegužės iki 1 rugs. kiekvieną dieną, išskyrus šeštadienius ir šventadienius, nuo 12—2 val. ryto, nuo 1 rugs. nuo 12-2 val. ryto ir 6-8 val. vakaro; kiekvieną dieną, išskyrus šventadienius.

Kaipo klausytoją užregistruojama tiktai mokestį įnešus. Prašyme turi buti pažymėta: 1) kokio iš apgarsintų cyklų bei kokių atskirų dalykų klausysi ir kokiuos praktiškus užsiėmimus norima lankyti, 2) gimimo laikas, 3) vardas, tėvo vardas ir pavardė ir 4) pilnas antrašas. Kanceliarijos antrašas: **Москва, Волхонка, д. Художественнаго Об-ва, N 14.**

Moksliškai - populariškas skyrius įtaisyta kaip kad ir priruošimui prie lekcijų klausymo akademiškame skyriuje. Išguldomi dalykai padalinti į dvi grupi: 1) visuomenišku ir 2) gamtiškų mokslų po 2 metu kiekvienoje grupėje. Čia pri-

imama asmenis abiejų lyčių, ne jaunesni 16 metų. Mokestis: Visi metai už visus kiekvienos grupės dalykus—6 rub. už atskirus dviejų valandų kursus po 60 kap. į pusmetį, už 4 valandas po 1 rub. 20 kap. į pusmetį. Lekcijos skaitysis— „3-го Міускаго городскаго женскаго училища имени Императора Александра II“ bute (Міусская площадь д. N 4, рядомъ съ Промышленнымъ училищемъ). Ten pat galima ir užsirašyti nuo 5 rugs. Kiekvieną dieną, išskyrus šventadienius, nuo 8 iki 9 val. vakaro. Skaitymas lekcijų prasidės 10 rugsėjo, nedėlioje, 12 val. dienos, o paskui nuo 8 iki 10 val. vakare.

Už 7 kapeikas markę išsiunčiama smulkus universiteto konspektas; kreiptis šiuo antrašu: Москва, Волхонка, д. N 14.

JAUNIMO LAIKRAŠČIŲ TURINYS.

„DIE ZUKUNFT“ Monatsschrift für Jünglinge. Organ der schweiz. kath. Jünglingsvereine. № 8. Juniheft. *A. Bölsterli.* Heimkehr. (Eilės.) Nur immer konsequent! (Visų pirma reikia buti nuosekliu tikėjimo dalykuose. Jeigu norime buti nuosekliais, tai turime tikėti į tai, kad Jezus Kristus buvo, ir ką jis sakė. Jis gi pasakė: —Aš busiu su jumis iki pasaulio pabaigos—taigi, jeigu Jis yra Dievas ir taip pasakė, tai Jis ir buvo ir bus ir esti su Bažnyčia, Jo įstatytaja. Jeigu norime mylėti Kristų, tai turime mylėti ir Bažnyčią, kurioje jis pasilieka. Bukime nuosekliais!). *G. Verus.* Ein wackerer Jüngling. (Apysaka). Schnurren des Hans Immerlustig (Juokai). *J. G.*: Um das Rauchen herum. (Istoriškas piešinėlis apie tabako išsiplėtojimą ir vartojimą). Reise-Plauderei über Oesterreich-Ungarn. (Kelionės įspudžiai). In der Fremde! (Vasarai atėjus, jauni amatninkai apleidžia tėviškę ir išeina pasaulin pasimokytų. Bet, teneužmiršta jie to, ko juos motinos iš mažens išmokino, tepalieka visados dorais. Didesniuose Šveicarijos miestuose yra „Merkuria“—draugijos, kur katalikai amatninkai ir pirkliai gauna butą ir patarimus.). Wohin am Ende! (Apysaka. Tąsa.). Für Christus und die Kirche: Ferrer-Rummel am Bankerott. (Liberališkų laikraščių agenturos paduoda dažnai neteisingas žinias. Taip, pavyzdin, geriausias Madrido juristas Melquiadas Alvarez ir pats teisių ministeris apskelbė savo tyrinėjimus apie Ferrer'o bylą. Iš tų tyrinėjimų pasirodė, jog toj byloj nebuvo padaryta jokio juridiško prasižengimo, viskas atlikta teisėtai. Tuo tarpu liberališkų laikraščių agenturos visa tai savotiškai iškreipė). Die schändliche Verleumdung! (Čia kalbama apie paduotą žinią, buk katalikų kunigas neužlaikęs išpažinties paslapties). Hermit Religion und Tugend für die Jugend! (Taip šaukia mokinių saužudystės. Paduodama trumputė statistika. Saužudys-

tės priežastis: blogas išauklėjimas, literatura, ypatingai pesimistiškos ir ateistiškos pakraipos šiukšlės. Visur gi matosi stoka nusistovėjusios ir tvirtos valios, energijos, kurią suteikia tikėjimas). *Albert Egli*: Konservatismus und Fortschritt. (Žmonės užsikrėtę pirmeiviškumu užmėtinėja Bažnyčiai konservatizmą. Čia išrodyta, kad Bažnyčia daugiausiai prisidėjo prie žmonijos pirmyneigos tuomi, ką ji nuveikė per 1900 suviršum metų. Katalikai turi buti pažangųs net ir tikėjimo dalykuose, tai reiškia—stengtis instaurare omnia in Christo—viską atnaujinti Kristuje—bet atminti, kad dogmatiškos tiesos palieka tos pačios). Aus den Vereinleben. — Vom Büchertisch. № 9. Juliheft. *Josef Staub*: Mein Edelstein. (Eilės). Für Christus und die Kirche: Leo XIII und die Arbeiterfrage (Paduotos ištraukos iš Leono XIII encyklikos 15 gegužės 1891 m.). „Ich bin es müde" (Papasakotas didžiojo katalikų priešo senkatalikių kun. Gonffinalio iš Berno atsivertimas). Die Liebe in der Kirche (Paduoti žodžiai neseniai atsivertusio profesoriaus Ruville'io. Jis sako, kad visus katalikus labiausiai riša meilė). *T. G.*: Der Handel im Mittelalter (Pirklystė viduriniuose amžiuose; didesnės priekyvietės; „Hanza"). *Dr. Holly*: Aus dem „Reiche der Mitte". (Kynų papročiai ir jų mokykla) *E. M.*: „Bürgen tut würgen!" (Nors kiekvienas turi mylėti savo artimą, visgi reikia buti atsargiam „užtariant" už kitus). Ungarische Anekdoten in deutscher Uebersetzung von P. Lorenz Eberhard (4 juokai). *J. V.*: Reise-Plauderei über Oesterreich-Ungarn (Kelionės aprašymas. Tąsa). Vereinsmitglied Johann Koch (Nekrologas mirusio jaunimo draugijos sąnario). Wohin am Ende?! (Apysaka. Tąsa.). Für Auswanderungslustige. (Laiškas šveicaro-išeivio iš Australijos. Matyt, kad ir šveicarai mėgsta keliauti. 1909 metais išeivių už marių buvo: Jungtinėse Valstijose 115956, Argentinoje 17,700, Čilėje 850, Meksikoje 258; Australijoje 2572, Aigypte 272 ir Japonijoje 110.). Aus dem sozialen Gebiete: Eine misslungene Vergewaltigung (Lucerne nenusisekė streikas). Lohnbewegung (Reinfelden'e kilo streikas dėl algos padidinimo). Heimsparkassen (Taupymo draugijos įrengė dėžutes, kurias gali tiktai atrakinti taupymo draugijos direktorius. Žmonės įmetę ten pinigus, noromis-nenoromis turi taupyti). Freche Verleumdung (Socialistiški laikraščiai begėdiškai apkaltina katalikų darbininkų draugijas). Ein Gedenktag der katholischen Arbeiterbewegung (Jau 20 metų kaip išėjo encyklika *Rerum novarum*. 1899 metais ir Šveicarijos darbininkai ir darbininkės susiorganizavo. Pažvelgkime į statistiką:

Darbininkų draugijos:

Metai	Draugijų skaitlius.	Sąnarių skaitlius.
1899	1	40
1900	3	100
1901	6	250
1902	7	520
1903	9	1100
1904	14	2950
1905	37	5500
1906	55	5200
1907	63	5580
1908	86	6397
1909	101	7190
1910	112	7888

Darbininkių draugijos:

Metai	Draugijų skaitlius	Sąnarių skaitlius
1899	1	300
1900	2	650
1901	2	750
1902	3	900
1903	4	1090
1904	20	5800
1905	50	7400
1906	47	8150
1907	52	8531
1908	63	9450
1909	74	10575
1910	86	12592).

Aus dem Vereinsleben. Briefkasten der Redaktion. Vom Büchertisch. Augustheft. № 10 *Franz Kugler*: Der H. Kaiser Heinrich (Eilės.). — Für Christus und die Kirche: das traurige „Jubeljahr" Italiens (Šįmet suėjo 50 metų, kaip tapo panaikinta Bažnyčios valstija. Išguldoma panaikinimo historija). Christentum und Leichenverbrennung. (Prusuose tapo priimtas įstatymas, kuriuo leidžiama deginti lavonai. Prieš tai drąsiai užprotestavo net ir protestantai, matydami tame pasikėsinimą ant krikščionystės). *T. G.*: „Schreiben. und Lesen" vor Erfindung der Buchdruckerkunst. (Kulturiškai-historiškas piešinėlis apie rašymo ženklus, budą ir tt. prieš spaudos išradimą). Eine unheimliche Begegnung. (Misionieriaus P. Sinner'o aprašymas, kaip jis Afrikoje susitiko su drambliu). Wohin am Ende? (Apysaka. Tąsa.). „Frau Politika": Warum diese hinein? (Jaunimas turi butinai susipažinti su politiškais klausimais, nes jam reikės juk kada-nors stoti į eiles piliečių-darbininkų.) Der Staat nach christlicher Auffassung (Kas nori „užsiimti politika" turi butinai suprasti, kas tai yra valstija. Valstija prilyginama prie šeimynos). Aus dem sozialen Gebiete: Bischof v. Ketteler und die moderne Arbeiterfrage (Kadangi šįmet suėjo 100 metų nuo gimimo vyskupo Vilhelmo Emanuelio v. Ketteler'o, tai ir kalbama apie jo socialį darbavimosi.) Anekdoten. Reise-Plauderei über. Oesterreich-Ungarn (Kelionės aprašymas. Tąsa.) *Joseph Gort*: Der Alpensegen (Vaizdelis). *Dr. Holly*: Aus dem „Reiche der Mitte" (Kynų papročiai). Humor im Kloster. Ein Flugblatt. Anekdoten Aus dem Veseinsleben. Briefkasten der Redaktion. Anzeigen Vom Büchertisch.

Klausimai ir atsakymai.

Atsakymas mokiniui E. apie jezuitišką taisyklę „tikslas išteisina priemones" (Užbaiga)[1]).

[1]) Žiur. „Ateitis" №№ 3 ir 4.

Daromas jezuitams prikaišiojimas, kad jie mokiną, jog „tikslas išteisina priemones“, sulig savo esmės nėra naujas, nes jau buvo prikaišiojamas pirmiesiems krikščionims, kas matyt iš šv. Pauliaus žodžių: „Ir ar neturėtumėm daryti pikta, (kaip apie mus piktžodžiaujama ir kaip kai-kurie kalba mus sakant), idant išeitu gera. (Rom. 3, 8). Tokią reikšmę turi ir apkaltinimas „tikslas išteisina priemones“ t. y. „geras tikslas išteisina visas, kad ir blogas, priemones“, nes suprantant, kad geras tikslas išteisina visas geras arba visas indiferentiškas (nei geras, nei blogas) priemones, tame nieks nematys jokio blogo.

Ar jezuitai mokina savo raštuose, kad „tikslas išteisina priemones“ ir ar elgiasi sulig tokios taisyklės savo darbuose, galima spręsti iš sekančių trijų šaltinių: iš *Institutum Societatis Jesu*, iš jezuitų raštų ir iš jezuitų ordeno historijos.

„Institutum“ paduoda apaštališkas bules, kuriomis ordenas buvo užtvirtintas, paskui šv. Ignato Loyolos sustatytas taisykles, o taipgi visuotinų kongregacijų nutarimus ir ordeno generolų paliepimus. Kiekvienas mylįs tiesą skaitytojas iš čia pigiai gali įsitikrint apie jezuitų ordeno egzistavimo tikslą ir priemones tam tikslui atsiekti. Tai padaryt juo lengviau, nes 1847 m. naujai su padidinimu išleista taip vadinama *Epitome,* paduodanti svarbiausias Instituto vietas[1]).

Kas link ordeno įsteigimo tikslo, tai ypač daugybė protestantų turi idée fixe, kad jezuitų ordenas įsteigtas vien tik protestantizmo išnaikinimui. Iš minėtų pirmykščių šaltinių aiškiau penkių pirštų matyt, kad įsteigimo tikslas buvo visiškai kitoks. Kas link priemonių, tai ten pat tegul kas tarp jų randa nors vieną blogą! Toliaus kalbant apie jezuitų parašytus doros rankvedžius, nereikia manyt, kad jų skelbiamoji dora, koki tai kitoniška, specifiškai „jezuitiškiška“, bet ta pati, kurią skelbia ir visa Katalikų Bažnyčia, ir už tatai kovojant su jezuitų skelbiama dora, tuomi kovojama su visos Kat. Bažn. dora. O kas link gero tikslo ir priemonių jam atsiekti, tai katalikiškos doros pamate yra šv. Rašto taisyklė: Non faciamus mala ut eveniant bona t. y. nedarykime pikta, kad išeitu gera, taipgi kaipo aksioma ir šv. Tomo Akviniečio nuomonė: „Bonum ex integra causa, malum ex quolibet defectu“ t. y. „idant darbas butu geras, reikia kad visa, kas su juom rišasi, butu gera; dėl kokios nors ydos jis bus jau blogas“. Taigi čion griežčiau pasmerkiama toki nedora taisyklė, kaip „geras tikslas išteisina ir blogas priemones“, o jezuitai

[1]) Institutum ir Epitome galima rasti visuose didesniuose knin-gynuose.

irgi ją kuogriežščiau pasmerkia. Kaip augščiau matėme visi stengimaisi rasti jų raštuose tos taisyklės mokinimą, užsibaigė visišku-visiškiausiu nepasisekimu.

Lieka dar ordeno historija. Aišku, kad jei kada nors, kur nors ir koks nors ordeno sąnarys ir tikrai butu elgęsis sulig taisyklės, „tikslas išteisina priemones“, tai dar to negalima primesti visam ordenui. O teisingam historiškam šio klausimo atsakymui reikia, kad kas nors nurodytu laiką, vietą ir piktadarybę, kurią papildė jezuitas, o ligi to nebus, tai negalima ir kaltint. Kada jezuitų priešai kurstė Vokietijos valdžią išvyti jezuitus, tai nors buvo stropiai stengtasi, bet visgi nieks negalėjo parodyt jokios jezuito piktadarybės. Taip kad nei Institute, nei raštuose, nei historijoje nerandame nei pėdsako to, už ką jezuitai taip baisiai kaltinami. O taip dalykams esant ir protestantų bepartiviški raštininkai pripažįsta, kad anoji garsi taisyklė, tai tik grynas prasimanymas fanatiškų jezuitų priešų, kuriems jezuitai pavirto kaipo ir į raudoną skarą, kurią reikia tik paplevėsuot, idant jie staiga pradėtu dukiot.

Dabar dar biskutėlį paliesime klausimą, kaip apskritai einasi pasaulyje su taisykle „tikslas išteisina priemones“.

Nereikia toli vaikščiot kad išvyst, jog ši taisyklė nuolat pasitaiko teorijoje, o dar dažniau praktikuojama gyvenime atsiekimui tikslų, skaitomų pageidaujamais „naujos pasaulėžvalgos“ žvilgsniu.

Pirmučiausiai ir pačią išsireiškimo formulą bene pirmą kart paleido pasaulin ne jezuitas, o tik tikras protestantas, anglų dainius ir politikas, Matthew Prior († 1721), sekančiose eilėse:

„The end must justify the means.
He only sins who ill inteds;
Since therefore 'tis to combat evil,
'Tis lawful to employ the devil“.

Verčiant žodis į žodį reiškia:

„Tikslas turi išteisint priemones.
Tik tas nusideda, kurs stengiasi prie blogo,
O kaip tik reikia kovot su piktu,
Tai leistina pasinaudot velniu“.

Toliaus 18 ir 19 šimtmečiuose viešpatavusi Anglijoj' utilitarizmo sistema, radusi daugelį pasekėjų filosofų o net ir teologų tarpe, kaip žinoma, savo doros pamatan deda taisyklę: „Kas naudinga, tai ir dora“. Čia irgi visiškai pritaikoma „tikslas išteisina priemones“, vienok niekam neatėjo galvon tvirtint, kad utilitarizmas mokina tokios taisyklės. Dar plačiau šią taisyklę pritaikins gyveniman kiekvienas Nietzsche's doros pase-

kėjas, kaipo Übermensch'as jaučiantis save „anapus gero ir pikto“. Matomai vienas iš tokių, tulas H. Gallwitz, protestantų kunigas, taip formuluoja doriško elgimosi taisyklę: „Jei tikslas yra doras, tai tokiomis yra ir prie jo atsiekimo vedančios priemonės“, arba trumpiau „tikslas išteisina priemones“. Šitokia teleologiška etika ir esanti tikra krikščioniška etika. Jezuitai, anot jo šią taisyklę pavertę į karikaturą tik užtai, kad jų siekiami tikslai nėra doriškai geri, butent „romietiškos popiežinės bažnyčios viešpatavimas ir tuomi visos dvasios pavergimas“, o jeigu tikslu yra „laisvo doriško asmens išdirbimas“, tai šioj' „laisvoj' teleologiškoj' etikoj' ... ši taisyklė visiškai nekalta ir toki, be kurios apsieiti negalima“[1]). Taigi čion garsi begėdiška taisyklė skelbiama su atviriausiu cynizmu, o vienok nieks nesako, kad nietzscheïstai mokina taisyklės „tikslas išteisina priemones“.

Kas link šios taisyklės pritaikymo gyveniman, tai t e i s i n g a i ją pritaikius tam tikrose aplinkybėse, nėra ištikrųjų jokio doriško pikto. Pabriežiama „teisingai“, o tai reikalauja paaiškinimo.

Katalikiška dora taip mokina: geras tikslas gerą darbą daro dar geresniu, geras tikslas indiferentišką darbą daro geru, o joks geras tikslas negal padaryt geru blogą darbą. Teičiau teisingai suprantant tam tikrose aplinkybėse u ž g i n t a s, taigi n e l e i s t i n a s ar b l o g a s darbas, ačiu geram tikslui gali tapti d o r i š k a i l e i s t i n u. Nes yra darbai, kurie s a v y j e, s u l i g s a v o b u d o yra doriškai blogi, taip kad jie niekad ir niekados ir jokiose aplinkybėsė nėra leistini. Pav. Dievo niekinimas, kreiva prisiega ir panašus. Yra betgi ir darbai, kurie doriškai blogi ar tai kaipo užginti gamtinės ar tai pozitivinės teisės, vienok t a m t i k r o s e a p l i n k y b ė s e gali tapti l e i s t i n a i s. Taip pav. užmušimas ir vagysta yra doriškai blogi ir gamtinio įstato užginti darbai. Bet atsitikus, kada ant nekalto žmogaus užpuola žmogžudis, užginąs užmušti žmogų įstatas dingsta; taipgi kraštutiniame bėdinume, žmogui suspaustam alkio, dingsta įstatas užginąs vagystą. Šiuose atvėjuose doriškai leistina užmušti artimas ir pasisavint svetima nuosavybė. Užmušimas ir vagysta paliauja buvę doriškai blogais darbais, o tampa doriškai indiferentiškais ir leistinais. Arba užginama šventomis dienomis dirbti sunkus darbai; bet atsitikus gaisrui ir tvanui, uždraudimas dingsta, ir darbas, kad ir butu sunkiausias ir triukšmingiausias, yra leistinas gesinant ugnį ir tvenkiant vandenį.

---

[1]) Das Problem der Ethik, Göttingen 1891, S. 188.

Šiuose ir panašiuose kasdien atsikartojamuose prietikiuose aplinkybės taip susideda, kad susiduria du įstatu, dvi teisi ar priedermi, kurios tame pat laike negali but įvykdomos. Tada mažesnė ir mažiau tobulesnė užleidžia vietą didesnei ir daugiau tobulesnei. Priedermė gerbti savo artimą, gyvastį ir nuosavybę užleidžia vietą augštesnei priedermei—užlaikyt n u o s a v i ą gyvastį, ir priedermė švęsti šventą dieną—augštesnei artimo meilės priedermei. Augštesnis ir tobulesnis darbas kas kart stato g e r ą, kurio atžvilgiu užgintas doriškai blogas darbas tampa doriškai indiferentišku ir leistinu. Kad išgelbėt savo gyvastį užpuolus žmogžudžiui, leistina užmušti jį, ir kraštutiniai alkstant, leistina imti svetimą nuosavybę; gelbint nuog nelaimės save ar savo artimą, leistina šventą dieną dirbti sunkus darbai. Taigi tam tikrose aplinkybėse g e r a s t i k s l a s panaikina užgynimą ir d o r i š k a i b l o g ą darbą daro indiferentišku ir kaipo tokį leistinu, arba ką reiškia tą pat: tikslas išteisina priemones. Taip protauja ir jezuitai, taip ir visa normališka žmonija[1]).

Toliaus teisėje yra daug tokių atsitikimų kur leidžiama pritaikinti taisyklė „tikslas išteisina primones“, ypač gydytojo teisėse ir priedermėse. Jis visuomet turi teisę daugiau ar mažiau sutikus ligoniui ar jo atstovui darant operaciją prašalint vieną sanarį, jei to reikalauja viso kuno labas.

O priminkime dabar visas falsifikacijas gamtos, historijos ir kitų mokslo sričių, kurios daroma, kad prirodyti iškalno užbriežtą tikslą! O kokiuos įgaliojimus suteikia „nauja pasaulėžvalga“ doros srityj'! Ant galo neužmirškime visas priemones, kokių pasigaunama kovojant vardu o d i o p a p a e e t j e s u i t a r u m, kur aklos fanatiškos neapykantos balsas perviršija sveiko proto balsą! O vienok tiems visiems ponams nieks neprikaišioja, kad jie kovoja sulig taisyklės „tikslas išteisina priemones“.

Kodėlgi tad tik vieniems jezuitams primetama toki nedora taisyklė, su kuria jie iš paskutinos kovoja? Kodėl tik jie vieni kaltinami be jokio pamato? Kame tokio liudno apsireiškimo priežastis?

Protestantas prof. Fr. Paulsen'as į tai taip atsako:

„Jezaus Draugija, kaip ir kitos draugijos, susideda ne iš grynų šventųjų bet ir ne iš grynų niekšų arba „piktybės vyrų“, kaip juos apribojo viens protestantų historikas, o tik iš žmonių. O jei anoji

[1]) Aplinkybes, kuriose užgintas darbas dėlei gero tikslo paliauja but doriškai blogas ir užgintas, o tampa doriškai indiferentiškas ir leistinas, aiškiai pažymi katalikiškoji dora savo traktatuose apie žmogaus darbus ir jų dorumą, ir užtatai čion ilgiau ant jų neapsistojame.

taisyklė priskaitoma jiems kaipo ypatinga nuosavybė, tai ordeno apgynėjai galėtu dar pridėt, kad tam yra visiškai tikėtina priežastis: *juo koki partija stipresnė, tuo ji darosi labiau nepakenčiama kitoms, ir juo diaesni ir stebinanti jos apgalėjimai, tuo tikriau, kad priešai daugiau prikaišios, jog tai atsiekiama pasigaunant nedorų priemonių*“[1]).

Ši nuomonė savo bendruose ruožuose gan teisinga, bet nesunku rasti ir dar gilesnės priežastis, kodėl jezuitus jų priešai piešia kaipo paskučiausius niekšus. Mat kas kovoja su katalikybe, tam bene pirmiau tenka susidurt su katalikybės dvasiškija. Jezuitai irgi katalikybės dvasiškiai, tik ačiu išsilavinimui moksle, pamokslų sakyme, išpažinties klausyme, apskritai ačiu augštesniam dvasiškam išsilavinimui, surištam su Katalikų Bažnyčios meile, žymiai skiriasi nuog kitų dvasiškijos ordenų. Ačiu šioms ypatybėms jezuitai smarkiau už kitus stoja skersai kelią visiems katalikybės priešams ir užtatai kovotojams su katalikybe daro ypač dideles kliutis. O jų priešai atmokėdami jiems priemonių nesigaili. Kovojimo budą su jezuitais jau tik ką pasirodžius ordenui, išdirbo visokių rušių reformatoriai. Jų tikrą upą išreiškia tulo B e k a n' o pažymėtini žodžiai apie kalvinistų minties ir elgimosi budą. Jis sako:

„*Jezuitus, kurie mums daugiausiai priešinasi, reikia arba užmušinėt, arba, kur tai padaryt nepatogu, išvyt iš šalies arba mažiausiai imt viršų melu ir šmeižimais*“[2]).

Šitoks kovos budas šventai praktikuojamas ir po šiai dienai. Klasiškas tokios kovos pavyzdis musų dienose tai pasielgimas su jezuitais Portugalijoj', kur naujoji valdžia, pakėlusi prieš juos didžiausius apkaltinimus, bet nei vieno nepriparodžiusi, laisvės vardu išpjudė šunimis kaip pikčiausius žvėris, nei vienam nedavusi pasiteisinimo žodžio[3]). Jezuitai visuomet ko-

---

[1]) System der Ethik, Berlin, 1889, S. 187 f.

[2]) *Becan*: T. I. Opusc. 17. Aphor. 15 de modo propagandi Calvinismum. bei *Heiner*: Der Jesuitismus in seinem Wesen, seiner Gefahrlichkeit und Bekampfung, Paderborn 1903 S. 114. Dar labai verta skaitymo ir mažesnė Heiner'io kningelė: Die Jesuiten und ihre Gegner (Glaube und Wissen, 10 Bändchen, Betron et Berker in Kevelaer).

[3]) Mylintis tiesą tokį pasiteisinimą, kuris kartu yra ir protestas prieš revolucionierių žvėriškumus apsiėjime su jezuitais ir prieš spaudos šmeižimus, ras A. G. Cabral'o žodžiuose, tilpusiuose visuose didesniuose katalikiškuose dienraščiuose. Yra ir vokiškon kalbon išversta: *Cabral*: Die Austreibung der Jesuiten aus Portugal. Köln. 1910 Prie progos galima paminėt, kad po Portugalijos padange jezuitams tai suvis ne naujiena. Skaityk turiningą ir interesingą protestantų mokslininko Chr. *G. Murr'o* veikalą: Geschichte der Jesuiten in Portugal unter der Staatsverwaltung des Marquis von Pombal. Antrą pagerintą šio veikalo laidą priruošė jezuitas *J. B. Hafkemeyer'is* ir labai tinkamame laike neseniai išleido B. Herder'io (Freiburg im Breisgau) kningynas.

vojo ir kovoja už tiesą dorais ginklais, butent, žodžio kalaviju, literatiškomis ir mokslišKomis priemonėmis[1]); tat jeigu jų priešai yra dori, privalėtu kovoti tokiais pat ginklais. Bet jie jausdami savyje vidujinės tiesos stoką, griebiasi melo ir šmeižimo, o dvasiškos tiesos apgalėjimui griebiasi žiaurių policijinių priemonių, fyziškų ir mechaniškų jiegų. Taip dėjosi pirmiau, taip ir musų, ne „tamsių viduramžių", o tik „laisvės" gadynėje, ir taip daro ne „baisiausi inkvizitoriai", o tik vyrai, kurie visur laisvę skelbia!

Jezuitų gyvenime pildosi žodis į žodį tai, ko geidė jų ordeno įsteigėjas šv. Ign. Loyola, meldęs Dievo, kad Jis niekuomet nepaliktu ordeną be persekiojimų. Taipgi ir Kristaus žodžiai turėtu šį tą reikšti: „Jei mane persekiojo, persekios ir jus" (Jo. 15, 20). „Štai aš siunčiu jus kaipo avis tarp vilkų" (Mat. 10, 16). O šv. Paulius visur krikščionis perspėja: „Kurie nori dievotai gyventi Kristuje Jėzuje, turi kęsti daug persekiojimų" (2 Tim. 3, 12). Šis mastas ir yra vienintėliai teisingas žinojimui, kas stovi arčiau Kristaus. Jeigu faktiškai jezuitai daugiau už kitus katalikų Bažnyčios sąnarius neteisingai ir žiauriai persekiojami, tai didžiausias priparodymas, kad jie už kitus mažiau kaltesni, ir ytin stebėtina, kad jų persekiotojai nuog pat pradžios, o baigiant išvijimu iš Portugalijos neįstengė priparodyt bent vieną jezuito papildytą piktadarybę, nors tokie bandymai buvo nekartą daryta. Užtatai ir neįstabu, kad teisės vietą užima nepamatuotas įtarimas, o prieš dvasios tiesą atkreipiama žiauri jiega, melas ir šmeižimas, kurie tuo labiau didinasi, juo jezuitai vaisingiau dirba. Jau 17 šimtmetyje augustinietis Abraomas a Santa Clara teisingai rašė: „Jezaus Draugija viduj' jos priešų panaši į lazdyną; juo ant jo daugiau riešutų, juo išdykę vaikai daugiau jį daužo pagaliais".

O kuomi jezuitai atmoką savo priešams? Kaip matyt iš jų raštų ir darbų jie iš atžvilgio į visus šmeižimus ramina save Tertulliano žodžiais: „Tali dedicatore damnationis nostrae etiam gloriamur" t. y. iš atžvilgio į tokius kovotojus mes dar didžiuojamės, kad esame apgalėti[2]). O kęs-

---

[1]) Trumputį sąrašą jezuitų užsitarnavimų jaunuomenės auklėjime, misionierystėje, moksle ir dailėj galima rasti *A. Triesse's* rašteliyje: Die Jesuiten und ihre Widersacher (№ 36, Volksaufklärung, A. Opitz in Warnsdorf, Böhmen). Kaip visų luomų garsųs vyrai atsiliepia apie jezuitus galima rasti kningelėje: Die Jesuiten nach dem Zeugnisse berühmter Männer. 2 Auf. Regensburg 1891.

[2]) Svarbesnias pasakas apie jezuitus surinko ir kritiškai apvertino *B. Duhr*, labai vertoj skaitymo kningoj': Jesuiten-Fabel, Ein Beitrag zur Kulturgeschichte. 4 Auf. Freiburg im Br. 1904. Yra išleista ir sutrumpintame pavidale: Hundert Jesuitenfabeln. Gekürzte Volksausgabe der. „Jesuitenfabeln". ten pat 1902.

dami persekiojimus atmena Kristaus žodžius: „Palaiminti busite, kad neapkęs jusų žmonės, ir kad jus atskirs ir iškolios ir išmes jusų vardą, kaipo piktą, dėlei Sunaus žmogaus. Džiaugkitės anoje dienoje ir linksminkitės, nes štai jusų užmokesnis yra didis danguje“ (Lk. 6, 22,).

Pabaigėme. Atsiprašome skaitytojų, kad taip ilgai prisiėjo tęsti. Nieks daugiau tik tiesos meilė vertė mus taip ilgokai kalbant pakelti balsą prieš tą gilią netiesą, kad vyrams, kurie daugiau už kitus nuog savęs atsisakydami ir savęs negailėdami kovoja už augščiausius doriškus idealus, — tiems vyrams drebiama į akis, buk jie visiškai sunaikiną visoki apie dorą supratimą ir esą tikromis žmonių draugijos padugnėmis.

TAUTŲ KONGRESAS LONDONE.

Mes, kaipo lietuviai, turime džiaugtis iš visos širdies, kad ir Europa ant galo išgirdo apie lietuvius, Lietuvą ir apie jos skausmus ir vargus. Lietuvių dalyvavimas tautų kongrese atidarė visam pasauliui akis ir parodė, kad lietuviai dar gyvuoja, kruta ir darbuojas. Taigi, be abejo, turime buti dėkingi tautiečiui p. J. Gabriui už surengimą memorialo apie lietuvius, už jo dalyvavimą kongrese, už jo karštą prakalbą, kurią jis užbaigė šiais žodžiais.

„lai gyvuoja Lietuvos tauta ir jos dvasia ir testiprina viltis jos netolimos ir laimingos ateities, nes jau brėkšta aušra Lygybės, Brolybės ir Laisvės tautų ir labai man malonu matyt jus bebudint ir belaukiant jų“.

Tai žodžiai tautiečio, giliai atjaučiančio sunkų tėvynės padėjimą, tai žodžiai ašarojančios sielos, matančios tiek daug vargų ir nelaimių, tai žodžiai, kurie su viltimi žiuri į ateitį ir mato besiartinant Lygybę, Brolybę ir Laisvę tautų,—bet... tai nėra žodžiai... krikščionies. Be p. J. Gabrio kongrese dalyvavo, be abejo, ir daugiaus krikščionių (nesakau krikščionių - katalikų) ir nieks iš jų neišdrįso priminti apie Kristų.

— Kurgi jųsų Kristus, krikščionįs!? Nejaugi jųs nežinot, kad jau praėjo beveik 20 amžių, kaip Kristus

apskelbė pasauliui Lygybę, Brolybę ir Laisvę ne tiktai kiekvieno asmens, bet ir visų tautų? Gėda jums, krikščionįs!

— Kurgi jųsų Kristus, krikščionįs? —kaip ir su pajuoka klausia Indijos mokslininkas, dalyvavęs kongrese, tardamas šiuos žodžius:

„Musų šventose knigose yra pranašystė, kaip, 5000 metų buvimo Gotamo-Buddos nirvanoje praslinkus, ateis pasaulin Maiteja-Budda, kuris sutvirtins tautų brolybę ant žemės. Nuo Buddos nirvanos praėjo tikką 2500 metų, turime tat viltį, kad jis turės savo garsintoją viename iš dalivaujančiųjų rasių kongrese".

— Kurgi jųsų Kristus, jųs krikščioniškos tautos ir valstijos? Juk jųs pripažįstate Kristaus mokslą, skelbiantį meilę?

Krikščionių ideologija—tai ideologija brolybės, tiktai ne teoretiškos, bet praktiškos. Ta ideologija nežino rasių bei tautų skirtumo; Evangelija buvo skelbiama baltaodžiams ir juodaodžiams, geltonodžiams ir raudonodžiams. Visi žmonės Dievo akyvaizdoje lygųs ir visi turi kits kitą mylėti.

Ir tas mokslas yra skelbiamas ir platinamas visuotinos Bažnyčios ir ypatingai katalikų praktikuojamas.

Jaunuolis.

— ⁂ —

REDAKCIJOS ATSAKAI.

P. Rgn. Ačiu—tik mažiau retorikos. Retorika prakalbose užima be reikalo daug laiko, o laikraštyje—daug vietos. Ir čia ir ten ji negeistina. Geistinas aiškumas ir trumpumas.

P. G. ir *B.*: Kiek Tamstos straipsnis pagamino mums ir spaustuvės rinkėjams vargo—tik Dievas težino.—Braižyti ir taisyti privalo pats autorius o ne redakcija. Kodėl Tamsta užmiršti Dievo persergėjimą: maledictus qui facit opus Domini fraudulenter. Rašyti apie Dievą, tobuliausią esybę, taip netobulai—tiesiog nuodėmė.

P. Mokiniui E.: Prisiųstąjį vertimą iš „Свѣтъ“ „historiškas dokumentas apie Jezaus Kristaus mirtį“ „Ateitin“ nedėsime štai dėlko: jei tasai dokumentas pasirodys turįs mokslišką vertę, tai jį neaplenks neapvertinęs autorius „Problemos apie Kristų“, kuri eina „Draugijoje“; o jei pasirodys, kad sensacija, tai apie ją ir minėt nėr ką. Už „užmetimus ir užklausimus“ ačiu. „Ateityje“ apie juos jau pradėta kalbėt ir bus atsakyta sąryšyje su daugeliu kitų užmetimų artimiausiuose numeriuose.

P. Putinui. Ačiu, įdėjome. Kitų silpnesnių, arba atkartojančių tai, kas jau „Ateityj“ buvo daug geriau išreikšta, nedėsime.

Laimai. Dedame šin n-rin. Teikkitės ir toliau „Ateities“ neužmiršti.

P. Studentukui. Stengkitės kaligrafiškiau rašyti ir nesiskubinti. Mintis dailios—tik raidės kreivos.

P. Petrui Ř. Prisiųstas žmonių dainas ir patarles dedame š-in n-rin. Labai ačiu. Straipsnio pabaigą taipogi sunaudojom.

P. Kasaičiui. Eiles vienas įdėjome, kitų forma persilpna. Straipsnius sunaudojome. Meldžiame, jei galima, daugiau.

P. Br. Žemaičiui. Labai ačiu už projektą vinjetės „Ateičiai“. Labai daili. Pasistengsime padirbti klišę. „Petrą Barzdylą“ dedame šin n-rin.

O. Matulaičiutei. Gavome. Ačiu.

P. V. Endziulaičiui. Dainas gavome. Sunaudosime.

P. Cimbukui: Bus sekančiame n-je.

AUKOS.

Kun. Žebrys Kazimieras „Ateities“ reikalams paaukojo **18 rb. 18 k.**

Mokinių aukos Kauniškei vaikų prieglaudai.

P. Jurgis Dargis — 20 kap.
P. V. Endziulaitis — 20 kap.
Pr. St. Šileika — 20 kap.

Marjampolės Mergaičių progimnazijai.

Kun. Kaz. Jasas — 1 rub.

„Saulės“ Namams.

Kun. Kaz. Jasas — — 2 rub.